

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI**

**Z JENERASYONU BİREYLERİN DEVLET VE VERGİ ALGISI:
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Furkan FAYDALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Furkan BEŞEL

MAYIS - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**Z JENERASYONU BİREYLERİN DEVLET VE VERGİ
ALGISI: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Furkan FAYDALI

Enstitü Anabilim Dalı : Maliye
Enstitü Bilim Dalı : Mali Hukuk

**“Bu tez 02/05/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Doç. Dr. Furkan BEŞEL	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Veysel İNAL	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi İsmail KOÇ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Furkan FAYDALI

02/05/2023

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında bilgisi ve tecrübesi ile her zaman yanımda olan kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Furkan BEŞEL'e, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Temel GÜRDAL'a ve Prof. Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU'na, kendime olan inancımın azaldığı noktalarda telkinleriyle motive olmamı sağlayan Arş. Gör. Dr. Kadriye İZGİ ŞAHPAZ'a ve Arş. Gör. Tunahan DEĞİRMENCİ'ye, bölümümdeki tüm hocalarıma ve mesai arkadaşlarıma, hayatta bu güne kadar aldığım kararlarda her zaman yanımda olan anneme ve babama, aramızda mesafeler olsa da varlığını her zaman hissettiren abim Arş. Gör. Fatih FAYDALI'ya teşekkür ederim.

Furkan FAYDALI

02/05/2023

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iv
GRAFİK LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix

GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: VERGİ KAVRAMI, VERGİ ALGISI VE VERGİ ALGISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	3
1.1. Vergi Algısı	3
1.2. Vergi Algısının Etkileyen Faktörler	3
1.2.1. İçsel Faktörler.....	5
1.2.1.1. Demografik Özellikler	5
1.2.1.2. Vergi Ahlakı.....	8
1.2.1.3. Vergi Yüğü (Subjektif)	10
1.2.1.4. Ödeme Gücü	11
1.2.1.5. Siyasal Tercihler	13
1.2.1.6. Devlete Karşı Tutum.....	14
1.2.1.7. Kamu Harcamaları	15
1.2.1.8. Mükelleflerin Birbirleri hakkındaki Düşünceleri.....	16
1.2.2. Çevresel Faktörler	17
1.2.2.1. Vergi Yüğü (Objektif).....	17
1.2.2.2. Vergi Adaleti.....	18
1.2.2.3. Vergi Kültürü	19
1.2.2.4. Vergi Afları.....	20
1.2.2.5. Vergi Sistemi	22
1.2.2.6. Vergi Denetimi ve Cezalar.....	24
1.2.2.7. Mali Aldanma	26
1.3. Vergiye Karşı Gösterilen Davranışlar	27
1.3.1. Verginin İkame Etkisi.....	28
1.3.2. Üretimi Azaltma ve Yatırımdan Vazgeçme	28
1.3.3. Tüketimi ve Tasarrufu Azaltma.....	29

1.3.4. Vergi Yansıması	30
1.3.5. Vergiden Kaçınma.....	31
1.3.6. Toplu Karar Alma Mekanizmasını Kontrol Etme	33
1.3.7. Vergi Cennetlerini Tercih Etme	34
1.3.8. Vergi Kaçakçılığı	35
1.3.9. Vergi İsyanları	36
İKİNCİ BÖLÜM: JENERASYON KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI VE Z	
JENERASYONU	39
2.1. Jenerasyonların Sınıflandırmaları.....	39
2.1.1. Sessiz Kuşak.....	39
2.1.2. Baby Boomers	40
2.1.3. X Kuşağı.....	40
2.1.4. Y Kuşağı.....	41
2.1.5. Z Kuşağı	42
2.1.6. Alfa Kuşağı.....	43
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Z JENERASYONU BİREYLERİN VERGİ VE DEVLET	
ALGISINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA	44
3.1. Literatür Taraması	44
3.2. Araştırmanın Amacı	47
3.3. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örneklemi	48
3.3.1. Ana kütle	48
3.3.2. Örneklem	48
3.4. Z Jenerasyonu Öğrenciler ile Yapılan Anket Çalışması.....	49
3.4.1. Ankete Katılan Öğrenciler İle İlgili Genel Bilgiler.....	49
3.4.1.1. Fakültelere Göre Dağılım	49
3.4.1.2. Öğretim Türüne Göre Dağılım	51
3.4.1.3. Doğum Yıllarına Göre Dağılım	51
3.4.1.4. Cinsiyet Dağılımı	52
3.4.1.5. Kredi ve Yurtlar Kurumu İmkanlarından Faydalanma Durumu.....	53
3.4.2. Araştırmanın Bulguları	54
3.4.2.1. Likert Ölçeği İfadelerin Çapraz Tablolarda Karşılaştırılması.....	57

SONUÇ	120
KAYNAKÇA.....	122
EK	128
ÖZGEÇMİŞ	131

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemin Fakültelere Göre Dağılımı.....	49
Tablo 2: Katılımcıların Vergi Hakkındaki İfadelere Verdiği Cevaplar.....	55
Tablo 3: Katılımcıların Devlet Hakkındaki İfadelere Verdiği Cevaplar	56
Tablo 4: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.	58
Tablo 5: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşamaları İçin Zorunlu Bir Organdır.....	60
Tablo 6: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.	61
Tablo 7: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.....	63
Tablo 8: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.	65
Tablo 9: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.	67
Tablo 10: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.	69
Tablo 11: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.....	71
Tablo 12: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşamaları İçin Zorunlu Bir Organdır.	73
Tablo 13: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.....	74
Tablo 14: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.....	76
Tablo 15: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.	78
Tablo 16: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.....	80
Tablo 17: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.	81
Tablo 18: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.....	83

Tablo 19: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşamaları İçin Zorunlu Bir Organdır.	85
Tablo 20: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.....	87
Tablo 21: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.....	88
Tablo 22: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.	90
Tablo 23: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.....	92
Tablo 24: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.	94
Tablo 25: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.	95
Tablo 26: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşamaları İçin Zorunlu Bir Organdır.	97
Tablo 27: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.	99
Tablo 28: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.	100
Tablo 29: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.	102
Tablo 30: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.....	104
Tablo 31: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.....	106
Tablo 32: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.	107
Tablo 33: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşamaları İçin Zorunlu Bir Organdır.	109
Tablo 34: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.....	111
Tablo 35: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.	113

Tablo 36: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.....	114
Tablo 37: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.	116
Tablo 38: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.....	118

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Katılımcıların Fakültelere Göre Dağılımı.....	50
Grafik 2: Katılımcıların Öğrenim Türlerine Göre Dağılımı.....	51
Grafik 3: Katılımcıların Doğum Yıllarına Göre Dağılımı	52
Grafik 4: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	53
Grafik 5: Katılımcıların KYK İmkanlarından Faydalanmalarına Göre Dağılım	54

ÖZET	
Başlık: Z Jenerasyonu Bireylerde Devlet ve Vergi Algısı: Sakarya Üniversitesi Örneği	
Yazar: Furkan FAYDALI	
Danışman: Doç. Dr. Furkan BEŞEL	
Kabul Tarihi: 02/05/2023	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 127(ana kısım) + 3 (ek)
Tarihsel süreç incelendiğinde vergi ve devlet kavramları birbirinden ayrı düşünölemeyecek iki kavramdır. Bu iki kavram, iktidar yetkisini kullananlar ile devlet organını oluşturan parçalardan birisi olan vatandaşları karşı karşıya getirmektedir. İktidarda olanlar devletin gelirinin sürekliliğini sağlamak isterken vatandaşlar da mülkiyet haklarına daha az müdahale edilsin ister. Bu çekişme o kadar önemlidir ki Magna Carta, Boston Çay Partisi ve Fransız İhtilali gibi tarihe iz bırakmış bazı olayların yaşanmasında etkili olmuştur.. Günümüze gelindiğinde de vatandaşlar ve iktidardakiler vergi kavramı nedeniyle karşı karşıya gelmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin sosyolojik özellikleri bu çekişmeyi farklı noktalara taşıyabilir. Yapılan çalışmada topluma dahil olan son jenerasyon olan Z Jenerasyonu bireylerin vergi ve devlet kavramlarını nasıl algıladığı ve bu iki kavram arasında nasıl bir ilişki kurduğu incelenmektedir.	
Anahtar Kelimeler: Vergi, Vergi Algısı, Devlet, Devlet Algısı, Z Jenerasyonu	

ABSTRACT	
Title of Thesis: State and Tax Perception by Generation Z: Sakarya University Case	
Author of Thesis: Furkan FAYDALI	
Supervisor: Assoc. Prof. Furkan BEŞEL	
Accepted Date: 02/05/2023	Number of Pages: ix (pre text) + 127 (main body) + 3 (add)
When the historical process is examined, the concepts of tax and state are two concepts that cannot be considered separately. These two concepts bring the people who use the power of power and the citizens, who are one of the parts of the state organ, against each other. While those in power want to ensure the continuity of the state's income, citizens want less interference with their property rights. This conflict is so important that it has been effective in some events that have left their mark on history, such as the Magna Carta, the Boston Tea Party and the French Revolution. Today, citizens and those in power are confronted by the concept of tax. The sociological characteristics of the individuals who make up the society can carry this conflict to different points. In the study, it is examined how the last generation, the Z Generation, who are included in the society, perceive the concepts of tax and government and how they establish a relationship between these two concepts.	
Keywords: Tax, Tax Perception, State, State Perception, Generation Z	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Çalışma; “Z Jenerasyonu öğrencilerin vergi ve devlet kavramlarına karşı algıları arasındaki ilişki nasıldır?” sorusunu temel almaktadır. Z Jenerasyonunun ilk bireyleri her anlamıyla sosyal hayata dahil olmaktadır. Bu jenerasyonla ilgili yapılan ilk çalışmalar tahminler üzerinden yürütülmekle birlikte artık yetişkinlik dönemine girmeye başlayan bu jenerasyonun ilk bireyleri sayesinde çalışmalar tahmin olmaktan çıkacaktır.

Z Jenerasyonuna dahil bireyler, içine doğdukları dünyanın onlara sundukları şartlardan ötürü literatürde incelenmiş diğer jenerasyonlardan oldukça farklıdır. En önemlisi teknoloji ve internet ile iç içe yaşayan Z Jenerasyonu aynı zamanda hem dünyada hem de ülkemizde önemli olaylara tanıklık etmiştir. İnternetin Z Jenerasyonuna sağladığı küresel iletişim sayesinde bilgiye çok hızlı erişim sağlamaktadırlar. Tarihte yaşanan bazı devrimsel olayların etkilerini ve o dönemdeki teknolojiyi düşündüğümüzde, teknoloji ile güçlenmiş bu jenerasyonun gerçekleştirebileceği etki çok daha büyük olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Çalışmada; Z Jenerasyonu bireylerin vergi ve devlet algılarının arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Tarihe yön veren bazı olayların ortaya çıkmasındaki en önemli etkenler bireylerin vergi ve devlet kavramlarına karşı tutumları olmuşken Z Jenerasyonun bireylerin de vergi ve devlet kavramlarını nasıl algıladığı önemli bir sorudur. Bu neslin vergi algısı, vergiye direnç gösterme hatta vergiyi reddetme gibi tutum ve davranışlara neden olabilir. Bireylerin, devletin en önemli gelir kaynağını bu şekilde algılaması gelecekte devletlerin ciddi sorunlar yaşaması anlamına gelir. Bu muhtemel sorunları tespit edip şimdiden önlem almak için konunun araştırılması gerekmektedir.

Çalışma sadece uygulamada karşılaşılabilecek bir probleme çözüm üretmeyecektir aynı zamanda akademik alanda da bir boşluğu dolduracaktır. Literatürdeki çalışmalarda, Z Jenerasyonun yöneticilik yeteneklerine ve iş dünyasında meydana getireceği

değişikliklere odaklanılmış ve çalışmalar genellikle işletme biliminde yapılmıştır. İdari bilimlerin diğer alanlarında bu konuda, literatürde boşluk olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Z Jenerasyonu bireyleri üzerinde yapılan çalışmanın hipotezleri şu şekilde gösterilebilir;

- H1: Devlet organını gerekli gören bireylerin vergi algısı yüksektir.
- H2: Devlet algısı ile vergi algısı arasında bir ilişki yoktur.

Çalışmada; Z Jenerasyonu bireylerin vergi ve devlet algılarının araştırılmasını amaçlanmaktadır. Buradan hareketle çalışmanın evreni Sakarya Üniversitesi'nde öğrenime devam eden Z Jenerasyonu bireyler olarak seçilmiştir.

Çalışmadaki evren hem zaman kısıtı hem de bireylerin sayısının fazla olmasından ötürü sınırlandırılmış ve bir örneklem seçilmiştir. Örneklem seçiminde, kolayda örneklem yöntemi kullanılmıştır.

Verileri sağlamak için araştırmada anket yöntemi uygulanacaktır. Hız ve acelecilik kavramları Z Jenerasyonun hayatında önemli yere sahip olduğu için daha kapsamlı olan mülakat tekniği yerine anket yöntemi tercih edilmiştir. Anket yüz yüze uygulandıktan sonra veriler analiz programına aktarılmıştır.

Verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır. Hipotezlerin değişkenleri parametrik olmayan testleri uygunluk gösterdiği için analizlerde parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; vergi algısı ve vergi algısını etkileyen faktörler açıklanmıştır. Ayrıca vergi karşı geliştirilen davranışlar özetlenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü jenerasyon kavramı ile ilgilidir. Jenerasyonların ortaya çıkışı, sınıflandırılması gibi konular bölümün ilk kısımlarını oluşturmaktadır. Bölümün devamında Z Jenerasyonu üzerinde durulmuştur. Bu jenerasyonun özellikleri, diğer jenerasyondan farklılıkları ve bu jenerasyona yönelik beklentiler ele alınmıştır.

Uygulama kısmı olan üçüncü bölümde literatür taraması, çalışmanın amaç ve önemi, yöntem, ana kütle ve örneklem, örnekleme ilişkin özellikler ve bulgular yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM: VERGİ KAVRAMI, VERGİ ALGISI VE VERGİ ALGISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.1. Vergi Algısı

Vergi, devletlerin önemli gelir kalemlerinden birisidir. Öneminden ötürü devletler vergi gelirlerinin devamlılığını arzularlar. Bu gelirin devamlı olabilmesi farklı şekillerde sağlanabilir. İlk olarak vergi devletlerin egemenlik güçlerine dayanarak elde ettikleri bir gelir olduğu için devletler, vergi gelirlerinde aksamalar olduğunda yaptırım yetkilerini kullanabilirler.

Devamlılığı sağlayabilecek bir diğer kavramda bireylerin vergi ödevlerini gönüllü olarak yerine getirmelidir. Bireylerin vergiye gönüllü uyum göstermesi sayesinde birey vergi ödevini zamanında ve tam yerine getirecektir. Gönüllü uyumu etkileyen bazı faktörler vardır, bunların önemli bir tanesi vergi algısıdır.

Vergi algısı, farklı kelimelerin kullanıldığı aynı doğrultudaki tanımlarla açıklanmaktadır. Bireyin iç ve dış güdüleyiciler sayesinde zihninde vergi için oluşturduğu hüküm ve fikir şeklinde tanımlanabilirken (Sağlam, 2013: 319' dan aktaran Ayrangöl, Tekdere, ve Çadırcı, 2019: 24) , duyu organları sayesinde vergilere anlam yüklenmesi de (İnceoğlu, 1997:82' den aktaran Şahpaz, Akgül, ve Yardımcıoğlu, 2014: 61) vergi algısı olarak tanımlanmaktadır. İki tanıma da bakıldığında ortak olan nokta bireyin duyularının uyarılmasıdır.

Bireylerin vergiyi algılama şekilleri ve ölçüleri bazı faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir bu faktörlerin bir kısmı doğrudan birey kaynaklıdır; yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, gelir seviyesi gibi. Bir kısmı ise bireyin algısını etkileyen dış uyarıcılardır. Bu dış uyarıcılar vergi sisteminden kaynaklı olabileceği gibi bireyin içinde yaşadığı toplumda karşılaştığı durumlardan kaynaklı da olabilir (Köktaş ve Gölçek, 2016: 389).

1.2. Vergi Algısının Etkileyen Faktörler

Vergi bilincinin bireylerde gelişmesi, vergilerin etkili bir şekilde toplanması ve vergilendirilebilir potansiyelin maksimum seviyeye çıkarılması için gereklidir. Son zamanlara kadar, bireylerin vergi ödemesi genellikle devletin egemenlik gücü ve hukuki

baskısıyla sağlanmaya çalışılmıştır. Denetim, yakalama ve cezalandırma gibi yöntemler kullanılarak vergi uyumu artırılmaya çalışılmıştır. Ancak, birçok ülkede caydırıcılık düzeyi artmasına rağmen vergi uyumunu açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bugünlerde, bu dışsal yaptırımların tek başına yeterli olmadığı anlaşılmış ve bireylerin gönüllü vergi uyumunu sağlamak için içsel yaptırımlara başvurulmuştur (İzgi Şahpaz ve Saruç, 2011:58).

Vergilerin etkili bir şekilde toplanması ve vergilendirilebilir potansiyelin en üst seviyeye çıkarılması için bireylerde vergi farkındalığının gelişmesi gerekmektedir. Geçmiş dönemlere kadar, bireylerin vergi ödemeleri genellikle devletin egemenlik gücü ve hukuki baskısıyla, denetim, yakalama ve cezalandırma yöntemleriyle sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak birçok ülkede, caydırıcılık seviyesi artan vergi uyumunu açıklamada yetersiz kalmıştır. Bugünlerde, bu tür dışsal yaptırımların tek başına yeterli olmadığı anlaşılmış ve bireylerin vergiye gönüllü uyumunu sağlamak için içsel yaptırımlara başvurulmuştur (İzgi Şahpaz ve Saruç, 2011). Devletin vergi gelirlerini toplama çabaları çerçevesinde uyguladığı vergi cezaları ve denetimlerin, bireyleri vergi ödemeye zorlama niteliğinde olmasa bile birçok insanın vergisini düzenli olarak ödediği gözlemlenmiştir. Bu noktadan hareketle, vergiye ilişkin tutum ve davranışların yalnızca ekonomik faktörlerden etkilenmediği, sosyo-psikolojik açıdan incelenmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bireylerin vergi algısı ve buna bağlı olarak oluşacak vergi bilinci, psikolojik ve sosyolojik birçok faktörden etkilenmektedir. Vergi denetimleri ve cezaları belirli bir noktaya kadar vergi bilincini artırabilirken, toplumun genel vergi bilincini arttırmak genellikle sosyolojik ve psikolojik faktörlere bağlıdır. Vergi mükelleflerinin vergiye karşı tutum ve davranışları, vergi uyumunun ve dolayısıyla vergi bilincinin bir yansımasıdır. Bu yansımanın toplum açısından belirlenebilmesi için mükelleflerin tutum ve davranışlarını etkileyebilecek faktörlerin bilinmesi gerekmektedir (Bağdigen ve Erdoğan, 2010: 106).

Devletin vergileri toplama başarısı, bireylerin vergiye yönelik tutum ve davranışlarıyla doğru orantılıdır. Bireylerin vergi algısını ve vergi bilincini etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar, bireylerin devletin uyguladığı politikalara yönelik bakışları, toplanan vergilerin siyasi iktidar tarafından nasıl kullanıldığı, vergi suçları ve cezalarıyla

ilgili değerlendirmeleri, diğer mükelleflerin vergiye ilişkin davranışları gibi unsurlar vergi yükü olarak ifade edilebilir (Çelebi vd., 2019: 3).

1.2.1. İçsel Faktörler

Bireysel unsurlar, vergiye karşı tutum ve davranışları etkileyen faktörlerdir ve bu unsurlar bireyden bireye değişebilir. Bu faktörler subjektif niteliktedir ve vergi bilinci ile vergi algısını belirler (Demirtaş Aydoğan, 2017: 7). Araştırmada, bireyin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim, gelir düzeyi vb.), vergi ahlakı, subjektif vergi yükü, vergi ödeme gücü, siyasi iktidara yönelik tutum, devlete duyulan bağlılık ve güven, kamu harcamalarının algılanma düzeyi ve mükelleflerin diğer mükelleflerle ilgili görüşleri gibi faktörler vergi bilincini ve vergi algısını etkileyen unsurlar olarak ele alınmıştır.

1.2.1.1. Demografik Özellikler

Araştırmalar, cinsiyet faktörünün bireylerin vergiye yönelik davranışlarını etkilediğini göstermiştir. ABD'de yapılan çalışmalar, evli erkeklerin bekarlara göre daha fazla vergi kaçırdığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, yaş ilerledikçe bireylerin vergi ödeme eğilimlerinin arttığı, genç bireylerin ise vergi kaçırma konusunda daha istekli oldukları belirlenmiştir (Çelikkaya ve Gürbüz, 2006: 5). Kadınların genel olarak vergiye uyumunun daha yüksek olduğu bilinirken, toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle erkek ve kadınların gelir ve sosyal statülerinin farklı olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun sonucunda vergiye karşı tutum ve davranışlarının farklılık gösterebileceği düşünülebilir. Ancak, literatürde kadınların vergi uyumunda daha başarılı olduğunu gösteren çalışmaların yanı sıra tersi sonuçlar da bulunmaktadır. Son zamanlarda, kadınların sosyal statülerinin iyileştirilmesiyle birlikte erkeklerle aynı pozisyonlarda çalışabildikleri ortamlarda vergi ödevlerine erkeklerle benzer bir şekilde yaklaştıkları ifade edilmektedir (Sofracı ve Güney, 2017: 166).

Bireylerin meslekleri nedeniyle vergi yüklerinde farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Gelir elde etme esnekliği ve çalışma şartları gibi faktörler, bazı mesleklerde vergi yükünü etkileyen önemli faktörlerdir. Örneğin, tüccarlar ve serbest meslek sahipleri gibi meslekler gelir elde etme açısından daha esnek olabilir, bu da vergi ödeme gücünü artırabilir. Yüksek ödeme gücüne sahip bireyler, vergileri lüks tüketim ve tasarruflarından karşıladıkları için, düşük gelirliilere göre daha az subjektif vergi yükü hissedebilirler.

Dolayısıyla, bu bireylerin vergilere karşı tepkileri düşük gelirli bireylere göre daha az olabilir. Bireylerin gelir elde etme sürecinde gösterdikleri çaba ve fedakarlıklar da vergi davranışlarını etkileyebilir. Aynı geliri elde eden farklı meslek sahipleri, farklı çalışma koşullarına maruz kalacakları için vergi yükünü farklı hissedebilirler. Daha zorlu çalışma şartlarına sahip olan bireyler, ödedikleri vergileri daha fazla hissedebilirler. Bu durum, çiftçilerin vergiye karşı dirençlerinin yüksek olmasının bir nedenidir. Zorlu çalışma koşullarına sahip olan bireyler, vergi nedeniyle azalan refah kayıplarını daha fazla çalışarak telafi etmek yerine çalışmayı tercih etmeyebilirler. Vergilerin bazı meslekleri avantajlı hale getirmesi, bireylerin bilgi ve yeteneklerinin dışında olan mesleklere yönelmelerine ve kaynakların etkin dağılımının bozulmasına neden olabilir (Şenyüz, 1995: 44).

Gelir seviyesi, vergi mükelleflerinin sosyal sınıflarını belirlemekte önemli bir göstergedir. Bu nedenle, bireylerin vergiye karşı tutum ve davranışları, elde ettikleri gelir düzeyine bağlı olarak farklılık gösterebilir. Yapılan araştırmaya göre, farklı gelir düzeylerine sahip bireylerin vergiye karşı tutum ve davranışlarının farklılaştığı ve yüksek gelirli bireylerin vergilere karşı daha az memnun oldukları belirlenmiştir (Yeniçeri, 2005: 283).

Bireylerin vergi tutumunu, aile yapısı ve aile anlayışı şekillendirmektedir. Ödeme gücünün vergi davranışları üzerinde büyük bir etkisi olsa da, ailede yaşayan kişi sayısı ve fert başına düşen gelir de vergi tutumunu etkilemektedir. Kişi sayısı fazla olan ailelerde, ailenin geçiminden sorumlu vergi mükellefi, daha az kişiye göre aynı vergi diliminde olsa bile daha yüksek bir vergi yükü hissedecek ve bu nedenle vergiye tepkisi farklı olacaktır (Çataloluk, 2008). Ayrıca, bekar veya az çocuklu bireyler ile evli ve çocuk sahibi olan bireyler arasında vergi anlayışı farklılık gösterebilmektedir. Bekar veya az çocuk sahibi olan bireyler, yeterli gelirleri nedeniyle vergi ödemeyi bir fedakarlık olarak kabul etmeyebilirken, evli ve çocuk sahibi olan bireyler, gelirlerinin yetersiz olması nedeniyle vergi ödemeyi ciddi bir fedakarlık olarak algılayabilirler. Bu nedenle, bireylerin vergi tutumu incelenirken, bireyin toplam geliri değil, yaşadığı ailede fert başına düşen gelir düzeyine odaklanılmalıdır (Şenyüz, 1995: 31).

Eğitim, bireyin topluma fayda sağlamak için gösterdiği çabalar ve faaliyetler olarak tanımlanabilir. Eğitim, sorumluluk sahibi bir toplum oluşturma amacını taşır. Her bireyin

potansiyel vergi mükellefi olduğu düşünöldüğünde, toplumun vergiyi olumlu bir şekilde algılaması ve vergi bilinci geliştirmesi için eğitim programları yürütölmesi faydalı olacaktır. Eğitim aracılığıyla, vatandaşlık gereklilikleri ve devlete olan sorumluluklar bireylere erken yaşlarda öğretilerek toplumun medeni kültür seviyesi artırılabilir. Bir toplumda medeni kültür seviyesi düşük ise, bireylerin vergiye yönelik tutumları olumsuz olabilir. Mükelleflerin mali konularda eğitimli olması, vergi uyumunu kolaylaştıracak ve bireylerin vergiyi olumlu bir şekilde algılamasını sağlayacaktır(Çataloluk, 2008). Yapılan çalışmada, yükseköğretim ve ileri düzeyde eğitim alan bireylerin vergiyi kamu harcamalarının bir karşılığı olarak gördüklerini, eğitim düzeyi düşükçe bireylerin vergiyi bir yük olarak algıladıklarını ortaya koymuştur (Çiçek, 2006).

Genel olarak, eğitim düzeyinin yüksek olmasının vergi uyumu üzerinde olumlu bir etkisi olduğu kabul edilmektedir. Eğitim düzeyi yüksek olan bireyler, vergi işlemleriyle ilgili maliyetleri azaltacak ve vergilendirme konusundaki bilgi düzeylerini artıracaktır. Bu durum, bireyin vergiye karşı tutumunu olumlu yönde etkileyecektir (Aktan ve Çoban, 2006: 148). Ancak eğitim düzeyinin bireylerin vergi davranışları üzerinde olumlu etkileri olmasına rağmen, bazen olumsuz etkileri de olabilir. Bunun nedeni, eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin vergi konusunda daha bilinçli olmaları ve vergi yasalarındaki boşluklardan faydalanarak vergiden kaçınma fırsatı bulabilmeleridir. Eğitim düzeyi yüksek olan toplumların vergi bilinci yüksek olabilir, bu da vergi gelirinin yüksek olmasını sağlayabilir. Ancak, eğitim düzeyi yüksek toplumlarda vergi yasalarındaki boşluklar iyi bilindiğı için vergi geliri düşük olabilir (Demir, 2009: 4).

Bireylerin yaşı, vergilere ilişkin tutumlarını etkileyen faktörler arasında yer alır. Mükellefler yaşlandıkça, vergilere daha olumlu bir bakış açısı geliştirirler. Bununla birlikte, genç bireyler vergilere daha tepkisel olabilirler. Bu durumun nedeni, gençlerin gelirlerinin büyük bir kısmını ya harcamalarına ya da tüketim için tasarruf etmelerine zorunda olmalarıdır. Ayrıca, genç yaşta olan bireyler genellikle daha düşük bir gelir düzeyine sahiptir ve daha iyi bir yaşam sürdürebilmek amacıyla vergi ödemeye isteksiz olabilirler. Yaşlı bireyler, gençlere kıyasla daha yüksek bir gelir elde ettiğinden, vergilere karşı olumsuz tepkileri genç bireylerden daha az olabilir (Şenyüz, 1995: 47).

Bir toplumda etik faktörler, din, adetler, gelenekler ve inanç gibi unsurlardan oluşur. Vergiden kaçınma ve vergi kaçırma gibi davranışlarını engellemek için uygulanan cezai

yaptırımlar ve denetim önlemleri yetersiz kalabilir. Bu durumda, toplumun içerisinde gelen dini kavramlar, vergi davranışları üzerinde etkili olabilir (Öztürk, 2019: 796). 2015 yılında yapılan araştırma sonucunda, dini referansları daha çok benimseyen İlahiyat Bölümü öğrencilerinin Maliye Bölümü öğrencilerinden daha yüksek bir vergi bilincine sahip olduğu tespit edilmiştir (Yeşilyurt, 2015). Sonuçta bireyin sahip olduğu din ve inanç gibi değerler, vergi sorumluluklarını yerine getirme konusunda önem kazanmaktadır. Bir kişi, sadece kendi çıkarları için hareket eden bencil bir varlık değildir; aynı zamanda başkalarına yardım etme arzusuyla, dinin emrettiği şekilde yaşamayı kendine bir görev olarak benimseyen bir “homo religious” tir. Bu bağlamda, dinin vergilere bakış açısı vergi bilincini etkilediği söylenebilir (Aktan ve Çoban, 2006).

1.2.1.2. Vergi Ahlakı

Bireylerin, vergi yasaları gereği yerine getirmesi gereken sorumluluklarını yerine getirme konusundaki davranış düzeyi, vergi ahlakı olarak adlandırılmaktadır. Vergi bilinciyle ilişkili olan vergi ahlakı, vergi ödevlerinin yasalar tarafından emredildiği şekilde yerine getirilmesiyle anlam kazanmaktadır. Mükelleflerin vergi ödevlerini yerine getirebilmesi için gerekli uygulama koşullarının en etkin şekilde sağlanması önemlidir. Bu koşullar sağlandıktan sonra bireyler hala isteksiz davranıyorlarsa, vergi idaresinin hizmet sunum şartlarının gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bir ülkede vergi ahlakının düşük olması, bu durumun genel ekonomik düzeye yayılmasına ve dolayısıyla devletin en önemli gelir kaynağı olan vergi gelirlerinin düşük seviyede gerçekleşmesine neden olmaktadır (Akdoğan, 2016: 193).

Bireylerin siyasi otoriteyle ilişkilerinde vergiye yönelik tepkilerini etkileyen, bireylerin vergi algısı ve vergi bilincinde büyük ölçüde etkisi olan içsel motivasyon veya yaptırımların belirlenmesi son derece önemlidir. Vergi ahlakı, bireylerin vergiye olan yaklaşımlarını etkileyen içsel faktörlerden biridir. Vergi zihniyeti, vergi kültürü ve vergiye bakışın başka bir ifadesi olan vergi ahlakı, genel ahlaktan farklılık gösterir. Yüksek bir genel ahlaka sahip olan bir bireyin vergi ahlakı düşük olabilir. Etkili ve verimli bir vergilendirme için toplumun yüksek bir vergi ahlakına sahip olması gereklidir. Çünkü vergi ahlakının yüksek olduğu toplumlarda, vergiye karşı psikolojik direnç en düşük düzeyde olacaktır (Şenyüz, 1995: 33).

Vergi, devlet açısından bir alacak, vergi ödeyen birey açısından ise bir borç olarak değerlendirilir. Yükümlülerin vergi ödevlerini eksiksiz ve zamanında ödemeleri, kamu faaliyetlerinin sürekliliği için önemlidir ve vergi kaçırma durumunu engeller. Bir ülkede vergi ahlakının zayıflaması, bireylerin vergi kaçırma eğiliminde olduğunu gösterir. Ancak vergi ahlakının zayıf olması sadece vergi kaçırma anlamına gelmez, aynı zamanda vatandaşlık görevi olan vergi ödevini yerine getirmeme anlamına da gelir. Bu durum, bireylerin vatandaşlık duygularının zayıfladığının bir göstergesidir. Vergi ödevlerini yerine getirme isteği, vatandaşlık duygusunun gelişimine ve şekillenmesine bağlıdır. Bu nedenle, vatandaşlık duygusunun gelişmediği toplumlarda vergi ahlakı düşük olma eğilimindedir (Türk, 2015). Ayrıca, toplumdaki bireyler birbirlerinden etkilenebilir. Bireyler, vergi öderken en çok aile, arkadaşlar, eş gibi referans gruplarından etkilenir. Eğer referans grupları arasında vergi ödemenin sosyal bir kural olarak kabul edildiği bir norm varsa, bireylerin davranışları da bu yönde olacak ve toplumun vergi ahlakı düzeyine olumlu katkı sağlayacaktır (Kitapçı, 2021).

Vergi ahlakı), bireyin vergi ödemeleriyle ilgili içsel motivasyonunun bir yansımasıdır (Aktan ve Çoban, 2006). Aynı zamanda vergi ahlakı, verginin içselleştirilmesiyle de ilişkilidir. İçselleştirme, bireyin bir takım değerleri doğru olduğuna inanması nedeniyle onlara uyması anlamına gelir. İçselleştirme sürecinde, birey çevresel etkilere bağlı kalmadan, ilgili unsurları doğru ve değerli bulduğu için uyum gösterir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2019). Verginin içselleştirilmesi, vergi ödeyicisinin çevresel baskı olmadan, içinden geldiği şekilde vergi ödemenin gerekliliğini hissetmesini ifade eder. Verginin içselleştirilmesi, kurallar, değer yargıları, vatandaşlık duygusu, toplumsal güven ve adil bir vergi sisteminin varlığı gibi unsurların birleşimiyle oluşur. Ayrıca, Marmier'in yasalardan korkanın namuslu insanı ortaya çıkaracağını, ancak erdemli insanı ortaya çıkarmayacağını belirtmesi, bireylerin değer yargılarının ve erdeminin sadece kendi içlerinden kaynaklanabileceğini kanıtlar niteliktedir (Kitapçı, 2021). Sonuç olarak, bireyin vergiye yönelik içsel motivasyonu, referans gruplarının etkisiyle tüm toplumda yayılarak vergi ahlak düzeyini artırır. Bu içsel motivasyonun sağlanması, devletin vergileri etkin ve verimli bir şekilde kullanması ve bu konuda vatandaşlara doğru bir iletişim sağlamasıyla yakından ilişkilidir.

Bir toplumda vergi ahlakının sağlanması için öncelikle bireylerin vergi kaçırmanın ciddi bir suç olduğunu benimsemeleri gerekmektedir. Bireyler vergilemenin adil olmadığını,

toplanan vergilerin doğru bir şekilde kullanılmadığını, vergi ödemeleriyle haksızlığa uğradıklarını düşündüklerinde, vergi kaçırmayı normal bir davranış olarak görebilirler. Dolayısıyla, toplumun vergi suçlarına bakış açısı, vergiye yönelik davranışları belirleyici bir rol oynamaktadır. Toplumdaki yüksek vergi ahlak düzeyi, vergi bilincinin yüksek olduğunu gösterir. Çünkü vergi ahlakı ile vergi bilinci arasında pozitif bir ilişki vardır (Kitapçı, 2021).

1.2.1.3. Vergi Yüğü (Subjektif)

Vergi, bireyin elde ettiği gelire ilişkin bir masraf kalemidir. Bu masraf kalemi, bireyin gelirini azaltarak "vergi yüğü" olarak adlandırılır. Bireyin vergi yükünü hissetme düzeyi, ödenen vergi ile pozitif yönlü, bireyin vergi ödeme gücü ile ise negatif yönlü bir ilişki içerir. Vergi yüğü kavramı, objektif ve subjektif vergi yüğü olarak iki farklı şekilde ele alınır (Aktan ve Çoban, 2006: 140).

Psikoloji ve sosyoloji disiplinleri, vergilendirme hedeflerine ulaşmak için etkili bir araç olarak kullanılabilir. Subjektif vergi yüğü, psikolojik bir olgudur ve bireylerin vergi algısı ve bilinci üzerinde önemli etkilere sahiptir. Aynı zamanda, bireylerin mali-sosyolojik yapıyla uyumlu olabilmeleri için subjektif vergi yükünün toplum tarafından hafif hissedilmesi önemlidir. Bu nedenle, vergilemenin tolerans sınırlarının doğru bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir (Kitapçı, 2021). Literatürde subjektif vergi yüğü, bireylerin ödedikleri vergiler nedeniyle hissettikleri psikolojik yük olarak tanımlanmaktadır. Bu yük, bireylerin vergi ödemelerinden duydukları memnuniyetle yakından ilişkilidir. Bireylerin vergi yükünü hissetme düzeyi, vergiye ilişkin davranışlarını belirleyecektir. Ayrıca, vergi sistemlerinin yapısına bağlı olarak, bazen bireyler hissettikleri vergi yükünden daha fazla yük hissedebilirken, bazen de maruz kaldıkları vergi yükünün altında bir vergi yüğü hissedebilirler. Özellikle gelişmekte olan ülkeler gibi dolaylı vergilerin ağırlık kazandığı durumlarda, mali anestezi etkisiyle hissedilen vergi yüğü, objektif vergi yükünün altında gerçekleşebilir (Demir, 2016: 81).

Ülkemizde uygulanan vergi politikaları, toplum tarafından sık sık eleştirilmektedir. Bu eleştiriler, vergi oranlarının yüksekliği ve vergi çeşitliliğinin fazlalığı gibi konularda dile getirilmektedir. Uygulanan vergi miktarı ve oranı, bireyin vergi yükünü hissetme derecesini büyük ölçüde etkilemektedir. Bu durum, bireylerin vergi yükünü nasıl algıladıklarıyla yakından ilişkilidir. Türkiye'de vergi sisteminin karmaşık olması, çok

sayıda vergi türünün bulunması ve benzeri yükümlülüklerin varlığı, harcamalardan alınan vergilerin mali anesteziye uygun yapılar taşınması nedeniyle bireylerin ödediği vergi miktarının belirlenmesini zorlaştırmakta ve vergi sistemindeki bu sorunlar sebebiyle vergi yükü eksik hissedilebilmektedir (Özevin, 2020: 223).

Bireylerin hissettiği subjektif vergi yükü arttıkça, vergiye karşı tepkileri de yoğunlaşabilir. Vergi yükünün hissedilme derecesine bağlı olarak, bireyler vergiye karşı pasif veya aktif tepkiler sergileyebilir, vergi ödevlerini yerine getirmekte isteksizlik gösterebilirler. Bireylerin vergiye karşı tepkileri, hem pasif hem de aktif tepkiler olsun, her iki durumda da vergi gelirlerini doğrudan ya da dolaylı olarak azaltacaktır. Tarihsel olarak, bu tepkilerin ağır vergi kayıplarına ve sosyal-demokratik düzenin bozulmasına yol açabilen vergi isyanlarına kadar gidebildiği görülmektedir. Örneğin, Fransa'da en düşük gelir düzeyine sahip insanların yaşadığı bir kasabada ortaya çıkan Poujade Hareketi olarak adlandırılan vergi isyanı, vergiye karşı tepkilerin en üst seviyede olduğu bir olaydır (Gergerlioğlu, 2012).

1.2.1.4. Ödeme Gücü

Vergi ödeme gücü, bireyin gelir ve servetine uygun olarak vergi ödemesini ifade eder. Diğer bir deyişle, bireylerin gelir ve servetlerinin olanaklarına bağlı olarak vergi yüküne katlanmalarıdır. Bireylerin kendilerine ve ailelerine yetecek düzeyde imkana sahip olmaları durumunda vergilendirilebilir gelir veya servete sahip olmadıkları anlamına gelir. Vergiler, bireylerin bakmadıkları kamu hizmetlerinin karşılığı olarak kabul edilmese de, kamu harcamalarının genel faydası vergi ödeme gücünün oluşmasında etkili olur. Genel olarak önemli olsalar da, kamu hizmetlerinden farklı faydaların sağlanması, ödeme gücünün belirlenmesinde kolaylık sağlayabilir. Bu nedenle, kamu hizmetlerinden elde edilen faydanın bireysel olarak ödeme gücünün temel bir unsuru olarak kabul edilir. Gelirlerin kazanılması, biriktirilmesi ve tüketilmesi sürecinde kamu hizmetlerinin rolü bulunmaktadır. Açıkça görüldüğü gibi, ödeme gücü ile kamu hizmetleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Ancak, bu ilişkilendirme ödeme gücünü açıklamada yetersiz kalmaktadır. Kimin ne kadar kamu hizmetinden faydalandığını tespit etmek imkansızdır. Bu nedenle, vergi yükünün rasyonel bir şekilde dağıtılması gereği, onun bağımsız bir ölçüt ile belirlenmesini gerektirir. Ödeme gücüne dayalı vergilendirme, kamu hizmetlerinden elde edilen faydaları göz ardı ederek, kişinin kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri

geçindirebilecek miktarın üzerindeki servet ve gelire göre vergilendirilmesidir (Erginay, 1998).

Vergi ödeme gücü göstergeleri, gelir, servet ve harcamalar gibi dinamik kavramlar üzerinden belirlenen bir kavramdır. Bu göstergeler, vergi yükünün dengeli bir şekilde dağıtılması ve toplumsal maliyetlerin adil bir biçimde paylaşılması amacıyla seçilmiştir. Bireyin geliri, ödeme gücünü temsil ettiği için vergi yükünün dağılımında son derece önemli bir faktördür. Gelişmiş Batı toplumlarında, ödeme gücü göstergelerinin ilk sırasında bireylerin veya kurumların gelir düzeyi kabul edilmektedir. Bunun nedeni, bireylerin servete sahip olabilmek ve harcama yapabilmek için yeterli bir geliri elde etmelerinin gerekliliğidir. Dolayısıyla, vergiler hangi kaynaktan alınmış olursa olsun, sonuç olarak bireylerin gelirlerinden ödenmiş olur (Şenyüz, 1995: 28). Bireylerin gelir, servet ve harcama düzeyleri birbirinden farklıdır. Vergi yükünün dağılımında bu farklılıkların göz ardı edilmemesi, herkesin elde ettiği gelire göre vergilendirilmesi, vergi adaletinin sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Mükelleflerin yaşam düzeyleri, beklentileri, sosyo-ekonomik durumları, duygusal durumları farklılık gösterir ve bu durum isteklerinin ve harcamalarının da farklı düzeylerde gerçekleşmesine neden olur. Başka bir deyişle, yaşam standardını sürdürebilmek için gerekli gelirin farklı istekler ve beklentiler göz önünde bulundurularak belirlenmesi imkansızdır. Ayrıca, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek için yeterli geliri vergi dışında tutmaları gerekmektedir. Aksi takdirde, mükellefler vergi yükünü aşırı derecede hissedecekler ve hayatlarından daha fazla fedakarlık yapmak zorunda kalacaklardır (Akdoğan, 2016). Sonuç olarak toplumun zihninde vergi, olumsuz bir kavram şeklinde oluşur ve toplum tarafından vergiye karşı tepki gösterilmeye başlar.

Ödeme gücü ilkesi, anayasamızda 'Vergi Ödevi' başlıklı 73. Madde ile güvence altına alınmıştır. Anayasa, herkesin mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğunu vurgulayarak vergi ödeme gücüne dikkat çekmektedir. Bu anlayış, vergi yükünün adil bir şekilde dağıtılmasını ve bireyleri ekonomik açıdan zorlamamasını öngörmektedir. Ödeme gücü göz ardı edilerek yapılan vergilendirmeye karşı tepkiler kaçınılmazdır. Vergilendirmede ödeme gücünün belirlenmesi zor olabilir, ancak bazı teknikler kullanılarak ödeme gücü tahmin edilmeye çalışılır. Özellikle gelir vergisi gibi dolaysız vergilerde etkili olan bu teknikler ve araçlar; asgari geçim indirimi, artan oranlı vergi

tarifesi ve ayırma ilkesi olarak sayılabilir. Ayrıca muafiyetler, istisnalar ve vergi indirimleri de ödeme gücünü belirlemede kullanılan diğer tekniklerdir (Uruş, 2017: 22).

Ödeme gücü, vergi ödemelerinin herkesin ekonomik durumuna uygun olarak gerçekleştirilmesini gerektirir. Bu ilke, vergilendirme alanında eşitlik prensibini ifade etmektedir. Yani, aynı ekonomik güce sahip olanlardan aynı, farklı ekonomik güce sahip olanlardan ise farklı vergi ödemeleri talep edilir. Gelir, servet ve harcamalar gibi mali güç göstergeleri temel alınır. Sadece gelire dayalı vergilerle sınırlı kalmak, harcamalar ve servet unsurlarını dikkate almamak vergileme açısından eksik ve yanlış olur. Asgari geçim indirimi, ücretlilere uygulanan vergilerin sermaye gelirlerine göre daha düşük olması, artan oranlı gelir vergisi tarifesi, vergilere yönelik indirim ve istisnalar, lüks tüketimden daha fazla vergi alınması gibi uygulamalar ödeme gücü kavramı bağlamında kullanılan yöntemlerdir (Üstün, 2003: 260).

1.2.1.5. Siyasal Tercihler

Siyasi iktidar, vergi politikalarını uygulayarak topluma sunulan mali politikalar aracılığıyla vergilerin nasıl, niçin, ne kadar ve kimin için harcandığını belirlemektedir. Politika yapıcılarının öncelikleri ve tercihleri, seçmenlerin ve dolayısıyla vergi mükelleflerinin oy tercihleri ve ekonomik kararları üzerinde büyük etkiye sahiptir. Kamusal mal ve hizmetlerin miktarı, zamanlaması ve hedef kitleleri, hükümet tarafından bütçe süreciyle belirlenir. Bütçe sürecinde iktidar, siyasi görüşlerine göre öncelikli politikalarını hayata geçirir. Bu politikaların finansmanı için gereken vergilerin oranı, dağılımı ve kullanımı da siyasi iktidarın takdirindedir. Vergilerin etkin ve verimli kullanılmadığını düşünen ve kamu harcamalarında savurganlık olduğunu düşünen bireyler, vergileme psikolojisini olumsuz etkileyerek vergiye karşı tutum ve davranışlarını etkileyebilir (Aktan ve Çoban, 2006: 144).

Bir ülkede bir siyasi partinin iktidara gelmesi, o partinin uyguladığı ekonomi politikalarının toplum tarafından kabul edildiği anlamına gelir. Seçimleri kazanan parti, önceliklerine göre politikalarını hayata geçirmeye çalışır. Bu politikaların bir kısmı vergilemeyle ilgilidir. İktidarı destekleyen vergi mükellefleri, alınan vergi kararlarını desteklemeye çalışırken, desteklemeyenler muhalefet partilerinin yönlendirmesiyle bu kararları eleştirmektedir. Dolayısıyla, vergilemeyle ilgili olumlu veya olumsuz tepkilerin

temel nedenlerinden biri, bireylerin mevcut siyasi iktidara yönelik düşünceleridir (Şenyüz, 1995: 39).

Vergiye ilişkin kararları verme yetkisi siyasi iktidara ait olup, bu yetki dönemin koşullarına ve zamanına göre kullanılır. Bir toplumun siyasi tercihleri, vergi gelirlerini dolaylı olarak etkileyebilir. İktidardaki partiye destek vermeyen bireyler, sadece tepki göstermek amacıyla vergi ödememeyi tercih edebilirler (Demir, 2009: 4).

Siyasi iktidarın vergiyle ilgili kararları, toplum tarafından nasıl karşılandığı, beklenen vergi gelirlerine ulaşma açısından önemli bir faktördür. Bu nedenle, vergileme sürecindeki olumsuz etkilerin giderilmesi için siyasi karar alma sürecinin işleyişi ve bireylerin bu sürece katılımı sağlanmalıdır. Ayrıca kamu harcamalarının yapılması, israf ve yolsuzluk gibi sorunların ele alınması, vergi mükelleflerinin ödedikleri vergilerin karşılığını aldıklarına inanmaları, iktidar partisinin meşruiyeti ve hükümete olan bağlılık gibi konular, hükümet-vatandaş ilişkileri açısından öncelikli olarak değerlendirilmelidir (Tunçer, 2002: 104).

1.2.1.6. Devlete Karşı Tutum

Bireylerin devlete olan olumlu tutumları, vergiye isteyerek uyum sağlama olasılığını artırır. Devletin vergi politikalarıyla toplum ile yaşanan anlaşmazlıklar, iyileştirme potansiyeline sahiptir. Bireyler, ödedikleri vergilerle kamu hizmetleri arasındaki dengeyi adil bulduklarında, vergiye karşı daha olumlu bir tutum sergileyebilirler. Bununla birlikte, denetim ve ceza gibi caydırıcı unsurların artırılması, dürüst mükellefler için dengeli bir karşılığa dayanan ilişkiyi bozabilecektir (Kaynar Bilgin, 2011: 272). Bugünlerde vergi ödemelerini caydırıcı tedbirlerle zorlamak yerine, vergiye gönüllü uyumu teşvik eden politikaların benimsenmesi, güvensiz bir vergi iklimini gerçek bir güven ortamına dönüştürebilir. Bu bağlamda, devlete duyulan güven gibi bir sosyal sermaye unsuru, bireylerle devlet arasında psikolojik bir sözleşme şeklini alabilir (Kitapçı, 2017: 44).

Bireylerin devlete yönelik düşünceleri, davranışlarına yansımaktadır. Genel olarak, bireyler devleti soyut bir kavram olarak algılasalar da, değerlendirmelerini somut olarak yapmaktadırlar. Bireyler, kamu harcamalarından yeterince fayda sağlamadıklarını ve daha fazla vergi ödediklerini düşündüklerinde, devlete olan güvenlerinin sarsılmasına ve bağlılıklarının gevşemesine neden olacak bir ortam oluşabilir. Bireylerin devlete olan

bağlılığı zedelendiğinde, vergi ödemeyi reddetmese bile, vergiye ilişkin düşünceleri olumsuz yönde değişecek ve devlete karşı düşmanlık ve vergi direnişi artacaktır. Bu nedenle, bireylerin kamu hizmetlerinden yeterli düzeyde fayda sağlaması, devletin meşruiyetini kabul etmelerini sağlayacaktır. Devlete olan bağlılık ve güven durumunda, mükelleflerin vergiye tahammül seviyesi artacaktır. Bu bağlamda, devlet vergileri, devlete olan güven duygusunu zedelemekten kullanarak, vergilerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayan politikalara odaklanmalıdır (Şenyüz, 1995:38).

Devletin vatandaşlarının hak ve sorumluluklarına ilişkin yanlış uygulamaları, devlete duyulan güveni zedeleyecektir ve güvenin yeniden oluşturulması maliyetli bir süreç olacaktır. Öyle ki, vatandaşların yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi, güven algılarına bağlıdır (Turan vd., 2017: 5).

1.2.1.7. Kamu Harcamaları

Toplumun var olması, insanların birlikte yaşamaya başlamasıyla gerçekleşmiş ve önceki bireysel ihtiyaçlar yerini ortak ihtiyaçlara bırakmıştır. Toplumun bu ortak ihtiyaçlarının kamu ihtiyaçları olarak adlandırıldığını ifade edebiliriz. Bu nedenle, devletin kamu ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı harcamalar kamu harcamaları olarak tanımlanmaktadır (Tuncer ve Yüksel, 2011: 214). Vergi mükelleflerinin kamu harcamalarını nasıl algıladığı, çünkü kamu harcamalarının büyük bir kısmı vergilerle finanse edildiği için, önemli bir konudur.

Devlet bütçesinin bir tarafında kamu gelirleri, diğer tarafında ise kamu harcamaları yer almaktadır. Bütçenin başarısı, vergilerin ve harcamaların birbirleriyle uyumlu bir şekilde olmasına bağlıdır. Vergiler ve harcamalar, mali sistemin araçları olarak görüldüğünde, bireylerin bu araçlara nasıl baktığı büyük önem taşır. Kamu gelirlerinin çoğunlukla vergilerden oluştuğu göz önüne alındığında, vergiler kamu harcamalarının karşılığı olarak değerlendirilir (mali bağlantı). Vergilerin doğru bir şekilde algılanması için mali bağlantı bilincinin oluşturulması gerekmektedir. Bu durum, kamu otoritesini vergileme politikaları ve kamu harcamaları konusunda daha dikkatli olmaya teşvik edecektir (Demir, 2009). Bu nedenle, bir ülkede vergilerin karşılıksız olmadığı farkındalığının oluşturulması ve toplanan vergilerin toplumun tercihleriyle uyumlu kamusal hizmetler olarak bireylere sunulması, vergiye karşı tutum ve davranışları olumlu yönde etkileyecektir.

Sosyologlara göre, gerçek bireyin algıladığı gibi devletin aynası niteliğinde olan kamu harcamalarının, vergi mükellefleri tarafından nasıl algılandığı mali sistem açısından büyük önem taşımaktadır. Bireyler, ödedikleri verginin yeterli düzeyde kamusal fayda sağladığına inandıklarında vergiye karşı olumlu tepkiler vereceklerdir. Ancak, bireyler inandıkları durumun aksine mali sömürüye maruz kaldıklarını düşünüyorlarsa, vergiye karşı tutum ve davranışları olumsuz yönde etkilenecektir. Ayrıca, kamu harcamalarının özel fayda için kullanıldığı (yolsuzluk) ve savurganlık algısının oluşması da vergiden kaçınma eğilimini artırabilecek bir psikolojik ortamın oluşmasına neden olmaktadır (Demir, 2009: 211).

1.2.1.8. Mükelleflerin Birbirleri hakkındaki Düşünceleri

Mali sorumlulukların yerine getirilirken yasalara uyum göstermek önemlidir. Ancak, her birey aynı özeni göstermemektedir. Örneğin, beyana dayalı vergilendirme sistemine tabi olan mükellefler, stopaj usulüne göre vergi kesilenlere kıyasla daha esnek davranabilirler. Stopaj usulüne göre vergisi kesilenlerin ödemesi gereken vergiler, ödedikleri vergilere eşit iken, diğer mükelleflerin ödediği vergiler beklenenden daha düşük olabilir. Bu durumda, yasalara uygun bir şekilde mali yükümlülüklerini yerine getiren ve yerine getirmeyen olmak üzere iki tür mükellef ortaya çıkacaktır. Yasalara uygun davranan mükellefler, yasalara aykırı davranan mükelleflerin mali yaptırımlara tabi olmadıklarını gördükçe haksızlık yaşadıklarını düşünecek ve ödedikleri vergiler nedeniyle daha fazla yük altında olduklarını hissedeceklerdir (Şenyüz, 1995: 40). Bu durum, vergisini dürüstçe ödeyen mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu azaltan psikolojik etkenlerden birini oluşturacaktır.

Bireylerin vergiye yönelik tutum ve davranışlarını şekillendiren faktörlerden biri referans gruplarıdır. Bu gruplar, bireyin aidiyet duyduğu, yakın hissettiği ailesi, arkadaşları ve meslektaşları gibi sosyal çevreden oluşur. Referans grupları, bireylerin davranışlarını önemli ölçüde etkileyebilir (Tabakan ve Avcı, 2021: 544). Bireyler, aile, arkadaşlar ve diğer referans gruplarıyla olan sosyal ilişkilerinde olumlu veya olumsuz etkileşimler yaşar ve davranışları bu etkileşimlere göre şekillenir. Toplumun genel vergi anlayışı, kolektif etkiler oluşturarak bireylerin vergi davranışlarını etkileyebilir. Eğer bir toplumda vergi kaçırma veya vergi kaçakçılığı yaygınsa, bireyler özellikle referans grupları gibi yakın çevrelerinden etkilenecek benzer davranışlarda bulunabilirler.

1.2.2. Çevresel Faktörler

1.2.2.1. Vergi Yüğü (Objektif)

Bireyin toplam gelirine oranla ödediğı vergi miktarı vergi yüğü olarak adlandırılır. Objektif vergi yüğü, izlenebilir ve hesaplanabilir bir unsurdur. Bireyin sadece vergi ödediğı bir geliri olduğı varsayımıyla ortalama vergi oranı, vergi yükünün bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bireyin ödediğı vergiye ek olarak devletin yüklediğı diğeri mali yükler, mali yük olarak tanımlanır. Mali yük, vergi yükünü de içeren bir unsurdur (Sağbaş ve Saruç, 2010: 85).

Vergi ödemeleri, bireylerin kullanılabilir gelirlerini azaltarak ekonomik kararlarını etkileyebilir. Vergi ödemesi sonucunda geliri azalan birey, harcamalarını kıstmak veya tasarruf düzeyini azaltmak durumunda kalabilir. Her iki durumda da ekonomi üzerinde farklı etkiler ortaya çıkar. Harcamaların kısılması talep daralmasına neden olurken, tasarruf düzeyinin düşmesi yatırımların azalmasına yol açar. Vergi yükünün bireyin geliriyle orantılı olması ve vergi sonrası ekonomik kararlarını olumsuz etkilememesi önemlidir. Bu nedenle vergi yükünün adil bir şekilde dağıtılması ve vergi yüğü oranının bireylerin vergi davranışlarını etkileyen önemli bir faktör olduğı söylenebilir (Aktan ve Çoban, 2006: 141).

Bireylerin ödeme gücü, vergi tahsilatında kimden ne kadar vergi alınacağını belirlemede en temel faktördür. Ödenen vergiler, gerçek veya tüzel kişiler üzerinde bir yük oluştururken, bireysel vergi yükünün hesaplanmasında ödenen vergilerin gelire oranı temel alınır. Yüksek gelir grubunu oluşturan kesimin marjinal tasarruf eğilimi marjinal tüketim eğiliminden daha yüksekken, düşük gelir grubunun marjinal tüketim eğilimi marjinal tasarruf eğiliminden daha fazla olması ve zorunlu harcamalar için ayrılan fonların bütçelerinde büyük bir paya sahip olması, düşük gelirli bireyleri daha ağır bir vergi yüğü altında bırakmaktadır. Özellikle zorunlu harcamalar üzerinden alınan vergilerin artırılması, düşük gelir gruplarında daha olumsuz bir tepkiyle karşılanmaktadır. Vergi ödemesi sonucunda bireylerin refahı azalır ve vergi yükünün ağırlığına bağılı olarak vergiye karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergileyebilirler (Demirtaş Aydoğan, 2017: 18).

1.2.2.2. Vergi Adaleti

Adalet, kanunlarla belirlenen hak ve sorumlulukların herkes tarafından eşit şekilde kullanılmasıdır. Vergi adaleti kavramı, tarih boyunca farklı şekillerde yorumlanmış ve toplum, zaman ve mekana bağlı olarak farklı anlamlar kazanmıştır. Herkesin kabul edeceği şekilde sınırlarını kesin olarak belirlemek mümkün değildir. Ancak, vergi adaletinin tanımının belirsiz olması, vergilemede adaletin göz ardı edilmesi gerektiği anlamına gelmemelidir. Bu konuda vergi alacaklısı olan devlet ve vergi mükellefleri, vergi adaletinin sağlanması için tarih boyunca çabalar göstermiş ve hâlâ göstermektedir. Devlet, dönemin sosyal, ekonomik ve idari koşullarına uygun olarak vergi reformları yaparak bu çabalarını sürdürürken, mükellefler de adil olmayan vergi uygulamalarının engellenmesi için çaba sarf etmektedir (Akdoğan, 2016: 209).

Vergi psikolojisinde, vergi adaleti oldukça önemli bir kavramdır. Vergi adaleti, vergi yükünün mükellefler arasında nasıl dağıldığıyla ilgilidir. Mükellefler, vergi adaletinin sağlanmadığını hissediyorsa, kendi adaletlerini sağlama konusunda vergiye karşı tepkilerini sergileme eğilimindedir. Bir birey, aynı koşullarda veya durumda olduğu diğer bir bireyle karşılaştırıldığında farklı bir vergilendirme uygulanıyorsa, vergilendirme adalet algısını etkileyecek ve bu algıya bağlı olarak davranışları şekillenecektir. Bu durumda, birey kendini haksızlıkla karşı karşıya hissedecek ve kendi şartlarını eşitlediği kişiye kadar vergiyi ödememek için yasal veya yasal olmayan yollara başvurmayı tercih edebilecektir (Aktan ve Çoban, 2006: 143).

Vergi adaletini sağlamak, matematiksel adaletten (eşitlik) daha fazlasını içermektedir. Matematiksel adalet, vergilendirme prensibinde eşitlik ilkesine dayanır. Eşitlik, adaletle ilişkilendirilen bir kavram olsa da her zaman adaleti tam olarak temsil etmez. Bunun sebebi, eşitlik ve adalet kavramlarının farklı disiplinlere ait olmasıdır. Eşitlik matematik disiplininin bir kavramı iken, adalet psikoloji disiplininin bir kavramıdır. Matematiksel adaletin zamanla gerçek adaleti sağlayamadığı anlaşıldı ve vergi adaletine daha uygun olan kişisel adaletin uygulanmasına geçildi. Kişisel adalet anlayışına göre, bireyler gelirlerine ve kaynaklarına değil, ödeme güçlerine orantılı olarak vergilendirilmelidir. Çünkü vergi ödeme gücü değişkenlik gösterebilen, zamanla değişebilen ve kişiden kişiye farklılık gösterebilen bir kavramdır. Vergi politikaları oluşturulurken ödeme gücünün göz ardı edilmemesi, adil bir vergi sistemi için önemlidir. Adaletin olmadığı veya adaletli

olduğuna inanılmayan bir vergi sisteminin, amaçlarını gerçekleştirmesi ve başarılı olması beklenemez (Türk, 2015).

Vergi adaletinin eksik olduğu ve vergilerin etkin bir şekilde kullanılmadığı bir toplumda, bireylerin vergiye gönüllü uyumu azalacaktır. Bayraklı ve arkadaşlarının (2004: 55) alışmasının sonuçlarına göre, vergi sistemini adaletsiz algılayan kişilerin vergi kaçırma olasılığı, vergi sistemini adaletli algılayanlardan daha yüksektir. Bu nedenle devletin, kamu harcamaları için ihtiyaç duyduğu geliri toplarken adaleti sağlaması gerekmektedir. Vergide adaletin sağlanması için verginin yatay ve dikey eşitliğe katkı sağlaması ve bireylerin üstlendiği fedakarlığı dikkate alması gerekmektedir. Bir vergi sisteminin adalete katkı sağlaması için aynı durumda olan bireylerin aynı şekilde vergilendirilmesi önemlidir. Ödeme gücü aynı olan bireylerin aynı oranda vergilendirilmesi yatay eşitliği temsil ederken, yüksek ödeme gücüne sahip olan bireylerin daha yüksek vergi ödemeleri dikey eşitliği ifade eder. Dikey eşitlik, düşük gelire sahip olanlardan daha az, yüksek gelire sahip olanlardan daha fazla vergi alınmasını gerektirir. Geliri yüksek olan bireylerin vergiye karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergilemelerinin sebebi de bu durumdur (Sağbaş ve Saruç, 2010: 97).

1.2.2.3. Vergi Kültürü

Schumpeter tarafından yaklaşık yetmiş yıl önce "Gelir Vergisi ve Ekonomisi ve Sosyolojisi" adlı makalesinde ilk kez ele alınan vergi kültürü kavramı, tarihsel olarak ülke kültürüyle etkileşim halinde olan resmi ve resmi olmayan kurumların, vergi sistemi ve vergi uygulamalarıyla entegre olduğu bir bütünü ifade etmektedir (Nerré, 2001: 12). Bireylerin vergiye yönelik algıları, toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Din, dil, ırk, tarih, ekonomik anlayış, coğrafi özellikler gibi unsurları içeren kültür, vergiye ilişkin davranışların temelini oluşturmaktadır. Bu unsurlar her toplumda aynı olamayacağından dolayı, vergi kültürü de bu unsurlar etrafında şekillenirken her toplumda farklılık gösterecektir. Bu nedenle, her toplumun kendine özgü bir vergi kültürü vardır ve bireyin bulunduğu toplumun vergi kültürü, onun vergiye karşı tutum ve davranışlarını etkileyecektir (Tosuner ve Demir, 2009: 10).

İnsanlar, sosyal varlıklar olarak bir araya gelerek doğal olarak birlikte yaşama ihtiyaı duyarlar. Bu durum devletlerin ve kültürlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Devlet, toplumsal ilişkilerden ve çevreden etkilenerek egemenlik gücünü kullanır ve kültürel

yapısına uygun olarak hareket eder. Bu bağlamda, vergi uygulamaları devlet politikaları içinde önemli bir yer tutar ve toplumsal değişimlerden ve farklılıklardan etkilenerek, ulusal kültür altında vergi kültürünü oluşturur. Vergi kültürü, mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışlarını büyük ölçüde etkileyen bir faktördür. Bu nedenle, vergi kültürü, vergileme politikalarına karşı mükelleflerin tepkilerini anlamak ve öngörmek, vergi uyum maliyetlerini düşürmek ve vergi uygulamalarının hedeflerine ulaşmasını sağlamak açısından son derece önemlidir (Demir, 2018: 99).

Vergi ödevlerinin yerine getirilmesi, vergiye gönüllü uyumun sağlanmasında kültürel düşüncelerin önemli bir rol oynadığı gözlemlenmektedir. Vergi ve kültür kavramları, ayrı ayrı incelendiğinde her iki kavramın da evrim geçirdiği ve tarih kavramıyla sıkı bir ilişkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Schumpeter, her vergi amacının toplumsal hayatın farklı alanlarını içerdiğini belirtmiştir ve burada kültür faktörünün etkisi ortaya çıkmıştır. Kültür unsurlarını içermeyen bir vergi sistemi, uluslararası ve objektif amaçlarını gerçekleştirmesi imkansızdır. Çünkü dürüstlük, adalet ve sorumluluk bilinci gibi kültürel değerler, devlet ve vergi ödeyicileri arasındaki karşılıklı etkileşimi hızlandırmaktadır (Nerré, 2004: 4).

1.2.2.4. Vergi Afları

Vergi affı, vergi kanunlarına uygun şekilde hareket etmeyen kişilerin karşılaşacakları idari ve hukuki yaptırımların ortadan kaldırılmasıdır (Kargı ve Yüksel, 2010: 30). Vergi afları, vergiye gönüllü uyum göstermeyen mükelleflere yönelik bir çağrı olarak değerlendirilmektedir. Vergisini ödemeyen kişilere, vergi yükümlülüklerini yerine getirmediği nedeniyle gelebilecek cezalar (para cezaları, hukuki takip) ile ilgili bir fırsat sunulmaktadır. Vergi afları, yönetsel zorunluluklar, siyasi nedenler ve kısa vadeli vergi geliri artışı sağlama gibi sebeplerle sıkça başvurulmuş bir yöntemdir. Vergi afları özellikle gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla kullanılmakta ve genellikle kapsamlı bir vergi reformuyla birlikte uygulanmadığından, kısa vadede vergi gelirlerinde artış sağlasa da uzun vadede olumsuz etkileri daha fazla olmaktadır (Savaşan, 2006: 42).

Vergi aflarının birçok ülkede uygulanması, kaçınılmaz nedenlerin varlığını gösteren bir işarettir. Bu nedenler mali, ekonomik, politik ve sosyal olabilir. Vergi aflarından faydalanan mükelleflerin af beklentisi içinde olmaları, vergi ödevlerini yerine getirmeme eğilimine yol açabilir. Vergi affı uygulamalarını bekleyen mükelleflerin, zamanında vergi

ödeyen diğer mükelleflerden farklı niteliklere sahip olmaları muhtemeldir. Vergi cezalarından kaçınmak için af umuduyla vergi ödevlerini yerine getirmeyi alışkanlık haline getiren bir mükellef tipinin varlığı ile af mekanizması arasında bir ilişki kurulabilir. Bu tür bir mükellef tipinin toplumda yaygın olması, vergi uygulamalarında zayıflıklara yol açabileceğinden incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca, af sistemiyle beslenen bir mükellef tipinin varlığı, vergi affı hedeflerinin sorgulanmasına neden olacaktır. Vergi aflarının gelişmekte olan ülkelerde sıkça başvurulmasının en önemli nedeni, acil finansman ihtiyacıdır. Ancak vergi affı, geçici olarak vergi tahsilatını artırabilir, ancak bu artışın af beklentisi nedeniyle geciktirilen vergi borçlarından kaynaklandığı unutulmamalıdır. Dolayısıyla, af uygulamasıyla kısa vadede artan vergi tahsilatı, bilinçli bir şekilde ertelenmiş vergi borçlarından kaynaklanmaktadır. Gözlemlendiği üzere, vergi afları uzun vadede vergi gelirlerinin azalmasına, düzenli vergi ödeyen mükellefin af uman mükellef tipine dönüşmesine neden olmaktadır. Bu durum, toplumda kolektif etkiler yaratmakta ve bireylerin vergiye ilişkin tutum ve davranışlarını olumsuz etkilemektedir (Savaşan, 2006: 44).

Vergi aflarının bireylerin vergiye olan bakışını etkilemesi olası bir durumdur. Vergi aflarının, dürüst mükellefler tarafından vergi kaçırancılara tanınan bir ayrıcalık olarak algılanması, adalet duygusunu zedeler. Ayrıca, sıkça başvurulanan vergi afları, bireylerin beklenti içine girmesine neden olarak vergi ödeme isteğini azaltabilir ve vergi ödevlerine uzaklaşan bir mükellef kitlesi oluşturabilir. Vergi ödemelerini zamanında yerine getirmeyen bireyler, vergi nedeniyle gelirlerinin azalmaması dolayısıyla vergi ödeyenlere kıyasla rekabet avantajı elde edebilir. Bu durum, toplumun vergi ahlakını zedeler ve bireylerin vergi idaresine ve dolayısıyla devlete olan güvenini sarsar. Ayrıca, vergi afları, bireyler arasında vergi kaçırma eylemini meşrulaştırma duygusu oluşturabilir, cezaların caydırıcılığını azaltabilir ve sonuç olarak bireylerde oluşan vergi algısını olumsuz etkileyebilir (Kargı ve Yüksel, 2010: 33).

Vergi aflarını destekleyen bakış açılarının yanı sıra, affa karşı çıkan görüşler de bulunmaktadır. Vergi afları, dürüst mükellefleri cezalandıran, vergi adaletini zedeleme potansiyeli taşıyan, vergi kaçakçılığını teşvik eden ve vergi mevzuatına uyumu azaltan bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, vergi suçlularının bilinçli olarak devlet maliyesini zarara uğratmaları nedeniyle affa layık görülmemeleri gerektiği ifade

edilmektedir. Toplumda vergi suçlarının affedilebilir algısının oluşması, vergiye karşı tepkilerin olumsuz yönde etkilenmesine yol açabilir (Edizdoğan ve Gümüş, 2013: 109).

Türkiye'nin perspektifinden değerlendirildiğinde, vergi aflarına daha çok acil mali ve ekonomik sebeplerden dolayı sıkça başvurulduğu gözlemlenmektedir. Ancak, bu mali ve ekonomik gerekçelerin ne ölçüde doğru olduğu tartışmalı bir konudur. Son yirmi yılda ülkemizde her iki yılda bir vergi aflarına başvurulması, devletin uzun vadeli hedeflerine ulaşma konusunda başarısız olduğunu gösteren bir işarettir. Elbette, zor durumda olan vergi mükelleflerine geçici olarak nefes aldırması açısından bazılarını yardımcı olmuştur. Ancak tekrarlanan aflar nedeniyle bazı kişilerin ekonomik olarak ayakta kalmasının, genel ekonominin düzelmesine katkı sağlayıp sağlamadığı şüphelidir. Ülkemizde sürekli olarak af beklentisinin oluşması, vergi ahlakının ve vergi bilincinin zaten düşük olduğu toplumda erozyona uğramıştır. Bu nedenle, uzun vadede ekonomik ve mali hedeflere ulaşmak mümkün olamamıştır (Özgüven, 2018: 40).

1.2.2.5. Vergi Sistemi

Vergi sistemi, belirli bir dönemde uygulanan tüm kamusal gelirlerin hukuki düzenlemelerini ifade eden bir yapıdır. Vergi sistemlerinin sahip olduğu çeşitli özellikler, vergi mükellefleri üzerinde farklı etkiler yaratır. Vergi sisteminin yapısı, vergi miktarlarının belirlenmesi, vergi oranlarının seviyeleri, vergilendirmenin sektörel dağılımı, dolaylı ve dolaysız vergilerin sisteme olan etkisi, vergi yasalarının etkinliği gibi unsurları içermektedir (Şenyüz, 1995: 59).

Vergilerin teorik yapıları ve adaletsiz vergi sistemleri, bireylerin vergi ödeme isteğini azaltabilir. Tek tip vergi sistemleri, bireylere cazip gelebilir, ancak yeterli kamu finansmanı sağlamada başarısız olduğu için uygulanabilirlikleri sınırlıdır. Tek tip vergi sistemleri genellikle teoride kalırken günümüzde çok çeşitli vergi sistemleri uygulanmaktadır. Bu nedenle, çok çeşitli vergi sistemleri göz önüne alındığında, yükümlülerin psikolojisine daha uygun olan vergilerdir (Şenyüz, 1995: 70).

Vergileme sürecinin her aşamasında etkinliği sağlayarak adalet ilkesini koruyan ideal bir vergi sistemi büyük önem taşımaktadır. Etkinlik, verginin hem alacaklısı hem de yükümlüsü tarafından üstlenilen maliyetlerin minimum düzeyde olması anlamına gelir. Bireylerin vergiye istekli bir şekilde uyum sağlamamasının nedenlerinden biri, vergi

sisteminin karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Vergi sisteminin basit, anlaşılır ve kolay uygulanabilir olmaması, bireylerin vergiye karşı tepkilerini belirleyici bir şekilde etkilemektedir (Aktan ve Çoban, 2006: 147). Vergi yasalarının açık ve anlaşılır olması, vergisel şeffaflığı sağlayacak, vergi bilincini artıracak ve vergi maliyetlerini minimum düzeye indirecektir. Vergi kanunlarının tüm vatandaşlar tarafından anlaşılabilir bir şekilde yazılması, kolay anlaşılabilir vergi kanunlarına toplumun tepkisini minimum seviyede tutacaktır. Ancak, tüm toplumun anlayabileceği bir vergi kanunu hazırlamak kolay değildir, çünkü bir mükellef için anlaşılır olan kanun, diğerine anlaşılır gelmeyebilir. Bu noktada, genel eğitim düzeyi ve vergiyle ilgili eğitim seviyesi önemli bir ölçüt haline gelmektedir. Bireylerin genel eğitim düzeyi yükseldikçe vergiye ilişkin bilinçleri artacak ve vergi bilinci gelişecektir. Sonuç olarak, anlaşılır vergi kanunlarından oluşan vergi sistemleri, toplumun vergi farkındalığını artırarak vergiye yönelik tutum ve davranışları olumlu yönde etkileyecektir (Uruş, 2017: 99).

Vergi sistemi ve vergileme yöntemi, bireylerin vergiye karşı tutumunu etkileyen önemli faktörlerdir. Uygulanan muafiyet ve istisnaların ekonomik gerçeklerle uyumsuz olması, vergi adaletini zayıflatan tarife uygulamaları, anlaşılması güç ve sık sık değiştirilen vergi mevzuatının varlığı gibi sistemselsel uygulamalar, bireylerin vergiyi olumsuz şekilde algılamasına yol açmaktadır(Kılıç, 2004: 89). Ayrıca, bireyler, ödedikleri vergi miktarının fazla olduğunu düşünüyorlarsa, vergi yükü ne kadar düşük olursa olsun, psikolojik nedenlerle vergiyi olumsuz bir şekilde algılayabilmektedirler (Tuay ve Güvenç, 2007: 30).

Vergi oranları, mükelleflerin vergiye yönelik psikolojik yaklaşımlarını etkileyen önemli faktörler arasındadır. Vergi oranları arttıkça, bireylerin vergi davranışı olumsuz yönde etkilenecektir. Araştırmalar, vergi oranları ile vergiye karşı tepkiler arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Arthur Laffer tarafından önerilen marjinal vergi oranları ile vergi geliri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışma, vergi oranlarının belirli bir noktadan sonra vergi gelirini azaltacağını ortaya koymuştur. Vergi oranları belli bir seviyenin üzerine çıktığında, insanlar vergi ödemedi gelir elde etme yollarını aramaya başlarlar ve çalışmak yerine alternatif yöntemlere yönelirler. Vergi oranları yükseldikçe, ekonomik faaliyetlerde azalma değil, kayıtlı ekonomiden kayıt dışılığa geçiş gözlemlenir (Tuay ve Güvenç, 2007: 31). Dolayısıyla, vergi oranlarının düzeyi, bireylerin vergiye yönelik düşüncelerini olumsuz yönde etkileyebilir ve vergi bilincinin oluşumunu etkileyebilir.

Vergi hesaplaması için matrahın yanı sıra vergi miktarı, vergi oranı veya vergi tarifesı gibi unsurlara ihtiyaç duyulur. Vergi tutarı, matrahın genişliği ve vergi oranının çarpımıyla belirlenir. Bu nedenle vergi matrahı ve oranındaki değişiklikler, hemen bazı sosyal tepkilere yol açabilir. Bireyler, artan vergi oranlarının maliyenin yararına olacağını düşünerek gelir elde etmeyi istemeyebilir. Örneğin, yüksek gelir düzeylerinde gelir vergisinin daha fazla gelir elde etme isteğini azaltması, verginin artan oranlı bir yapıya dayandırılmasından kaynaklanır (şenyüz, 1995: 128).

Vergi sistemlerinde dolaylı ve dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı önemli bir konudur. Dolaylı vergiler, mal ve hizmetlerden alınan, mali anesteziye uygun, gelire göre tersine artan bir yapıya sahip olan vergilerdir. Dolaylı vergiler, gelir adaletini zedeleyen vergiler olarak kabul edilir. Bu tür vergiler, ödeme gücüne göre değil, tüm bireylerden aynı oranda ve aynı miktarlarda alındığı için düşük gelirli bireyler üzerinde ağır bir vergi yükü oluşturabilir. Bu durumda, ağır vergi yükü altında olan sınıfların vergilere olumsuz tepki göstermesi olasıdır. Ancak bu tepkinin oluşabilmesi için öncelikle bireylerin ödedikleri vergilerin farkında olmaları gerekmektedir. Çoğu zaman bireyler, KDV ve TV gibi dolaylı vergilerin fiyatların içine gizlenmiş olduğunun bile farkında olamamaktadırlar. Diğer yandan, dolaysız vergiler vergi ödeme gücüne daha uygun bir yapıya sahiptir. Dolaysız vergiler, artan oranlı vergi tarifeleri, muafiyet ve istisnalar, en az geçim indirimi gibi uygulamalara elverişli olup gelir adaletine daha uygun bir şekilde katkı sağlar. Bu nedenle, özellikle gelişmiş ülkelerde dolaysız vergiler tercih edilmektedir (Orhaner, 2007: 179). Dolaylı vergilerin dolaysız vergilere göre daha az adil olduğu düşünülse de, mükelleflerin psikolojik durumuna uygunluğu tartışmalı bir konudur. Dolaylı vergilerin ödenmesi sırasında vergi idaresiyle muhatap olunmazken, dolaysız vergi yükümlüleri vergi alacaklısıyla karşı karşıya gelebilirler.

1.2.2.6. Vergi Denetimi ve Cezalar

Vergi denetimi, vergi hukuku çerçevesinde gerçekleştirilen bir kamu denetim türüdür. Vergi denetimi, devletin vergi mükelleflerinin vergiye ilişkin sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini, vergilendirmeye ilgili kayıtların ve belgelerin doğruluğunu kontrol etmek amacıyla yapılan bir denetim sürecidir. Vergi denetimi, kamusal dış denetim kategorisine giren bir yapıya sahiptir (Erol, 2011: 45). Devlet, vergi ödemeyen veya eksik beyanda bulunan mükelleflerin tespiti için vergi denetimi yapmaktadır. Vergi denetiminin

temel amacı vergilemede etkinlik sağlamaktır. Bu nedenle vergi denetimi sürecinin etkin bir şekilde yürütülmesi önemlidir. Etkin bir vergi denetimi, vergi kaçakçılığı ve vergiden kaçınmayı önlemede etkili olurken aynı zamanda vergi adaleti algısını da olumlu yönde etkiler. Bu nedenle etkin bir vergi denetimi, mükellefler üzerinde bir korku ve baskı yaratır ve mükellefleri gerçek beyanlarda bulunmaya teşvik eder. Dolayısıyla etkin bir vergi denetimi, mükellef psikolojisini doğrudan etkiler ve mükelleflerin davranışlarında önemli değişimlere neden olur (Aktan ve Çoban, 2006: 146).

Toplumun vergi denetim birimlerine yönelik memnuniyet düzeyi, gönüllü vergi uyumunu etkileyen faktörlerden biridir. Vergi mükelleflerinin denetim birimlerine olan bakış açıları, bu birimlerin davranışlarına bağlı olarak olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilir. Aşırı ve keyfi denetim ve ceza uygulamaları, nefret hissi uyandırabilir. Denetimin amacı, her mükellefi denetlemek değildir; asıl amaç, yakalanma olasılığının algılanan düzeyini artırmaktır. Ayrıca, vergi denetim birimlerinde çalışan personelin etik dışı davranışları, vergi idaresinin itibarını zedeler (Savaşan, 2011: 36).

Bir toplumda vergiye gönüllü uyumun sağlanmasında temel etken, bireyin vergiye olan algısı, vergi bilinci ve vergi ahlakıdır. Bu faktörler, toplumsal ve sosyolojik olgulardır. Ancak, bu olguların vergi idaresi tarafından gerçekleştirilen denetim süreçleriyle yakından ilişkili olduğu unutulmamalıdır. Etkin vergi denetimlerinin, toplumda mevcut vergi kültür düzeyine bakılmaksızın, mükelleflerin beyanlarını etkileyeceği ve bireylerin vergi bilincini ve vergi ahlakını yükselteceği, dolayısıyla vergi kaybı ve kaçaklarını önleyeceği söylenebilir. Vergi denetimlerinin etkin olmaması, vergi uyumunu erozyona uğratar ve yarattığı vergi kaybı ve kaçaklar nedeniyle kamusal düzenin bozulmasına yol açar. Vergi mükelleflerinin vergisel sorumluluklarını yerine getirmeleri için, bireylerde vergi bilincinin yerleşmesini, dürüstçe vergi beyanında bulunmalarını teşvik edecek, zamanında ve eksiksiz ödemelerini sağlayacak bir denetim sisteminin kurulması son derece önemlidir (Koç, 2019a: 289).

Bireylerin vergi davranışları üzerinde, devlete ve kurumlarına duyulan güven seviyesi önemli bir etkiye sahiptir. Kamu kurumlarına olan güvenin yetersiz olduğu durumlarda, bireylerin vergi ödeme davranışları etkin denetim ve caydırıcı cezalara bağlı olarak şekillenir. Mükelleflerin, bazı kişilere vergi avantajları sağlandığına inanmaları, vergi ödeme isteğini azaltabilir. Vergi kaçırmaya yönelik denetim ve cezaların, ahlaki

değerlerden daha etkili olduğu durumlarda, bireylerin vergi uyumunu artırmak için denetimlerin ve cezaların artırılması gerekmektedir (Şahin, 2016: 58). Yapılan bir araştırmada mükelleflerin, vergi denetimlerinin ve cezalarının yetersiz olduğunu düşündükleri takdirde vergi kaçakçılığının arttığı sonucuna varılmıştır. Çalışma, mükelleflerin yakalanma olasılıklarının düşük olduğunu veya daha az ceza alacaklarını düşündüklerinde, vergi yükünü azaltmak için vergi kaçırmaya eğilim gösterebileceklerini belirtmiştir (Koç, 2019b: 1026). Bu nedenle, etkin vergi denetimi yapılması ve cezaların caydırıcılık düzeyinin artırılması, vergi kayıplarını tamamen ortadan kaldırmaya bile azaltacaktır. Öyle ki, devlet faaliyetlerinin devamı için en önemli finansman kaynağı olan vergi gelirlerinin sağlanabilmesi için bireylerin vergi yükümlülüklerini kanunlar tarafından öngörülen şekilde yerine getirmesi gerekmektedir. Vergiler, bireylerin kullanılabilir gelirlerini azalttığından dolayı, bireyler genellikle vergi ödevlerini isteksizce yerine getirmekte ve vergi hasılatının azalmasına yol açmaktadır. Bu durumda, vergi denetimi ve cezaların caydırıcılık düzeyi, bireylerde psikolojik baskı oluşturarak onları vergi yükümlülüklerini yerine getirmeye teşvik edecektir.

1.2.2.7. Mali Aldanma

Vergi psikolojisi açısından, vergi yükünün yanlış anlaşılması mali yanılğı olarak adlandırılmaktadır. Mali yanılğı, bireylerin kamusal harcamalardan elde ettikleri faydanın vergi fiyatını (maliyetini) seçmenler tarafından eksik şekilde algılamaları sonucunda ortaya çıkar ve bireylerin vergiye ilişkin davranışlarını etkiler. Mali yanılğı, vergiler ve özellikle vergilere ilişkin bilgi eksikliği, mükellefler ve politikacılar arasındaki bilgi eksikliği ve vergilerin görünmez olması gibi nedenlerden kaynaklanır (Dileyici, 2006).

Vergi aldatmacasının en önemli türü, vergilerin görünmez olması sorununa dayanır. Gizli vergilerin varlığı, mali aldatmayı artıran bir etkidir. Görünmez vergiler genellikle harcamalar üzerinden alınan dolaylı vergilerdir. Devlet, bireylerin vergiye tepkilerini azaltmak için dolaylı vergilerin ağırlığını artırarak mali anestezi uygulamaktadır. Dolaylı vergiler, malların fiyatlarına gizlenir ve mali anesteziye uygun vergilerdir. Vergi mükellefleri, dolaylı vergiler nedeniyle vergi yükünü yanlış tahmin etmektedirler. Sonuç olarak, mali aldatma nedeniyle bireyler kendileri için uygun olmayan vergi ve harcama kararlarını tercih edebilirler (Göde, 2022: 13).

Bir vergi sisteminde dolaylı vergilerin toplam vergi gelirine oranının yüksek olması, mali anestezinin varlığını gösterir. 2022 yılında yapılan bir çalışmada, Türkiye'de dolaylı ve doğrudan vergi dağılımının %65-%35 arasında olduğu ve bu durumun Türkiye'de mali anestezinin başarılı bir şekilde uygulandığı sonucuna varılmıştır (Göde, 2022). Dolayısıyla, mali anestezinin varlığı, Türkiye'de mali aldatmanın varlığına işaret etmektedir. Mali aldatma sonucunda, vergi mükellefleri vergilerle ilgili yanlış değerlendirmelerde bulunabilmektedirler.

1.3. Vergiye Karşı Gösterilen Davranışlar

Devletin harcamalarının sürekli olarak artması, devletin en önemli gelir kaynağı olan vergilerin artmasına sebep olmaktadır. Vergilerin niteliğine bağlı olarak, bireylerin vergilere tepkileri değişiklik gösterebilir. Vergilerin zorlayıcı bir şekilde dayatılması, bireyleri vergi ödemeye zorladığından dolayı bireyler, bu yükümlülüğten kısmen veya tamamen kurtulmayı isteyebilirler. Ayrıca, vergilerin karşılığının olmaması sebebiyle, bireyler ödedikleri vergilerle kamu hizmetleri arasında mali bir ilişki kuramamakta ve toplanan vergilerin etkin ve verimli bir şekilde kullanılmadığını düşünerek vergiye olumsuz tepkiler gösterebilmektedirler. Vergi yükünü ağır hissedен bireyler, vergi ödevlerinden kısmen veya tamamen kurtulmak isteyeceklerdir. Bireylerin hissettiği vergi yükü, vergi sisteminin genel yapısına, yüksek vergi oranlarına ve vergilemenin adaletli olmamasına bağlı olarak değişen algılarından kaynaklanmaktadır. Bu noktada, bireylerin vergiyi nasıl algıladığı ve sahip oldukları vergi bilinci son derece önemli hale gelmektedir (Uruş, 2017: 33).

Vergiler, bireyler üzerinde çeşitli psikolojik etkiler oluşturmaktadır. Bu psikolojik etkilere karşı bireylerin tepki vermesi mümkündür. Bu tepkiler, bireyin ekonomik ve sosyal durumuna, ödediği verginin türü ve yapısal özelliklerine, ait olduğu toplumun hukuki ve ekonomik yapısına ve bireyin eğitim seviyesine göre değişiklik gösterir (Orhaner, 2007). Vergilere karşı gösterilen tepkiler konusunda farklı ayrımlar yapılmaktadır. Bu çalışmada, bahsi geçen tepkiler aktif (dolaylı) ve pasif (doğrudan) tepkiler ele alınacak, ekonomik, sosyolojik ve psikolojik yönleriyle değerlendirilecektir.

1.3.1. Verginin İkame Etkisi

Vergi mükellefleri, vergileme düzenlemelerine karşı vergiyi engelleyemeyince vergiyi ödemek zorunda kalırlar. Bu noktada, bireyler vergi nedeniyle azalan kullanılabilir gelirlerini telafi etmek için ya daha fazla çalışmak (gelir etkisi) ya da bu kaybı telafi etmek yerine çalışmamayı tercih etmek (ikame etkisi) gibi seçenekler arasından seçim yaparlar. İktisadi açıdan, aylaklık bir insan davranışıdır ve ortaya çıkan fırsat maliyeti bakımından bir değer ifade eder. Verginin gelir etkisi, devlet için herhangi bir gelir kaybına neden olmazken, ikame etkisinde sosyal ve bireysel refah kaybı söz konusu olur. İkame etkisinde, bireyler vergi nedeniyle azalan gelirleriyle eski gelir düzeylerine ulaşamayacaklarına inandıkları için çalışmamayı çalışmaya tercih ederler. Ancak günümüz koşullarında, insan hayatının devamı için böyle bir tercih sürdürülemez. Bu nedenle, verginin ikame etkisi belli bir zaman dilimiyle sınırlıdır. Burada önemli olan, ikame etkisi nedeniyle aylaklığı tercih etmenin boyutlarının değişmesidir. Çünkü ikame etkisine kapılarak çalışmama kararı alan bireyler, zaman içinde bu tercihlerini kayıt dışı faaliyetlere yönlendirebilirler (Aktan vd., 2006: 166). Bu durum, ikame etkisinin yarattığı sosyal ve bireysel refah kaybıyla birlikte devletin sürekliliği açısından önemli olan vergi gelirlerinin azalmasına yol açar. Bu nedenle, bireylerin karşılaştığı vergi yükünün ikame etkisi yaratmayacak seviyelerde tutulması son derece önemlidir.

1.3.2. Üretimi Azaltma ve Yatırımdan Vazgeçme

Vergi oranlarının artması, bireylerin tüketim ve tasarruf kararlarını etkileyerek üreticiler üzerinde olumsuz bir etki yaratır. Artan vergi oranları nedeniyle vergi ödemesi sonrasında tüketim ve tasarruflarını azaltan bireyler, zorunlu harcamalar dışında harcama yapmazlar ve üretim faaliyetlerini sekteye uğratabilirler. Üreticiler, satamadıkları ürünler nedeniyle üretimlerini zorunlu olarak azaltmak zorunda kalırlar. Vergi kaynaklı talep daralması nedeniyle arz seviyesi de daralmaktadır. Üretim üzerinden doğrudan alınan vergiler, üretimin verimliliğini ve gelir potansiyelini azaltarak üretim kapasitesinin ve hacminin daralmasına yol açmaktadır (Uruş, 2017: 39).

Yatırım yapma kararını belirleyen temel motivasyon, kar elde etme isteğidir. Firmalar, üretimlerinden kar elde edeceklerini düşündükleri takdirde yeni yatırımlar yapmaktadırlar. Ancak yatırımın karlılığı, elde edilen karın vergi ödemelerine ne kadar bağlı olduğuna kısmen de olsa bağlıdır. İşletmeler, elde ettikleri gelir üzerinden yüksek

vergi oranlarıyla vergilendirilirse, yatırımlarını ya azaltacaklar ya da yatırımdan vazgeçeceklerdir. Yatırımların azalmasıyla birlikte ekonomide üretim kapasitesi de azalacaktır (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2022). Bu şekilde vergilerin pasif etkilerinden biri, yatırımları olumsuz yönde etkileyebilme durumudur. Bunun sebebi, yatırımcıların artan vergiler nedeniyle elde ettikleri kazancın önemli bir kısmını devlete ödemeleri sonucunda karlarının azalmasıdır. Yatırımların karlarının azalması, yatırımcılar için çekici olmamakta ve risk alma isteğini azaltmaktadır. Başka bir deyişle, yüksek vergilendirileceğini düşünen bireyler, yatırımların verimliliğinin düşmesi nedeniyle yatırım yapmaktan vazgeçeceklerdir. Bu durum, yatırımların azalmasıyla özellikle az gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi olumsuz yönde etkileyecektir (Aktan vd., 2006: 166).

1.3.3. Tüketimi ve Tasarrufu Azaltma

Vergi yükünün artması, insanların tasarruf miktarının azalmasına ve tüketimlerinin artmasına yol açacaktır. Tasarruf miktarının azalmasında sosyal ve demografik faktörlerin yanı sıra vergi politikalarının da büyük bir etkisi bulunmaktadır. Vergilerin tüketimi veya tasarrufları etkileme şekli, hangi tür vergilerin artırıldığına bağlı olarak değişebilir. Dolaylı vergilerin artırılması tüketimi etkilerken, gelir ve servet üzerinden alınan vergilerin artırılması ise tasarrufları etkileyecektir. Örneğin, gelir vergisi tüketim vergilerine kıyasla tasarruf maliyetini önemli ölçüde artırmaktadır (Saraçoğlu, 2006: 77).

Vergilerin tüketim üzerindeki etkileri, dolaylı ve dolaysız vergi ayırımına bağlı olarak farklılık gösterir. Eğer vergiler çoğunlukla dolaysız vergilerden oluşuyorsa, bireylerin kullanılabilir gelirleri vergi nedeniyle azalacaktır. Bu durumda bireyler, tüketim tercihlerini vergiden sonra kalan gelir düzeyine göre belirleyeceklerdir. Aynı zamanda, dolaysız vergilerin ağırlıklı olması yüksek gelirli grupların tasarruflarını azaltırken, düşük gelirli bireylerin tüketimini kısımasına sebep olacaktır. Dolaylı vergiler açısından bakıldığında ise, bu vergiler mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerdir ve üzerine konulan vergilerin artması veya azalması talebin artmasına veya azalmasına neden olur. Çünkü dolaylı vergilerde yapılan düzenlemeler, vergi eklenen mal ve hizmetlerin fiyatlarına yansıtacaktır (Türk, 2015).

Gelir düzeyine bağlı olarak vergi oranlarındaki artışın etkileri farklılık gösterir. Düşük gelirli bireylerin tasarruf düzeyi düşüktür ve tüketim eğilimleri yüksektir, bu yüzden vergi

oranlarındaki artışın etkisi ağırlıklı olarak tüketimlerini etkiler. Orta gelirli bireylerin tasarrufları kısa vadede etkilenebilir. Yüksek gelirli grupların ise özellikle gönüllü tasarrufları üzerinde etkisi görülür. Birçok ampirik çalışma, gelir vergisinin yüksek gelir gruplarının gönüllü tasarruflarını azalttığını kanıtlamaktadır. Hesse, vergilerin tasarruflar üzerindeki negatif etkisini ortaya koyarken, Musgrave ise kişisel gelir vergisinin gönüllü tasarrufları azalttığı sonucuna varmıştır. Bu bulgular, vergilerin tasarruflar üzerindeki olumsuz etkilerini açığa çıkarmada önemli bir rol oynamaktadır (Edizdoğan ve Çelikkaya, 2022).

1.3.4. Vergi Yansıması

Vergiler, milli ekonomiden devlete geçen değerlerdir. Bu değerler genellikle bireylerin gelir, servet veya harcamalarından alındığı için, bu kaynakların her bir unsuruyla birlikte alınan vergi miktarı azalmaktadır. Bu nedenle mükellefler, vergi nedeniyle yaşadıkları ekonomik kayıpları telafi etmek için ödedikleri vergileri kısmen veya tamamen başkalarına aktarmaya çalışabilirler. Vergi ödemelerini yerine getiren bir yükümlünün, genellikle içinde bulunduğu ekonomik koşulları kullanarak vergiyi diğer vatandaşlara yansıtmayı, verginin aktarılması olarak adlandırılmaktadır. Vergi borcu, genellikle yasal mükellef tarafından ödenmelidir. Ancak vergiyi ödeyen yasal mükellef, sonunda vergiyi başka bir kişiye devretmişse, verginin gerçek ödeyicisi fiili mükellef (nihai tüketici) olacaktır. Verginin aktarılması, bazı aşamalar sonucunda gerçekleşir. Yansımanın gerçekleşmesi için öncelikle verginin ödenmesi, ardından başka birine devredilmesi ve sonunda verginin gerçek ödeyici üzerinde kalması gerekmektedir (Şen ve Sağbaş, 2020: 317-318).

Vergiler, milli ekonomi tarafından devlete aktarılan kaynaklardır. Bu kaynaklar genellikle bireylerin geliri, serveti veya harcamaları üzerinden toplanır ve vergi miktarına bağlı olarak bu kaynakların her biri azalır. Bu nedenle mükellefler, vergi nedeniyle yaşadıkları ekonomik kayıpları telafi etmek için ödedikleri vergileri kısmen veya tamamen başkalarına aktarmak için çaba sarf edebilirler. Vergi yükümlülüklerini yerine getiren bir kişi, genellikle ekonomik koşullarını kullanarak vergiyi diğer vatandaşlara yansıttığında, bunu verginin yansıması olarak adlandırırız. Vergi borcu, genellikle yasal olarak vergi ödeyici tarafından ödenmelidir. Ancak vergiyi ödeyen yasal mükellef, sonunda vergiyi başka birine devrettiyse, verginin gerçek ödeyicisi fiili mükellef (nihai

tüketici) olacaktır. Verginin yansıtılması, bazı aşamalardan geçerek gerçekleşir. Yansımının gerçekleşmesi için öncelikle verginin ödenmesi, ardından başka birine devredilmesi ve sonunda verginin gerçek ödeyici üzerinde kalması gerekmektedir (Erginay, 1998).

Verginin yansıtılması, vergi nedeniyle gelir kaybı yaşayan mükelleflerin vergiye tepki olarak sergilediği bir davranış biçimidir. Ancak mükellefin vergiyi yansıtabilmesi için uygun ekonomik koşulların ve yapısal uyumun olması gerekmektedir. Bu bağlamda, ekonomik durumun verginin yansımada son derece önemli etkileri bulunmaktadır. Ekonomi genişleme dönemlerinde, hem toplam talep düzeyi yüksek hem de satın alma gücü güçlüdür. Bu şartlarda, satıcıların ödedikleri vergileri alıcılara yansıtmaları kolay ve en üst düzeyde mümkündür. Gözlemlendiği gibi, ekonomik ve yapısal faktörler eşzamanlı olarak bir araya geldiğinde üreticiler, ödedikleri vergiyi kolaylıkla yansıtılabilmektedirler. Ekonomik kriz dönemlerinde ise toplam talep düzeyi ve satın alma gücü düşüktür. Bu ortamda verginin yansıtılması zorlaşır. Derin ekonomik kriz durumlarında satıcılar nakit ihtiyacı duyarlar ve bu durumda alıcılar, ödemeleri gereken vergilerin bir kısmını üstlenerek vergiyi geriye doğru yansıtabilirler (Türk, 2015).

Vergiye karşı tepkiler genellikle vergi gelirlerinin düşük seviyede olmasına neden olur. Verginin yansıtılması, diğer tepkilerden farklı olarak vergi gelirlerinde azalmaya yol açmayan bir sonuç doğurur. Bu farklılık, vergi yükünün başkalarına aktarılması ve vergi gelirlerinde kayba neden olmamasıyla ortaya çıkar. Verginin yansıtılması, devletin vergi yükünün toplum içinde adil bir şekilde dağılmasını sağlamada son derece önemli bir rol oynar (Aktan vd., 2006: 168). Çünkü yansıtma sonucunda vergi genellikle tüketici üzerinde kalır ve bu durum gelir dağılımını etkiler. Örneğin, dolaylı vergilerin ağırlıklı olduğu bir ekonomide, bu vergilerin kolaylıkla yansıtılabilmesiyle ileriye doğru bir yansıtma gerçekleşir ve vergi nihai olarak tüketici üzerinde kalır. Bu durumda yansıtma, düşük gelirli tüketicilere karşı bir dezavantaj yaratır.

1.3.5. Vergiden Kaçınma

Mükellefler, vergi yasalarına uygun olarak vergi ödemekle yükümlüdürler. Ancak bazı mükellefler, vergi yükümlülüklerini azaltmak için yasalara aykırı davranmadan çaba göstermektedir. Vergiden kaçınma, mükellefin vergi kanunlarına uymadan vergi ödevlerinden kurtulma girişimidir. Mükellef, vergiyi doğuran olaya neden olmadan veya

istisna ve muafiyetlerden faydalanarak vergiden kaçınabilir. Örneğin, bireylerin vergi dışı kaynaklardan gelir elde etmesi, vergi dışı varlık unsurlarını edinme çabası, yasal boşluklardan faydalanarak verginin doğmasına engel olması veya yüksek vergi nedeniyle taşıt veya konut satın almaması vergiden kaçınmaya örnek olarak verilebilir. Vergiden kaçınma eylemi suç teşkil etmez, ancak vergiden kaçınma sonucunda devlet gelirlerini oluşturan vergilerin azalmasıyla birlikte devlet, sınırlı kaynaklarını etkili bir şekilde değerlendiremeyebilir ve azalan vergi geliri nedeniyle bazı kamu hizmetlerini gerçekleştiremeyebilir. Bu nedenle, vergi kanunları, vergiden kaçınmaya fırsat vermemek için düzenlenmelidir. Bu bağlamda, kanun koyucunun uygulayacağı tedbirler, vergi kayıplarını önlemek ve ulusal ile uluslararası ilgili kurum ve kuruluşlar açısından son derece önemlidir (Orhaner, 2007).

Vergi kanunları, en iyi şekilde düzenlenmiş olsa bile bazen hedeflerine ulaşmada başarısız olabilirler. Vergi, bireyler üzerinde ekonomik bir yük oluşturduğundan dolayı, bireyler vergiden kaçınma eğilimindedir. Vergiden kaçınma, vergi ödemesi gereken bir kişinin vergi kanunlarına uygun olarak, vergiyi üçüncü bir kişiye aktarmadan ödemekten kaçınmasıdır. Vergiden kaçınma eylemi, herhangi bir suç unsuru içermez ve vergiden kaçınan kişi cezalandırılmaz veya sorumlulukla yükümlendirilmez. Vergiden kaçınan kişinin vergi kanunlarına karşı bir anlaşmazlığı yoktur, zira vergi kanunları, mükelleflere vergiden kaçınma imkanı sağlamaktadır. Vergiden kaçınma eylemi, iki farklı yöntemle gerçekleştirilebilir. Vergiden kaçınma, ya vergi kanunlarına uygun olarak gerçekleştirilebilir ya da kanunlardaki boşluklardan faydalanılarak gerçekleştirilebilir (Türk, 2015). Yöntemi ne olursa olsun, vergiden kaçınma ciddi vergi kayıplarına neden olur ve vergi gelirlerini azaltarak vergi erozyonuna yol açar. Vergiden kaçınma, pasif tepkilere bir örnek olarak kabul edilir ve yasalara aykırı olmadığından en yaygın tepki türüdür. Ancak vergi kayıplarına neden olması nedeniyle engellenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, vergiden kaçınmaya yol açabilecek faktörlerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Kanun koyucu, vergi sistemi kaynaklı vergiden kaçınmaya neden olan kanun boşluklarını kapatmalı ve mükelleflere vergi adaletini zedelemeyen ayrıcalıklar tanınamalıdır (Uruş, 2017: 50).

1.3.6. Toplu Karar Alma Mekanizmasını Kontrol Etme

Parlamentar demokrasilerde uygulanan politikalar, yasalara dayandırılmaktadır. Bireyler, vergi yasalarını içinde bulundukları topluma ait yasalar arasında en verimsiz olanlar olarak görürler. Bunun nedeni, bireylerin kamusal finansmana minimum düzeyde katılmak istemeleri ve vergilerini yasal zorunluluk nedeniyle ödemeleridir. Ayrıca herhangi bir verginin getirilmesi veya kaldırılması için yasa değişikliği gerekmektedir. Bu durumda, yükümlüler vergiden kaçınmak veya vergi yükünü azaltmak için kolektif karar alma birimlerini yönlendirmek isteyeceklerdir. Bu tür karar birimlerini yönlendirmek, oy etkileşimi ve baskı gruplarını harekete geçirme yoluyla gerçekleştirilir (Şenyüz, 1995: 88).

Siyasi iktidar, vergi gelirleri üzerinde tasarruf hakkı ve yetkisine sahiptir. Bu bağlamda, vergi oranlarını ve vergi cezalarını artırma yetkisine sahiptir. Ancak siyasi iktidarın bu tür uygulamaları toplum nezdinde itibarının zedelenmesine neden olabilir. Bireyler, siyasi iktidara tepki olarak oylarını geri çekme şeklinde tepki gösterebilirler. Siyasi iktidarın vergi düzenlemelerine karşılık olarak oy tercihlerinin değişmesi, oy kaymasına yol açar. Oy kayması sonucunda bireyin oy tercihleri, vergi yükünü azaltan partiye doğru kayabilir. 2016 yılında yapılan anket çalışması, Sakarya ilinde seçmenlerin vergisel düzenlemelere duyarlı olduğunu ve vergi oranlarının düşük olması durumunda oy tercihlerinin olumlu etkilendiğini ortaya koymuştur (Dökmen ve Ova, 2016). Diğer yandan, seçmen tercihlerinin değişmesi küçük düzeyde olabileceği gibi, bazı durumlarda seçmenlerin çoğunluğunun ani bir tercih değişikliği göstermesi de mümkündür. Bu durumda, seçimlere katılımında büyük bir artış olurken, bazı siyasi partilerin oy oranlarında büyük değişiklikler meydana gelebilir (Uruş, 2017: 52).

Tarihsel bir perspektiften baktığımızda, birey kendi çıkarlarını tek başına korumada etkili olamadığından, gruplar aracılığıyla çıkarlarını koruma çabasında bulunmuştur. Bireysel çıkarların kamu politikalarıyla korunması, benzer çıkarlara sahip kişilerin bir araya gelerek baskı grupları oluşturmasıyla hedeflenmektedir. Bu şekilde, baskı grupları, kendi çıkarlarını koruyacak seçenekleri belirlemekte ve aynı zamanda siyasi iktidar tarafından dikkate alınmasını istedikleri bir oy kitlesi oluşturmaktadır. Baskı grupları, yasal ve yargısal karar organlarının uygulamalarını etkilemeye çalışan örgütlü yapılar olarak tanımlanmaktadır. Baskı gruplarının siyasi iktidarı etkileme gücü, üye sayısı ve mali

durumlarına bağlıdır. Baskı gruplarının politikacıların kararları üzerinde etkili olma isteğinin temelinde ekonomik çıkarlar yer almaktadır (Ay, 2008: 7). Bu nedenle, ekonomik çıkarlar vergi yükünün artmasıyla ilişkili olabilir ve bireyler memnun olmadıkları vergisel düzenlemelere karşı kolektif karar alma mekanizmalarını yönlendirme girişimlerinde bulunabilirler.

Baskı grupları, siyasi yapı içindeki tüm partilerle karşılıklı çıkar ilişkisi içerisinde hareket edebilirler. Özellikle seçim dönemlerinde, baskı ve çıkar grupları siyasi partilere daha fazla mali destek sağlayabilir. Bu şekilde, üye sayılarının büyük olmasını kullanarak seçim dönemlerinde özellikle oyları etkileyebilirler ve seçim sonrasında iktidara gelen partiye kendi çıkarlarına hizmet edecek kararları aldırarak için baskı yapabilirler. Vergi kanunlarının oluşumunda ekonomik baskı gruplarının etkisiyle şekillenen vergi politikaları, vergiye karşı tepkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Düşük gelir grubundaki mükellefler, bu politikalar nedeniyle daha yüksek vergi yüküyle karşı karşıya kalırken, yüksek gelire sahip bireylerin yasalara uymaması kayıt dışı ekonomiyi artırabilir ve ekonomik istikrarı bozabilir (Aktan vd., 2007: 14). Netice olarak, bireylerin çıkarlarını gözeterek faaliyet gösteren baskı gruplarının istediği vergi düzenlemeleri, diğer insanları ekonomik açıdan olumsuz etkileyebilir ve bu durum, bireylerin vergiye yönelik tutum ve davranışlarını olumsuz bir şekilde etkileyebilir.

1.3.7. Vergi Cennetlerini Tercih Etme

Vergi cennetleri, vergi oranlarının düşük veya hiç uygulanmadığı, vergi avantajları sunan ve yabancı yatırımcıları kendine çekmeyi amaçlayan özel bölgelerdir. Bu bölgeler, uluslararası rekabetin yoğun olduğu dönemlerde vergiden kaçınma fırsatları sunar. Vergi cennetleri kavramı özellikle 1980'lerde popüler hale gelmiştir. Finansal piyasalardaki serbestleşme eğilimi bu gelişmenin arkasındaki en önemli faktördür. Bu nedenle vergi cenneti olarak adlandırılan ülkelerin sayısı önemli ölçüde artmıştır. OECD, vergi cennetlerini 1960'lı yıllardan itibaren ele almaya başlamış, ancak 1990'ların ortalarından itibaren bu ülkelerle etkin bir mücadele başlatmıştır. Bu bağlamda, OECD 1998 yılında "Zararlı Vergi Rekabeti: Yükselen Bir Sorun" başlıklı bir rapor yayınlamış ve vergi cennetlerine karşı mücadeleyi başlatmıştır (Öztürk ve Ülger, 2016: 238).

Vergi cennetleri, ideal vergilendirme prensiplerine uymayan ve zararlı vergi rekabetine yol açan bölgelerdir. Bu cennetler, fiziksel yatırım imkanları sınırlı olan ülkelerin

sermayeyi kendilerine çekme amacıyla ortaya çıkmıştır. Vergi cennetleri, vergi sistemlerinin şeffaflığından yoksun olması, düşük veya hiç vergi uygulanmaması, vergi bilgilerinin diğer ülkelerle paylaşılmaması gibi nedenlerle vergi kaçırmak ve vergiden kaçınmak isteyen bireyler ve kurumlar için cazip hale gelmiştir. Bu ülkeler, kişi veya kurumların finansal bilgilerini yasal düzenlemelerle gizleyebilir ve vergi otoritelerine iletilmesini engelleyebilir. Ayrıca, bu ülkelerde bireyler veya firmalar için fiziksel varlık zorunluluğu bulunmaması da çekiciliklerini artırmaktadır (Tosun ve Uçar, 2015: 171). Vergi cenneti ülkeleri ve off-shore bankacılık faaliyetlerinin yaygınlaşması, vergi cennetlerine yönelen ülkelerde kayıt dışı ekonominin büyümesine ve kamu gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturan vergi gelirlerinin azalmasına neden olan vergi rekabetinin bir sonucudur (Pürsünerli Çakar, 2013).

1.3.8. Vergi Kaçakçılığı

Vergi kaçakçılığı, Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda vergi yükümlülüklerinin, vergi kanunlarındaki esaslara uygun şekilde yerine getirilmemesi olarak tanımlanır. Vergi yasalarının zorunlu kıldığı defter, belge ve kayıtların usule uygun olarak düzenlenmemesi, kayıtlarda değişiklik ve tahribat yapılması vergi kaçakçılığı faaliyetleri olarak değerlendirilir. Vergi kaçakçılığı, vergiye karşı gösterilen en etkili tepkidir. Vergi kaçakçılığında, yükümlüler vergi yükünden tamamen veya kısmen kaçmak amacıyla açıkça yasalara aykırı davranırlar. Vergi kaçakçılığı, vergi kanunlarına göre suç teşkil eder. Yasalara göre vergiyi gerektiren olayın gerçekleşmesine rağmen yükümlü veya sorumlu kişi, vergi idaresine bildirim yapmamak veya eksik bildirimde bulunmak suretiyle vergi kaçırma eylemi gerçekleştirir. Bu durumda vergi yükümlülükleri zamanında veya eksik yerine getirilmiş olur. Bu durum, verginin belirlenen süreler içinde tahakkuk ettirilmemesi veya eksik tahakkuk ettirilmesi sonucunda vergi kayıplarına neden olur (Şenyüz, 1995: 93).

Vergi kaçakçılığı, sadece bir vergilendirme karşıtlığı şeklinde değil, aynı zamanda yeni tepkilerin kaynağı olabileceğinin vurgulanması gereken bir durumdur. Vergi kaçakçılığının yaygın olduğu ülkelerde etkili bir vergi denetimi sağlanamadığı için, dürüst mükellefler, kaçakçılık faaliyetleri için önlem almayan siyasi iktidara karşı tepki gösterecektir. Bireylerin tepkisi siyasi nitelikte olabilir ve oy tercihlerinde değişikliklere veya lobi faaliyetlerine yol açabilir. Ayrıca, bu durum toplumsal ahlakın zedelenmesine

neden olabilir. Toplumun ve bireylerin ahlaki değerlerinin zedelenmesi sonucunda, kişiler, kaçakçılığı önleyemeyen ve bunun bedelini dürüst mükellefe ödetecek olan iktidarın adil davranmadığını düşünecektir. Bunun yanı sıra, toplumun ahlaki değerlerinin zedelenmesi, mali suçların diğer suçlara dönüşmesine de yol açabilir. Çünkü suç bir bütündür ve sadece vergi davranışlarını değil, toplum değerlerinin tamamını yansıtır. Vergi suçları gibi diğer suçlar da toplumda yaygınlaşabilir veya farklı alanlara yayılabilir. Bu nedenle, vergi suçları da diğer suçlar gibi cezalandırılmalı, vergi kaçırıcılar topluma duyurulmalı ve vergisini düzenli ödeyen dürüst mükellefler ödüllendirilmelidir. Bu tür uygulamalar, vergi yükümlülüklerini yerine getirenlerle getirmeyenleri ayırt etmek açısından toplumda anlamlı olacaktır (User, 1992: 9).

1.3.9. Vergi İsyanları

Vergiye karşı gösterilen aktif tepkiler arasında en şiddetli olanı vergi isyanlarıdır. Literatürde bu terimler arasında yeterli ayırım yapılmadığı için vergi grevi, vergi isyanları ve verginin reddi kavramları benzer anlamlara sahip olduklarından, vergi isyanları başlığı altında ele alınacaktır. Vergi isyanları, genellikle ekonomik nedenlerden dolayı ortaya çıkar ve vergileme politikalarının bireyler üzerindeki vergi yükünü artırması sonucunda toplumun vergi yükünü azaltma isteğine dayanarak devlete, vergi kanunlarına ve demokrasiye karşı aykırı bir şekilde ortaya çıkan kolektif tepkilerdir (Temel, 2019: 82).

Vergi, bir toplumda sınıf ayırımına yol açabilen bir unsurdur. Bu özelliği nedeniyle vergi, mükelleflerin devlete karşı tepkilerine sebep olabilir. Vergiye karşı daha fazla direnç gösterilmesinin sebebi, diğer kamu gelirlerine kıyasla bireysel bir karşılığının olmamasıdır. Vergi isyanları, mali, sosyal ve ekonomik etkilerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Vergi isyanlarının temel sebeplerinden biri adaletsiz bir vergileme politikasıdır. Halkın veya temsilcilerin vergileme süreçlerine dahil edilmemesi, ağır vergi yüklerinin ortaya çıkmasına ve toplumsal bir sorun oluşturmaya yol açar. Ayrıca, vergi isyanlarının siyasetten ayrı düşünülmemesi gerekmektedir. Örneğin, Avrupa ülkelerinde ortaçağın sonlarına kadar vergiler önemli bir siyasi sorun olarak tartışılmıştır. Bu nedenle, vergi isyanları ile siyasi isyanlar arasında bir ilişki bulunmaktadır. Vergileme açısından sınırlamaların olduğu bir toplumda, kesinlikle siyasi sonuçlar doğar ve mükelleflerin isyanlarına neden olabilir. İsyen, protesto ve reddetme eylemleri olarak tanımlanan vergi isyanı, verginin reddedilmesiyle sonuçlanabilir (Giray, 2022: 605).

Vergi isyanları, vergiye karşı yoğun psikolojik tepkilerin yaşandığı durumlarda ortaya çıkar. Tarih boyunca gerçekleşen vergi isyanlarının incelenmesi, iki belirgin özelliğini ortaya çıkarır. İlk olarak, isyanların vergilere açık bir şekilde karşı olması ve ikincisi, kolektif bir hareket niteliği taşımasıdır. En şiddetli tepkiyi temsil eden vergi isyanlarını sadece psikolojik açıdan ele almak yeterli değildir. Çünkü vergi isyanlarına katılan bireyler aynı zamanda toplumun bir parçasıdır. Bu nedenle, vergi isyanlarını vergilemenin sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçları olarak değerlendirmek anlamlıdır. Tarihte yaşanan bazı vergi isyanları, insanları kolektif bir şekilde harekete geçirerek sosyolojik bir kimlik ortaya çıkarmıştır. Avrupa'da ve Osmanlı döneminde, psikolojik ve sosyolojik etkileri olan birçok vergi isyanıyla karşılaşmak mümkündür. Osmanlı döneminde gerçekleşen Patrona Halil İsyanı, Erzurum, Kastamonu ve Sinop İsyanları da Avrupa'daki isyanlarla benzer nedenlere sahiptir (Gergerlioğlu, 2012).

Vergi isyanları, ağır vergi yükü altında ezilen halkın haksız vergilere karşı en şiddetli tepki biçimidir. Vergi isyanları, yasalara aykırı olmalarına rağmen meşru olmayan ve hukuka aykırı vergileme uygulamalarına karşı direniş olarak kabul edilir. İsyanlar kolektif eylemler olduğundan tepkiler açık ve alenidir. Ayrıca vergi isyanları, şiddet potansiyeli taşıyan, hukuk devleti prensiplerine uymayan ve siyasi sonuçlar doğurabilen eylemlerdir. Temelde, vergi isyanları devlete karşı gerçekleşen eylemlerdir. Vergi isyanlarının nedenleri zaman ve mekana bağlı olarak değişebilir. Bununla birlikte, vergi isyanlarının temel sebepleri mali ve ekonomik faktörlerdir. Vergi yetkisini kötüye kullanma ve toplumun ağır vergi yükü altında olması gibi nedenler, tarihte ortaya çıkan vergi isyanlarının en önemli sebepleridir (Uruş, 2017: 77).

Eğer vergilerin toplumun davranışları, kararları ve tercihleri üzerindeki etkisi göz ardı edilirse, devlet vergi kayıplarıyla karşılaşabilir. Tarihsel deneyimler göstermiştir ki, vergiler uygar bir toplum için vazgeçilmezdir; ancak aynı zamanda vergiler uygarlığı tehlikeye atabilecek bir mali araç olabilir. Bireylerin yaşam ve mülkiyet haklarını korumak için kabul ettikleri vergiler, keyfi hale geldiğinde, adaletsizlikleri arttığında ve mükellefler için zulüm haline dönüştüğünde, toplumun kolektif olarak örgütlenerek vergi isyanlarına başvurmasına neden olabilir. Vergi isyanlarının sonucunda siyasi, toplumsal ve yönetsel değişiklikler gerçekleşebilir (Dileyici, 2006: 171).

Vergi isyanları, mali, ekonomik, siyasi, sosyal ve psikolojik sonuçlarla sonuçlanabilen ciddi olaylardır. Bu isyanlar, devletin vergi kaybına uğramasına yol açarak büyük maddi zararlara neden olabilir. Bireylerin kolektif ve örgütlü bir şekilde vergi ödememeye başvurmaları, diğer toplum üyeleri üzerinde yayılma etkisi yaparak yaygınlaşabilir. Ayrıca, vergi isyanları şiddet içerebileceğinden saldırılar ve yağmalamalar şeklinde gerçekleşebilir ve kaynak israfına yol açabilir. Bu isyanlar ortaya çıktıkları ülkelerde ekonomik istikrarsızlık yaratırken, üretim ve tüketim faaliyetlerini olumsuz etkileyebilir. Vergi isyanlarının en önemli sonuçları genellikle siyasi alanda görülür. Bu tür isyanlar, genellikle temsil edilmeyen vergilendirmeye ve ağır vergi yüküne karşı ortaya çıktığı için, hükümetlerin devrilmesine ve yeni bir devletin kurulmasına kadar varabilecek sonuçlar doğurabilir. Ayrıca, vergi isyanları devletin otoritesini zayıflatarak toplumdaki güveni sarsar. Bireyler, bu güvensiz ortamda sosyal ve ekonomik temel haklarını tehlikede hissedebilirler. Sonuç olarak, vergi isyanlarının yarattığı sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçlar, vergi ahlakı ve gönüllü vergi uyumu üzerinde olumsuz etkilere sahiptir (Uruş, 2017: 78).

İKİNCİ BÖLÜM: JENERASYON KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI VE Z JENERASYONU

Çalışmanın bu bölümünde jenerasyon kavramı ele alınmıştır. Jenerasyonların nasıl sınıflandırıldığı açıklandıktan sonra literatürde adı geçen jenerasyonlar ayrı ayrı açıklanmıştır.

2.1. Jenerasyonların Sınıflandırmaları

Jenerasyonlardan bahsedilirken genellikle ayırım, bireylerin doğdukları yıllara göre yapılırsa da bir jenerasyondan bahsedilebilmesi için 3 kriter karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki aidiyet olarak tanımlayabileceğimiz algılanan üyeliktir. Bu kavram kişinin kendisini bir grubun parçası olarak görmesini ifade etmektedir. İkinci kriter ortak inançlar ve davranışlardır. Siyasi görüş, din, sosyal alışkanlıklar veya kariyer gibi kavramları kapsamaktadır. Üç kriterin sonuncusu ise bireylerin özellikle gelişim çağlarında tanıklık ettikleri ve hayatlarına büyük etkisi olan tarihi olaylardır (Csobanka, 2016). Bu üç kriter incelendiğinde sondan başa doğru kriterlerin birbirine bağlı olduğu görülmektedir. Tarihi olaylar insanların inanç ve davranış biçimlerini etkiler, inançlar ve davranış biçimleri de insanların kendisini nereye ait hissedeceğini belirler.

Sorulması gereken bir soru da insan topluluklarının neden kuşaklara ayrıldığıdır. Yukardan bahsedildiği gibi tarihsel olayların insanların davranışlarını farklı şekillendirmesi sonucu insanların birbirleriyle çalışması, yaşaması ve iletişim kurması zorlaşmaktadır. Bu nedenle kuşaklar tanımlanmaktadır (Csobanka, 2016).

Kuşakları birbirinden ayırma noktasında bahsettiğimiz 3 kriterin yanında alt ve üst yaş sınırlarıyla da kuşaklar birbirinden ayrılmaktadır. Yine de bu ayırım yöntemi de sabit bir ölçüt değildir. Kuşakları alt ve üst yaş sınırlarıyla birbirinden ayırırken dahi yaş grupları birbiriyle örtüşecek şekilde sınırlar belirlenmektedir (Bejtkovský, 2016).

2.1.1. Sessiz Kuşak

1925-1945 yılları arasında doğmuş kişileri tanımlamak için kullanılan kavramdır (Lippincott, 2005). Bu jenerasyonun üyeleri, 29 Buhranı' nın etkisiyle büyük ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmış ve geçim sıkıntısı çekmiş ebeveynlere sahiptir (Henger ve Henger, 2012). Ekonomik buhrandan sonra gençlik yıllarında dünya savaşıyla

yüzleşmek durumunda kalmışlardır. Çoğu, yaşları küçük de olsa, savaşa katılmış ve bunun travmalarını hayatları boyunca yaşamışlardır (Levickaite, 2010). Bu jenerasyonun ülkemizdeki üyeleri, Cumhuriyet Devrimi' nin ilk yıllarına tanıklık etmişlerdir. Yeni bir düzen oluşturmak için mücadele eden selef neslin aksine, sessiz kuşak üyeleri kurulu düzen içinde çalışma fikriyle büyümüşlerdir (Puybaraud, 2010).

Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki belirsizliklerin, kişisel özelliklerinin oluşmasında önemli rol oynadığı bu kuşak; otoriteye saygı duyan, sadık, çalışkan, toplum için fedakarlıkta bulunan, tutumlu bireylerden oluşmaktadır (Levickaite, 2010). Düşük beklentiye sahip bu kuşak üyeleri, biriktirmeye özen göstererek kısıtlı imkanlarla yetinmeyi düstur edinmişlerdir (DeVaney, 2015). Toplumsal değerlerin kadın ve erkeğe yüklediği roller nedeniyle bu kuşaktaki kadın ve erkek bireyler arasında oldukça derin bir eğitim farkı vardır (Lancaster ve Stillman, 2002).

2.1.2. Baby Boomers

“Baby Boomers” yada Türkçe ifadesi ile “Bebek Patlaması” 1946-1960 yılları arasında doğan bireyleri tanımlamakta kullanılmaktadır. Bu yıllar İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki doğum oranlarının yükseldiği döneme rastlamaktadır (Lippincott, 2005).

İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik gelişmelerin ve temeli insan olan fikirlerin kişisel gelişimlerinde önemli rol oynadığı bu kuşak üyeleri bireyselliğe, bireyselliğe ve kendilerini ifade etmeye değer vermektedir (Gorrell, 2008). Bu kuşaktaki bireyler cinsiyet eşitliği, ırk eşitliği, çevre gibi konulara ilgi duymuştur (Howe ve Strauss, 2000). Ne kadar çok çalışırlarsa yaşam standartlarının o kadar yüksek olacağını düşünen bu kuşak, çalışma saati ile işe bağlılık arasında ilişki olduğuna inanmaktadır (Toruntay, 2011). Bu nedenle çalıştıkları işte uzun süreli istihdam edilmeyi istemişlerdir. Bu nedenle bu kuşak üyelerinin işkolik olduğu aynı zamanda bu akımın başlamasına sebep olduğu söylenebilir. Yüksek iş etiğine sahip, kurallara uyan, disiplinli bu nesil kendinden sonrakilerden de aynı disiplini beklemiştir (Levickaite, 2010). Ekip çalışmasına önem veriyor olsalar bile teknolojiye ayak uyduramayan bir nesildir (Musico, 2008).

2.1.3. X Kuşağı

X Jenerasyonu, 1961-1980 tarihleri arasında doğan kişilerin oluşturduğu kuşaktır (Lippincott, 2005). Vietnam ve Körfez Savaşları, petrol krizi, Berlin Duvarı' nın ortadan

kalkması gibi sosyal gelişmeler bu jenerasyonun üyelerinin kişisel özelliklerinin oluşumunda önemli rol oynamıştır. 1961-1980 arasındaki politik gerilim ve askeri müdahaleler ülkemizdeki jenerasyon üyelerinin gelişiminde etkili olmuştur (Uğurluoğlu, 2020). Kişisel gelişimlerini etkileyen bu olaylardan ötürü bu kuşağın üyeleri oldukça şüpheli olarak kabul edilmektedir (Bencsik ve Machova, 2016). Önceki jenerasyonlara göre daha yüksek bir eğitim seviyesine sahip olan X Jenerasyonu üyeleri daha realisttir ve beklentileri elde ettiklerini geçmez (Zemke vd., 1999). Mücadele edebilen, idealleri olan, sorumluluklarını gerçekleştirmek için çaba sarfeden X Kuşağı bireyler aynı zamanda geleneksel değerlere olan bağlılığını da korumaktadır (Robbins ve Judge, 2013). Gelişme çağlarında yaşadıkları dünyanın sürekli değişim göstermesinden ötürü sorgulama kabiliyeti kazanan bu bireylerin analiz ve çözüm yetenekleri gelişmiştir. Teknolojik gelişmelerin yaygınlaşmaya başladığı bu dönemin üyeleri, kendilerinden sonraki kuşakların teknoloji kullanımındaki başarısını gösterememişlerdir (Uğurluoğlu, 2020).

İş bulmanın zorluğundan ötürü işyerlerine sadık olan jenerasyon üyelerinin çalışma sebepleri yaşamlarını devam ettirebilmektir (Tulgan, 2009). İşlerini kaybetmekten korkan bu bireyler otoritenin onayına önem vermekte ve çatışmadan uzak durmaktadır (Bencsik ve Machova, 2016).

2.1.4. Y Kuşağı

Tüm üyeleri birinci milenyumda doğan son jenerasyon: Y Jenerasyonu. Y Jenerasyonu veya Y Kuşağı kavramları, 1981-1994 yılları arasında doğan bireyleri tanımlamak için kullanılmaktadır (Lippincott, 2005). Kavram ilk kez Advertising Age dergisinin editörleri tarafından önceki kuşaktan farklı olan gençleri tanımlamak için 1993 yılında kullanılmıştır (Grencikova vd., 2016). Bir olay ile karşılaştıklarında neden sorusunu sorabilmeleri, Y Jenerasyonu' nun en öne çıkan özelliğidir. Jenerasyonun kodlandığı “Y” harfinin İngilizce telaffuzu ile “Why?” soru kelimesinin okunuş benzerliği arasında ilişki kurularak jenerasyona “Y” isminin verildiği düşünülmektedir. Jenerasyona aynı zamanda “Why Generation” da denmektedir (Bassiouni ve Hackley, 2014).

Terörizm, afetler ve teknolojik gelişmeler bu jenerasyona dahil edilen bireylerin kişisel özelliklerinin gelişmesinde önemli bir etken olmuştur. Y Jenerasyon bireylerin gelişim döneminde teknolojik aletler hemen hemen bütün evlere girmiş, siyasi utançlar yaşanmış,

11 Eylül Saldırısı yaşanmıştır. Son derece planlı bir dünyaya doğan Y Jenerasyonu bireyler, geleneklerin geride bırakılmasında önemli bir etkiye sahiptir. “Neden “ sorusunu sorabildikleri için bir işi gerçekleştirmeleri için gerekçe göstermek gerekmektedir. Aynı zamanda kolay inanmazlar ve sorulama eğilimindedirler (Bassiouni ve Hackley, 2014). Kendilerinden öncekiler gibi otoriteye karşı sorgusuz sualsiz bağlı değillerdir, aydınlığa kavuşmasını istedikleri noktalarda açıklama talep ederler. Yine de otoriteye saygı duyarlar (Queiri vd., 2014). Özverili oldukları için motivasyonlarını yüksek tutabilen jenerasyon üyeleri, yaptıkları işlerin verim içermesini isterler (Lyons ve Kuron, 2014). Bu jenerasyonu öncekilerden ayıran en önemli özelliklerinden birisi teknoloji ile olan ilişkileridir. Bu bireyler adeta teknoloji ile birlikte yaşamaktadırlar. Hayata başladıkları anda devamlı bir gelişmenin içinde oldukları için değişime uyum sağlama kabiliyetleri yüksektir. X Jenerasyonu’nda gözlemlenen küresel düşünme durumu Y Jenerasyonu’na gelince farklılaşır. Y Jenerasyonu, küreselleşmeye öncülük etmiştir, bunda teknoloji ve internet ile olan bağı önemli rol oynamıştır (McCrindle ve Wolfinger, 2010).

2.1.5. Z Kuşağı

1995-2009 yılları arasında doğan bireyler Z Jenerasyonu kavramı ile tanımlanmaktadır (Lippincott, 2005). Teknolojinin içine doğan bu bireyler için teknoloji vazgeçilmezdir. İşlemlerinin tümünü uygulamalar üzerinden gerçekleştirme eğiliminde olan Z Kuşağı, bu nedenle farklı isimlerle de anılmaktadır: iGen, Her Daim Online, Google Kuşağı gibi (Levickaite, 2010). Z Jenerasyonu, sesini yükselterek veya güç uygulayarak tepkisini göstermeyi tercih etmemektedir. Bunun yerine çevrimiçi uygulamaları kullanmayı tercih eder. Bu uygulamalar sayesinde mesafe kavramına takılı kalmazlar ancak bu durumun onlara aşırı yalnızlık getireceği düşünülmektedir (Howe ve Strauss, 2000).

Z Jenerasyonu bireylerin kişilik oluşumunda etkili olan en önemli faktörün teknolojik gelişmeler olduğu söylenebilir. Dev teknoloji firmalarının ürettiği ürünler, yazılı şirketlerinin ürettiği milyonlarca kullanıcısı olan sosyal ağlar bu neslin hayatının önemli bir parçasıdır. Gündelik hayatın internet tarafından ele geçirilmiş olmasından kaynaklı günlük rutinlerini internet ortamına taşıyan ve aralarında ne kadar mesafe olduğu önemsenmeksizin herhangi bir kişiyle iletişime geçebilen Z Jenerasyonu, tam anlamıyla teknoloji bağımlısı olarak görülmektedir (Bassiouni ve Hackley, 2014).

2.1.6. Alfa Kuşığı

Alfa Kuşığı terimi ikinci bin yıl içinde Z Jenerasyonu ile birlikte doğanları tanımlamak için kullanılan terimlerden birisidir (Tootell vd., 2014: 82). X, Y ve Z jenerasyonlarının çocukları olacak olan bu kuşağın başlangıcı 2010 yılı kabul edilmektedir (Bejtkovský, 2016: 30).

Dijital ortamın içine doğan bu kuşak (Tootell vd., 2014: 82) , teknolojiye yoğun merak besleyecektir. İçine doğdukları dünyanın bir sonucu olarak sosyal ağların olmadığı bir ortamı tanımaları mümkün görünmemekte ve insanlar arasındaki etkileşimin oldukça düşük olması beklenmektedir. Yine de Alfa Kuşığı' nın kendisine yetebilen ve zorluklara karşı hazırlıklı bir kuşak olması beklenmektedir (Bejtkovský, 2016: 30).

Dijital çağın içine doğan alfa bireylerin, düşüncenin dönüşümünde önemli bir rol oynaması beklenmektedir. Alfa bireylerin, derinlemesine düşünme kabiliyetine ve eleştirel anlayışa sahip bireyler olacakları öngörülmektedir (Gomes Carneir vd., 2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Z JENERASYONU BİREYLERİN VERGİ VE DEVLET ALGISINA İLİŞKİN ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde Z Jenerasyonu bireyleri devlet ve vergi algılarına yönelik alan araştırması yer almaktadır.

Araştırma verilerinden önce Z Jenerasyonu ve vergi algısı ile ilgili literatür taramasına yer verilmiştir. Literatür taramasından da görüleceği üzere Z Jenerasyonu hakkındaki çalışmalar işletme anabilim dalında yoğunlaşmaktadır.

Literatür taramasının devamında araştırmanın amacı, ana kütlesi ve örnekleme ilişkin bilgiler verilmektedir.

3.1. Literatür Taraması

Çora (2019) çalışmasında Z Jenerasyonu bireylerin karakteristiğini açıklamayı ve bu jenerasyon bireylerinin işe alımında şirketlerin izlemesi gereken yolları belirtmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Z Jenerasyonun rahat bir çalışma ortamı istediği, farklı sorumluluklar almak istediği, bireysel çalışmaya daha eğilimli olduğu ifade edilmiştir.

Z Jenerasyonunun, sosyal medyaya karşı tutumunu ve sosyal medyayı hangi amaçlarla kullandığını belirlemeyi amaçlayan Sarıoğlu ve Özgen (2018) , hem üniversite hem de lise öğrencilerini kapsayan bir örneklem üzerinde anket ve mülakat çalışması gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları Z Jenerasyonunun, sosyal medyayı, ağırlıklı olarak, iletişim ve araştırma için kullandığını göstermektedir.

Özkan ve Solmaz (2015a) , Z Jenerasyon bireylerin mobil cihaz(akıllı telefon) bağımlılığını test etmek amacıyla 276 üniversite öğrencisinden oluşan bir örnekleme alan araştırması uygulamıştır. Çalışmada; akıllı telefon kullanmak hayatlarında önemli bir yere sahip olsa da Z Jenerasyonu bireylerin akıllı telefon bağımlısı olmadığı soncuna ulaşılmıştır.

Özkan ve Solmaz (2015b) çalışmalarında Z Jenerasyonu bireylerin iş algısını ölçmeyi amaçlamaktadır. 276 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmanın bulgularına göre Z Jenerasyon bireyler; sosyal çevreye önem veren, kendine güvenen, bağımsız, otoriteyi sevmeyen bireylerdir. Bulgular cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Sağbaşı ve Kaya (2020) , internet platformlarında toplanan vergi algısı ile ilgili içerikleri analiz ederek bireylerin hem vergi algısı ile ilgili düşüncelerini hem de bu düşünceleri sosyal medya üzerinde ne düzeyde paylaştıklarını belirlemeye çalışmışlardır. Bulgulara göre bireyler paylaşımlarında vergiye yer vermektedir.

Özcan ve Akyel (2020) çalışmalarında lise düzeyinde muhasebe eğitimi almış olmanın vergi algısı üzerinde meydana getirebileceği farklılığı belirlemeyi amaçlamaktadır. Alan araştırması ile elde edilmiş verilerin analizi, lisede düzeyindeki muhasebe eğitiminin vergi algısı üzerinde etkisinin olmadığını göstermektedir.

Gergerlioğlu vd. (2020) , yapısal eşitlik modeli testlerinden faydalanarak vergi algısı ile prim algısı arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlamıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin test edilebilmesi için iki grup(emekli bireyler ve 18-35 yaş arası çalışan bireyler) seçilmiştir. Çalışmanın sonucu, iki grup arasında vergi algısı ve prim algısı ilişkisinin farklılaştığını göstermektedir.

Ayranç vd. (2019) , vergilerin nasıl algılandığı ve vergiye ilişkin konular hakkında mükelleflerin düşüncelerini belirlemek amacıyla Erzurum ilinde bir alan araştırması gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları, katılımcıların vergi bilinci ve vergi ahlakı seviyelerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ertekin (2018) , çalışmasında demografik özelliklerin vergi algısında ve verginin kişiler üzerinde oluşturduğu baskıda etkisi olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. amaç doğrultusunda çalışmada 400 kamu görevlisi üzerinde alan araştırması uygulanmıştır. Çalışmada demografik değişkenlerin vergi algısı üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Vergi mükelleflerinin vergi algısını ölçme amacıyla Mersin ilini araştırma evreni olarak belirleyen Özgün ve Yüksel (2018) , mükelleflerin vergiyi önemli bir gelir kaynağını olarak gördüğü ancak yine de vergiyi üzerlerinde bir yük olarak hissettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Beşel ve Gürdal (2017) çalışmalarında vergi bilinci ve vergi algısının belirlenip analiz edilmesi amacıyla Kocaeli ilinde 419 vergi mükellefine anket uygulamıştır. Anket bulgularını kullanarak mükelleflerin vergi algılarını belirleyerek 11 maddede açıklamışlardır. Mükelleflerin, 11 maddedeki kavramlara karşı algısı olumsuzdur.

Eğmir ve Hazman (2017) , mali teşvikler ile vergi bilinci arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçladıkları çalışmalarında örneklem olarak Afyonkarahisar ilindeki 106 işletmeyi seçmiştir. Anket yönteminin kullanıldığı çalışmanın bulgularına göre bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkeni %47 düzeyinde açıkladığı görülmüştür.

Vergi algısı ve vergi sistemi hakkındaki düşünceleri belirlemek ve vergi uyumunu ölçmek amacıyla Demir ve Kaya (2017) çiftçiler üzerinde araştırmalarını gerçekleştirmiştir. Araştırmanın bulguları, zirai kazanç elde edenlerin vergi algısının, tarımsal desteklerden yararlanma durumuna göre farklılaştığını göstermektedir.

Gür ve Yıldız (2017) , Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin vergi kavramı ve vergi bilinci konularındaki düşüncelerini ölçmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada; cinsiyetin bilincini etkilemediği, vergi vermeyenlerin öğrenciler tarafından hırsız olarak görüldüğü sonucuna ulaşmıştır.

Korlu vd. (2016) , demografik özellikler ile ilişkilendirerek yerel vergilerin algısını belirlemek amacıyla Bursa ilindeki 664 kişiye anket uygulamıştır. Çalışmanın bulgularına göre; katılımcılara yöneltilen ifadelerle verilen cevaplar, demografik gruplara göre farklılık göstermektedir.

Akıncı ve Başol (2015) , vergi algısı ve vergi bilinci kavramları üzerine yaptıkları çalışmalarında Kırklareli ilindeki 396 kişiye anket uygulamıştır. Bulgulara göre cinsiyet ve eğitim vergi bilinci, vergi bilincini artırma, vergiye karşı tutum ve vergi algısı düzeylerinde bir fark oluşturmamaktadır. Kamu veya özel sektörde çalışma durumu ve medeni durum, vergi algısı düzeyini etkilemektedir.

İzmir’de araştırma gerçekleştiren Özen vd. (2015) , ortaokul düzeyindeki öğrencilerin vergi algısını ölçme amacıyla anket uygulamıştır. Öğrencilerin, belirli bir düzeyde vergi algısının oluştuğu bulguları elde edilmiştir.

Cansız (2015) çalışmasında defterdarlık çalışanları üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Kurum çalışanlarına uygulanan araştırmada vergi algısı, vergi bilinci, vergi mevzuatı ve kurumla ilgili sorulara cevap aranmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre mükellefler vergi sistemini zor anlamakta, vergi oranlarını yüksek bulmakta, vergilemede adalet olmadığını düşünmektedir. Aynı zamanda mükelleflerin vergi ödeme arzuları düşüktür.

Çalışmalarında ilkokul öğrencilerinin vergi algısını belirlemeyi amaçlayan Çelik ve Eroğlu (2014) , Zonguldak'taki 766 öğrenciyi örneklem olarak belirlemiştir. Verilerin analizi ve yorumlanması sonucu vergi kavramı ve vergi algısı ile ilgili bulgular elde edilmiştir. Buna göre öğrencilerin vergi algısının yeterli seviyede olmadığı görülmektedir.

Vergi uyumunu etkileyen vergi algısı ve vergi bilinci kavramlarını incelemek için Sakarya ilinde alan araştırması yapan Şahpaz vd. (2014) ; araştırmaya katılanların ve vergi kavramı ve Türk Vergi Sistemi hakkındaki fikirlerine ilişkin bulgular elde etmiştir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Vergi, devletin egemenlik yetkisine dayandırdığı önemli bir gelir kalemidir. Kamu hizmetlerinin devamlılığı için bu gelirin sürekliliği önem arz etmektedir. Sürekliliği sağlamadaki etkenlerden birisi; bireylerin vergiye uyum göstermeleri ve vergi ödevlerini gönüllü bir şekilde yerine getirmeleridir. Bireylerin devlet ve vergi kavramlarını nasıl ve ne düzeyde algıladıkları vergiye uyum sağlamalarını kolaylaştırmakta yada vergiye karşı direnç göstermelerine neden olmaktadır.

Çalışma; “Z Jenerasyonu bireyler, devlet ve vergi kavramını nasıl görmektedir?” sorusunu temel almaktadır. Z Jenerasyonu’ na dahil bireyler, içine doğdukları dünyanın onlara sundukları şartlardan ötürü literatürde incelenmiş diğer jenerasyonlardan oldukça farklıdır. Teknoloji ve internet ile iç içe yaşayan Z Jenerasyonu hem dünyada hem de ülkemizde yaşanmış önemli olaylara tanıklık etmiştir. İnternetin Z Jenerasyonu’ na sağladığı küresel iletişim sayesinde bilgiye çok hızlı erişim sağlamaktadırlar. Tarihte yaşanan bazı devrimsel olayların etkilerini ve o dönemdeki teknolojiyi düşündüğümüzde, teknoloji ile güçlenmiş bu jenerasyonun gerçekleştirebileceği etkinin çok daha büyük olacağı düşünülmektedir. Z Jenerasyonu’ nun devlet ve vergi algısı, bu bireylerin vergiye direnç gösterme hatta vergiyi reddetme gibi tutum ve davranışlar geliştirmesine neden olabilir. Bireylerin, devletin en önemli gelir kaynağını bu şekilde algılaması gelecekte devletlerin ciddi sorunlar yaşaması anlamına gelir. Bu muhtemel sorunları tespit edip şimdiden önlem almak için konunun araştırılması gerekmektedir.

3.3. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örneklemi

3.3.1. Ana kütle

Z jenerasyonu bireylerin devlet ve vergi algısını tespit etmek amacıyla gerçekleştirdiğimiz anket çalışmamızın ana kütlesi, Sakarya Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Türkiye genelindeki üniversitelerin tamamında anket çalışmamızı uygulamak hem zaman hem de maliyet açısından zor olduğu için ana kütle Sakarya Üniversitesi ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmamız Z Jenerasyon bireyleri içerdiği için Sakarya Üniversitesi'nde lisans öğrenimine devam eden Z Jenerasyon öğrenciler ana kütle oluşturacaktır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde jenerasyonu oluşturan bireylerin doğum tarihleri farklılık göstermektedir. Çalışmamızda 1998 yılından itibaren doğan öğrenciler esas alınmıştır.

Üniversite bünyesinde 14 fakülte lisans düzeyinde eğitim vermektedir. 2022-2023 Güz Dönemi itibarıyla bu fakültelerde katılı 1998 yılı ve sonrasında doğan öğrenci sayısı 30.077'dir.

3.3.2. Örneklem

Kaynak ve zaman kısıtı nedeniyle ana kütlenin tamamına erişmek mümkün olmamıştır. Bu nedenle ana kütle temsil edeceği düşünülen 6 fakültenin öğrencileri içinden kolayda yöntemi kullanılarak örneklem oluşturulmuştur.

Tablo 1: Örneklemen Fakültelere Göre Dağılımı

Fakülteler	Birinci Öğretim		İkinci Öğretim	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Mühendislik Fakültesi	58	71	60	86
İşletme Fakültesi	37	28	11	14
İletişim Fakültesi	19	11	2	10
Hukuk Fakültesi	45	35	0	0
İlahiyat Fakültesi	30	10	45	15
Bilgisayar ve Bilişim Bilimleri Fakültesi	30	34	7	8

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

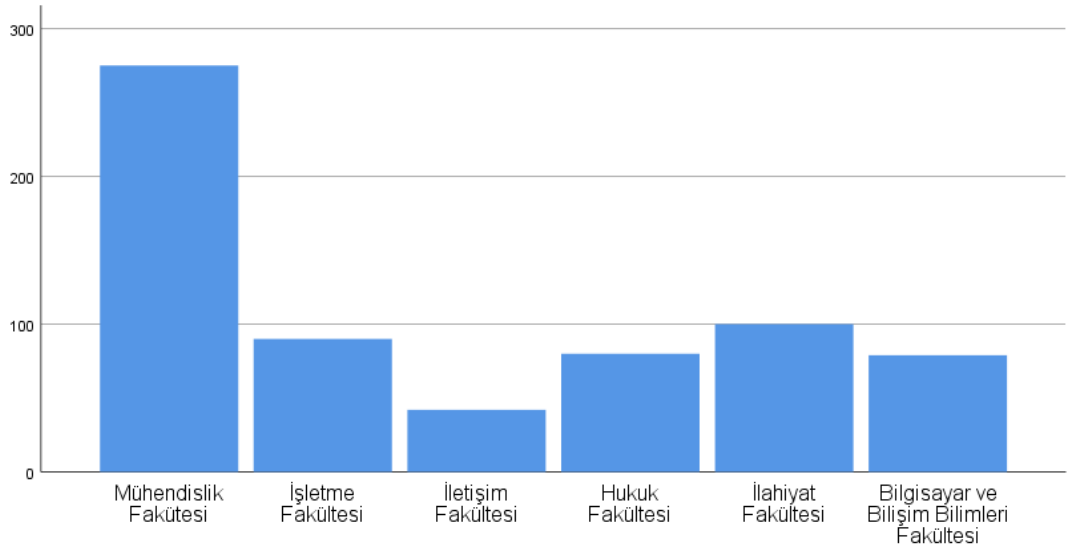
Çalışmamızda ana kütlenin 6 fakülte sınırlandırılması çalışmanın konusuna ilişkin analiz imkanı bulmayı amaçlamaktadır. Ayrıca belirli fakültelerin öğrencileri sayıları temsil kabiliyetine sahip olamayacak kadar azdır. Bu nedenle örneklem hazırlanırken bu fakülteler ihmal edilmiştir.

3.4. Z Jenerasyonu Öğrenciler ile Yapılan Anket Çalışması

3.4.1. Ankete Katılan Öğrenciler İle İlgili Genel Bilgiler

3.4.1.1. Fakültelere Göre Dağılım

Çalışmaya dahil edilen katılımcıların fakültelere göre dağılımı Grafik 1’ de gösterilmektedir. Fakülteler seçilirken hem ana kütleyi temsil kabiliyetleri hem de farklı disiplinlerde öğrenim göre katılımcıların devlet ve vergi kavramlarına yaklaşımlarını analiz etme gerekliliği göz önüne alınmıştır.

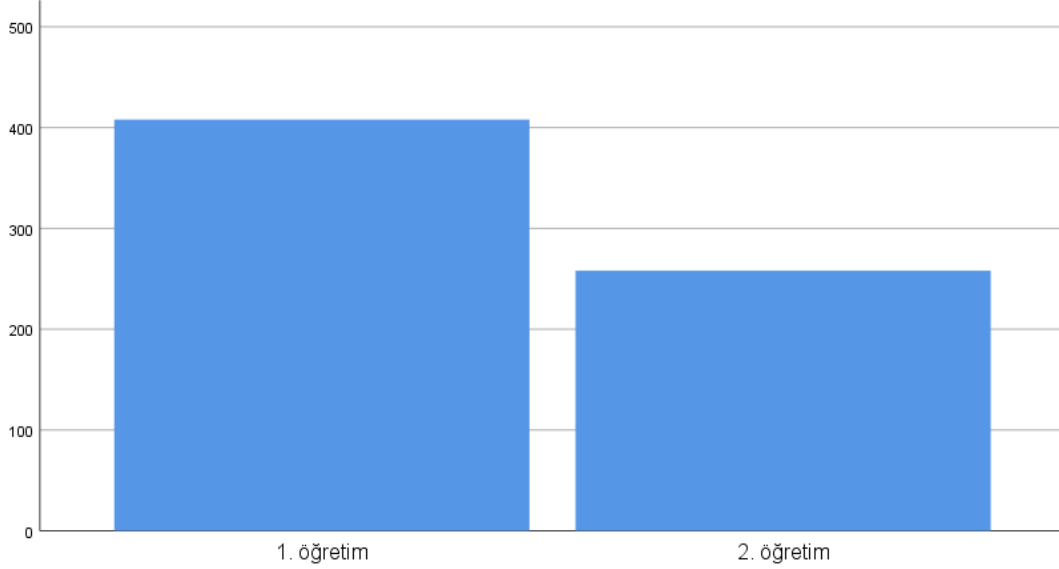
Grafik 1: Katılımcıların Fakültelele Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Grafik 1 de görüldüğü üzere katılımcıların fakültelele göre dağılımı ana kütle ile benzerlik göstermektedir.

3.4.1.2. Öğretim Türüne Gör Dağılım

Grafik 2’ de çalışmaya katılan öğrencileri öğrenim türleri görülmektedir.

Grafik 2: Katılımcıların Öğrenim Türlerine Göre Dağılımı

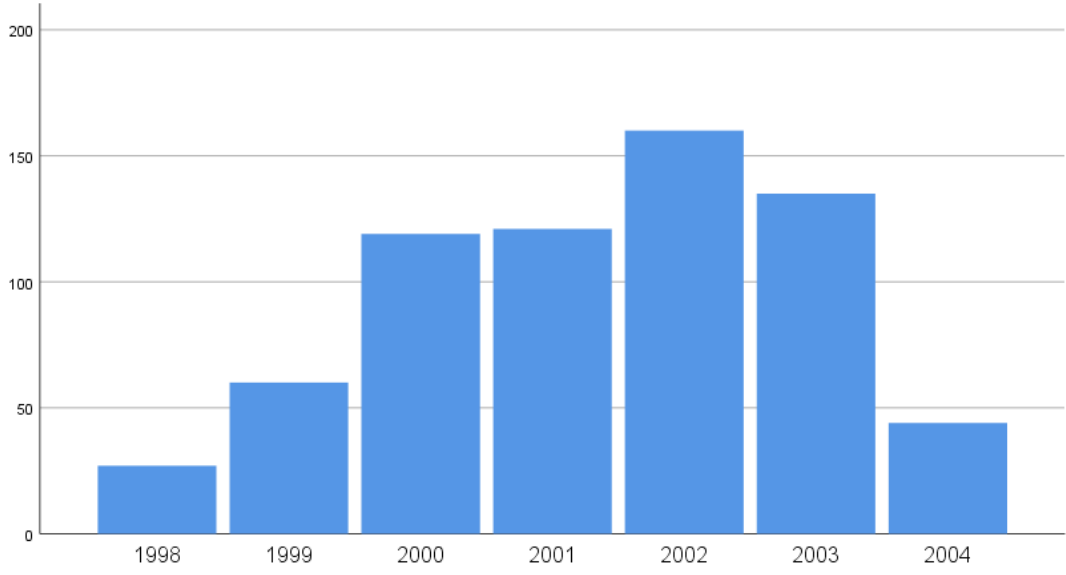
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İkinci öğretime devam eden öğrenciler, diğer arkadaşlarından farklı olarak öğrenim harcı ödemek durumundadırlar. Bilindiği gibi harç; kamu tarafından sunulan hizmetin bedelidir. “Eğitim hizmeti karşılığında bedel ödenmesi bireylerin devlet algılarını nasıl etkilemektedir?” sorusuna cevap bulmak amacıyla bu gösterge araştırmaya eklenmiştir.

Katılımcıların sayısında önemli ölçüde bir fark yoktur.

3.4.1.3. Doğum Yıllarına Göre Dağılım

Çalışma “Z Jenerasyonu” hakkındadır. Bu nedenle katılımcılar belirli bir yıldan sonra doğan bireyler arasından seçilebilmektedir. Literatür incelendiğinde Z Jenerasyonu’ nun başlangıcı ile ilgili farklı tarihler dile getirilmektedir. Bazı çalışmalar 1996 yılını jenerasyon başlangıcı olarak kabul ederken bazı çalışmalar 2000 yılını işaret etmektedir.

Grafik 3: Katılımcıların Doğum Yıllarına Göre Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

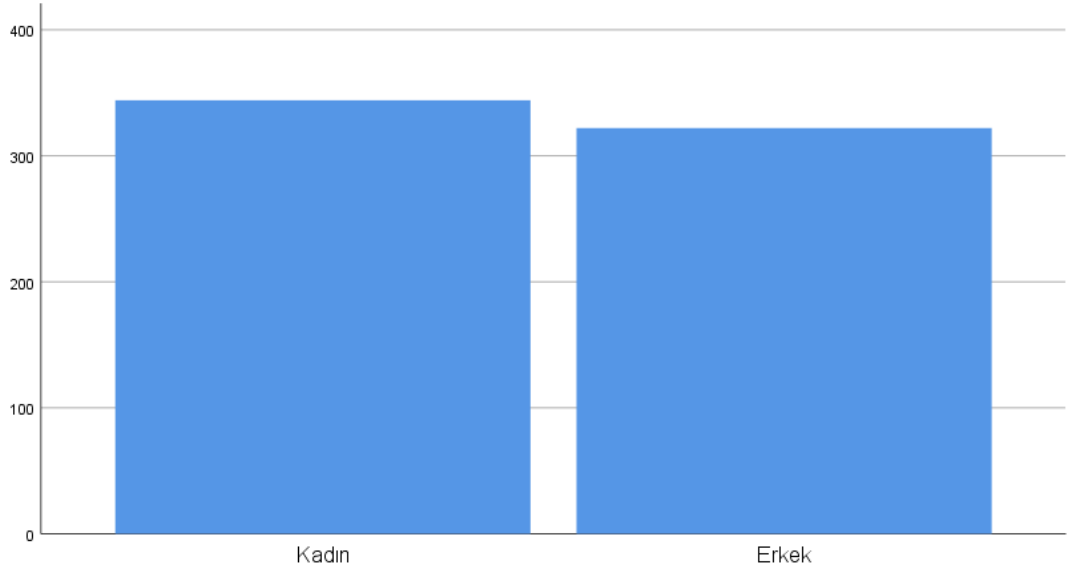
Çalışmada 1998 yılı esas alınmıştır ki literatürde belirtilen tarihlerin arasında kalmak amaçlanmıştır.

Grafik 3’ te görüleceği üzere katılımcıların doğum yılları 2000-2003 arasında yoğunlaşmaktadır. Bu durumda katılımcıların dahil oldukları jenerasyonu temsil kabiliyetlerinin yüksek olması beklenmektedir.

3.4.1.4. Cinsiyet Dağılımı

Grafik 4’ te alan çalışmasına katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımı verilmektedir.

Çalışmaya katılan 666 öğrencinin 344’ ü kadın 322 tanesi erkektir.

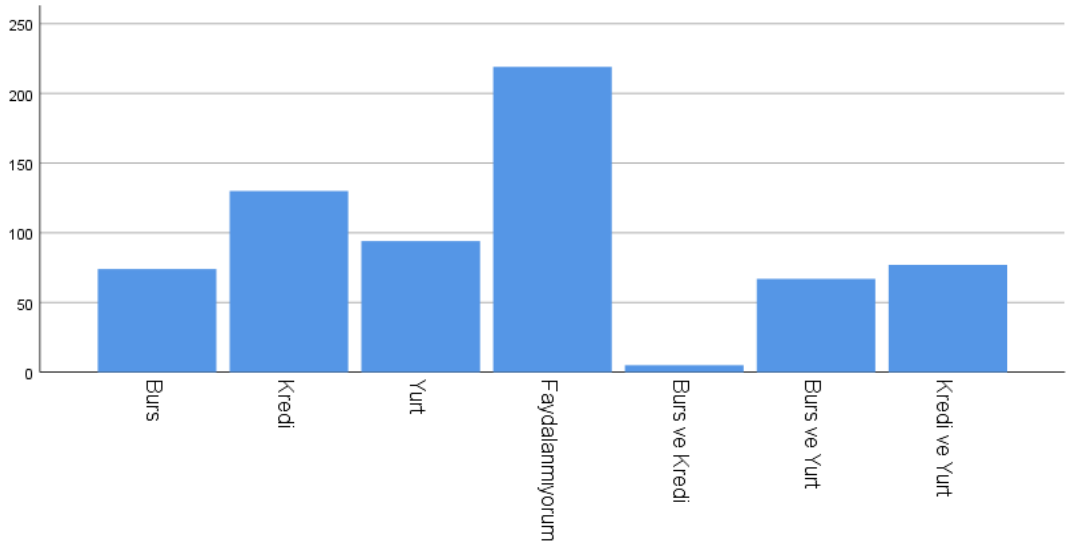
Grafik 4: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.4.1.5. Kredi ve Yurtlar Kurumu İmkanlarından Faydalanma Durumu

Bireylerin kamu harcamalarından faydalanma durumu, çalışmada incelenmesi gerekli görülen bir değişkendir. Bu amaçla öğrencilere hangi KYK imkanlarından yararlandığı sorusu yöneltilmiştir.

Öğrenciler 3 farklı KYK imkanından faydalanabilmektedir; bunlardan birisi karşılıksız, kalan ikisi ise karşılıklıdır. Grafik 5’ te katılımcı öğrencilerin bu imkanlardan yararlanma durumu gösterilmektedir.

Grafik 5: Katılımcıların KYK İmkanlarından Faydalanmalarına Göre Dağılım

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Öğrencilerin 219 tanesi hiçbir imkandan faydalanmazken geriye kalan 447 öğrenci en az bir imkandan faydalanmaktadır.

3.4.2. Araştırmanın Bulguları

Katılımcıların vergi algısı ve devlet algısı arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığımız çalışmamızda katılımcılara Likert Ölçeğinde hazırlanmış ifadeler yöneltilmiştir.

Bu ifadelerden 14 tanesi vergi algısına yönelikken 7 tanesi devlet algısına yöneliktir.

Tablo 2: Katılımcıların Vergi Hakkındaki İfadelere Verdiği Cevaplar

	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	%	%	%	%	%
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	55,9	22,8	7,8	7,2	6,3
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	47,9	22,1	12,6	8,9	8,6
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	52,3	24,8	8,1	8,0	6,9
Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.	53,3	14,4	12,9	7,2	12,2
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	18,3	18,6	27,2	15,0	20,9
Ödediğim vergilerin nerelere harcandığını bilmek, vergi ödememi olumlu yönde etkiler.	58,6	18,2	11,1	5,6	6,6
Toplanan vergilerin kamu hizmeti olarak geri döndüğünü düşünmekteyim.	22,8	20,3	23,0	17,6	16,4
Toplanan vergilerin devlet tarafından doğru yerlere harcandığına inanıyorum.	15,0	19,7	23,9	18,6	22,8
Türkiye’de toplanan vergi gelirleri etkin kullanılmaktadır.	12,6	20,4	25,4	16,5	25,1
Vergi kaçırmak yaygınsa vergi ödememek ahlaksızlık değildir.	16,1	14,0	22,5	16,1	31,4
Mükellefin küçük miktarda vergi kaçırması normaldir.	11,6	11,6	14,9	14,7	47,3
Fırsatını bulursam vergi ödemem.	18,0	12,8	21,8	13,5	33,9
Topluma karşı sorumluluğu olan biri vergisini tam olarak ödemelidir.	45,3	25,7	12,9	8,1	8,0
Gelir elde eden herkes gelir vergisini tam olarak ödemelidir.	44,3	24,9	15,2	6,8	8,9

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2’de katılımcıların vergi algısına yönelik ifadelerle ne düzeyde katıldıkları yüzde olarak gösterilmektedir. Vergi algısına yönelik olumlu ve olumsuz ifadelerin bulunduğu kısımda katılımcılar; “Vergi bir vatandaşlık görevidir.”, “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.”, “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.”, “Ödediğim vergilerin nerelere harcandığını bilmek, vergi ödememi olumlu yönde etkiler.” gibi vergi kavramının lehine olan ifadelerle %50’den fazla şekilde “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. “Topluma karşı sorumluluğu olan biri vergisini tam olarak ödemelidir.”, “Gelir elde eden herkes gelir vergisini tam olarak ödemelidir.” ifadelerinde ise katılımcılar, “tamamen katılıyorum” cevabında yoğunlaşmalarına rağmen oran %40’la %50 arasındadır.

“Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.”, “Toplanan vergilerin kamu hizmeti olarak geri döndüğünü düşünmekteyim.”, “Toplanan vergilerin devlet tarafından doğru yerlere harcandığına inanıyorum.”, “Türkiye’de toplanan vergi gelirleri etkin kullanılmaktadır.” İfadelerinde katılımcıların cevapları belli bir noktada yoğunlaşmamaktadır.

Tablo 3’te katılımcıların, devlet algısı ifadelerine verdiği cevaplar yüzde olarak görülmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Devlet Hakkındaki İfadelere Verdiği Cevaplar

	Tamamen Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	%	%	%	%	%
Devlet, benim için kutsaldır.	57,8	17,0	9,0	7,7	8,6
Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.	57,5	20,4	8,0	6,6	7,5
Devletin varlığı, insana huzur verir.	52,1	20,7	13,1	6,2	8,0
Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.	15,5	10,2	27,3	15,2	31,8
Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.	42,3	26,6	19,1	6,2	5,9
Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.	43,8	26,0	16,4	6,8	7,1
Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.	14,1	12,8	16,8	16,7	39,6

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Katılımcılar; “Devlet, benim için kutsaldır.”, “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.”, “Devletin varlığı, insana huzur verir.” gibi devlet kavramının varlığını savunan ifadelerle %50’den fazla bir oranla “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ve “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadelerine %42-43 civarında oranlarla “tamamen katılıyorum” cevabı verilmiştir.

3.4.2.1. Likert Ölçeği İfadelerin Çapraz Tablolarda Karşılaştırılması

Çalışmada kullanılan likert tipi ifadelerin birbiriyle ilişkisini gözlemlemek için Çapraz Tablolardan yararlanılmıştır. SPSS programı kullanılarak hazırlanan bu tablolarda iki farklı ifadeye verilen cevaplar incelenmektedir.

Tablo 4'te "Vergi bir vatandaşlık görevidir." ifadesi ve "Devlet, benim için kutsaldır." ifadesi incelenmektedir. "Devlet, benim için kutsaldır." ifadesine "tamamen katılıyorum" cevabını veren 385 kişiden 258'i "Vergi bir vatandaşlık görevidir." ifadesine "tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir. Böylece "tamamen katılıyorum" ifadesine ortak cevap veren 258 kişi; "Devlet benim için kutsaldır." ifadesine bu yanıtı verenlerin %67,01' ini oluştururken "Vergi bir vatandaşlık görevidir." ifadesine "tamamen katılıyorum" yanıtını veren 372 kişinin %69,35 'ini oluşturmaktadır.

Tablo 4: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.

		Devlet, benim için kutsaldır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	258		50		31		14		19		372
		67,01%	69,35%	44,25%	13,44%	51,67%	8,33%	27,45%	3,76%	33,33%	5,11%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	70		43		18		16		5		152
		18,18%	46,05%	38,05%	28,29%	30,00%	11,84%	31,37%	10,53%	8,77%	3,29%	100,00%
	Kararsızım	19		7		4		8		14		52
		4,94%	36,54%	6,19%	13,46%	6,67%	7,69%	15,69%	15,38%	24,56%	26,92%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	22		11		2		8		5		48
		5,71%	45,83%	9,73%	22,92%	3,33%	4,17%	15,69%	16,67%	8,77%	10,42%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	16		2		5		5		14		42
		4,16%	38,10%	1,77%	4,76%	8,33%	11,90%	9,80%	11,90%	24,56%	33,33%	100,00%
	TOPLAM	385		113		60		51		57		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 5’te “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesi ve “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 383 kişiden 265’i “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 265 kişi; “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine bu yanıt verenlerin %69,19’ unu oluştururken “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin %71,24 ‘ ünü oluşturmaktadır.

Tablo 5: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşaması İçin Zorunlu Bir Organdır.

		Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	265		62		19		14		12		372
		69,19%	71,24%	45,59%	16,67%	35,85%	5,11%	31,82%	3,76%	24,00%	3,23%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	76		52		14		7		3		152
		19,84%	50,00%	38,24%	34,21%	26,42%	9,21%	15,91%	4,61%	6,00%	1,97%	100,00%
	Kararsızım	16		8		5		12		11		52
		4,18%	30,77%	5,88%	15,38%	9,43%	9,62%	27,27%	23,08%	22,00%	21,15%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	17		8		9		5		9		48
		4,44%	35,42%	5,88%	16,67%	16,98%	18,75%	11,36%	10,42%	18,00%	18,75%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	9		6		6		6		15		42
		2,35%	21,43%	4,41%	14,29%	11,32%	14,29%	13,64%	14,29%	30,00%	35,71%	100,00%
	TOPLAM	383		136		53		44		50		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.

		Devletin varlığı, insana huzur verir.										TOPLAM
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	235		72		39		15		11		372
		67,72%	63,17%	52,17%	19,35%	44,83%	10,48%	36,59%	4,03%	20,75%	2,96%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	71		45		20		10		6		152
		20,46%	46,71%	32,61%	29,61%	22,99%	13,16%	24,39%	6,58%	11,32%	3,95%	100,00%
	Kararsızım	16		7		12		6		11		52
		4,61%	30,77%	5,07%	13,46%	13,79%	23,08%	14,63%	11,54%	20,75%	21,15%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	17		10		4		7		10		48
		4,90%	35,42%	7,25%	20,83%	4,60%	8,33%	17,07%	14,58%	18,87%	20,83%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	8		4		12		3		15		42
		2,31%	19,05%	2,90%	9,52%	13,79%	28,57%	7,32%	7,14%	28,30%	35,71%	100,00%
TOPLAM	347		138		87		41		53			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6’ da “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesi ve “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesi incelenmektedir. “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 347 kişiden 235’ i “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 265 kişi; “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %67,72’ sini oluştururken “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin %63,17 ‘ sini oluşturmaktadır.

Tablo 7: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.

		Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	59		31		92		50		140		372
		57,28%	15,86%	45,59%	8,33%	50,55%	24,73%	49,50%	13,44%	66,04%	37,63%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	15		22		51		25		39		152
		14,56%	9,87%	32,35%	14,47%	28,02%	33,55%	24,75%	16,45%	18,40%	25,66%	100,00%
	Kararsızım	12		6		11		10		13		52
		11,65%	23,08%	8,82%	11,54%	6,04%	21,15%	9,90%	19,23%	6,13%	25,00%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	6		6		14		10		12		48
		5,83%	12,50%	8,82%	12,50%	7,69%	29,17%	9,90%	20,83%	5,66%	25,00%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	11		3		14		6		8		42
		10,68%	26,19%	4,41%	7,14%	7,69%	33,33%	5,94%	14,29%	3,77%	19,05%	100,00%
	TOPLAM	103		68		182		101		212		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 7’ de “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesi ve “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 103 kişiden 59’ u “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 59 kişi; “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %57,28’ ini oluştururken “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin %15,86 ‘ sını oluşturmaktadır.

Tablo 7’ de ifadelere verilen yanıtlar birbirinin zıttı ifadelere yoğunlaşmıştır. “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin 140’ ı “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 8: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.

		Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	200		92		52		13		15		372
		70,92%	53,76%	51,98%	24,73%	40,94%	13,98%	31,71%	3,49%	38,46%	4,03%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	48		60		29		10		5		152
		17,02%	31,58%	33,90%	39,47%	22,83%	19,08%	24,39%	6,58%	12,82%	3,29%	100,00%
	Kararsızım	9		11		20		4		8		52
		3,19%	17,31%	6,21%	21,15%	15,75%	38,46%	9,76%	7,69%	20,51%	15,38%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	15		7		17		6		3		48
		5,32%	31,25%	3,95%	14,58%	13,39%	35,42%	14,63%	12,50%	7,69%	6,25%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	10		7		9		8		8		42
		3,55%	23,81%	3,95%	16,67%	7,09%	21,43%	19,51%	19,05%	20,51%	19,05%	100,00%
	TOPLAM	282		177		127		41		39		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 8’ de “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 282 kişiden 200’ ü “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 200 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %70,92’ sini oluştururken “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin %53,76 ‘ sını oluşturmaktadır.

Tablo 9: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.

		Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.										TOPLAM
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	207		89		48		10		18		372
		70,89%	55,65%	51,45%	23,92%	44,04%	12,90%	22,22%	2,69%	38,30%	4,84%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	52		57		27		10		6		152
		17,81%	34,21%	32,95%	37,50%	24,77%	17,76%	22,22%	6,58%	12,77%	3,95%	100,00%
	Kararsızım	14		12		13		8		5		52
		4,79%	26,92%	6,94%	23,08%	11,93%	25,00%	17,78%	15,38%	10,64%	9,62%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	13		9		14		7		5		48
		4,45%	27,08%	5,20%	18,75%	12,84%	29,17%	15,56%	14,58%	10,64%	10,42%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	6		6		7		10		13		42
		2,05%	14,29%	3,47%	14,29%	6,42%	16,67%	22,22%	23,81%	27,66%	30,95%	100,00%
TOPLAM	292		173		109		45		47			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 9’ da “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 292 kişiden 207’ si “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 207 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %70,89’ unu oluştururken “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin %55,65 ‘ ini oluşturmaktadır.

Tablo 10’ da “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesi ve “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 94 kişiden 51’ i “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 51 kişi; “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %54,26’ sını oluştururken “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin %13,71 ‘ ini oluşturmaktadır.

Tablo 10: Vergi Bir Vatandaşlık Görevidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.

		Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	Tamamen Katılıyorum	51		34		53		62		172		372
		54,26%	13,71%	40,00%	9,14%	47,32%	14,25%	55,86%	16,67%	65,15%	46,24%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	13		22		34		29		54		152
		13,83%	8,55%	25,88%	14,47%	30,36%	22,37%	26,13%	19,08%	20,45%	35,53%	100,00%
	Kararsızım	9		12		6		10		15		52
		9,57%	17,31%	14,12%	23,08%	5,36%	11,54%	9,01%	19,23%	5,68%	28,85%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	11		6		10		5		16		48
		11,70%	22,92%	7,06%	12,50%	8,93%	20,83%	4,50%	10,42%	6,06%	33,33%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	10		11		9		5		7		42
		10,64%	23,81%	12,94%	26,19%	8,04%	21,43%	4,50%	11,90%	2,65%	16,67%	100,00%
	TOPLAM	94		85		112		111		264		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 10’ da ifadelere verilen yanıtlar birbirinin zıttı ifadelerde yoğunlaşmıştır. “Vergi bir vatandaşlık görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 372 kişinin 172’ si “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine “kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 11: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.

		Devlet, benim için kutsaldır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	238		36		19		12		14		319
		61,82%	74,61%	31,86%	11,29%	31,67%	5,96%	23,53%	3,76%	25,93%	4,39%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	67		46		18		9		7		147
		17,40%	45,58%	40,71%	31,29%	30,00%	12,24%	17,65%	6,12%	12,96%	4,76%	100,00%
	Kararsızım	37		19		8		14		6		84
		9,61%	44,05%	16,81%	22,62%	13,33%	9,52%	27,45%	16,67%	11,11%	7,14%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	20		8		9		9		13		59
		5,19%	33,90%	7,08%	13,56%	15,00%	15,25%	17,65%	15,25%	24,07%	22,03%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	23		4		6		7		14		54
		5,97%	42,59%	3,54%	7,41%	10,00%	11,11%	13,73%	12,96%	25,93%	25,93%	100,00%
	TOPLAM	385		113		60		51		54		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 11’ de “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 385 kişiden 238’ i “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 238 kişi; “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %61,82’ sini oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %74,61 ‘ ini oluşturmaktadır.

Tablo 12’ de “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 383 kişiden 241’ i “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 241 kişi; “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %62,92’ sini oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %75,55 ‘ ini oluşturmaktadır.

Tablo 12: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşamaları İçin Zorunlu Bir Organdır.

		Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	241		47		11		9		11		319	
		62,92%	75,55%	34,56%	14,73%	20,75%	3,45%	20,45%	2,82%	22,00%	3,45%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	74		47		15		8		3		152	
		19,32%	48,68%	34,56%	30,92%	28,30%	9,87%	18,18%	5,26%	6,00%	1,97%	96,71%	
	Kararsızım	29		26		12		9		8		84	
		7,57%	34,52%	19,12%	30,95%	22,64%	14,29%	20,45%	10,71%	16,00%	9,52%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	19		7		9		13		11		59	
		4,96%	32,20%	5,15%	11,86%	16,98%	15,25%	29,55%	22,03%	22,00%	18,64%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	20		9		6		5		17		57	
		5,22%	35,09%	6,62%	15,79%	11,32%	10,53%	11,36%	8,77%	34,00%	29,82%	100,00%	
	TOPLAM	383		136		53		44		50			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 13: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.

		Devletin varlığı, insana huzur verir.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	220		53		25		14		7		319
		63,40%	68,97%	38,41%	16,61%	28,74%	7,84%	34,15%	4,39%	13,21%	2,19%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	61		44		29		7		6		147
		17,58%	41,50%	31,88%	29,93%	33,33%	19,73%	17,07%	4,76%	11,32%	4,08%	100,00%
	Kararsızım	33		20		18		5		8		84
		9,51%	39,29%	14,49%	23,81%	20,69%	21,43%	12,20%	5,95%	15,09%	9,52%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	16		14		3		12		14		59
		4,61%	27,12%	10,14%	23,73%	3,45%	5,08%	29,27%	20,34%	26,42%	23,73%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	17		7		12		3		18		57
		4,90%	29,82%	5,07%	12,28%	13,79%	21,05%	7,32%	5,26%	33,96%	31,58%	100,00%
	TOPLAM	347		138		87		41		53		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 13’ te “Vergi 6demek her vatandaşın ahlaki bir g6revidir.” ifadesi ve “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesi incelenmektedir. “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 347 kişiden 220’ si “Vergi 6demek her vatandaşın ahlaki bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. B6ylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 220 kişi; “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %63,40’ ını oluştururken “Vergi 6demek her vatandaşın ahlaki bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %68,97’ sini oluşturmaktadır.

Tablo 14: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.

		Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.										TOPLAM
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	49		22		75		45		128		319
		47,57%	15,36%	32,35%	6,90%	41,21%	23,51%	44,55%	14,11%	60,38%	40,13%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	19		21		53		23		31		147
		18,45%	12,93%	30,88%	14,29%	29,12%	36,05%	22,77%	15,65%	14,62%	21,09%	100,00%
	Kararsızım	14		12		22		17		19		84
		13,59%	16,67%	17,65%	14,29%	12,09%	26,19%	16,83%	20,24%	8,96%	22,62%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	10		7		14		11		17		59
		9,71%	16,95%	10,29%	11,86%	7,69%	23,73%	10,89%	18,64%	8,02%	28,81%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	11		6		18		5		17		57
		10,68%	19,30%	8,82%	10,53%	9,89%	31,58%	4,95%	8,77%	8,02%	29,82%	100,00%
TOPLAM	103		68		182		101		212			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 14’ te “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesi ve “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 103 kişiden 49’ u “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 49 kişi; “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %47,75’ ini oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %15,36’ sını oluşturmaktadır.

Tablo 14’ te ifadelere verilen yanıtlar birbirinin zıttı ifadelerde yoğunlaşmıştır. “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin 128’ i “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 15’ te “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 282 kişiden 185’ i “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 185 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %65,60’ ını oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %57,99’ unu oluşturmaktadır.

Tablo 15: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.

		Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	185		71		41		11		11		319
		65,60%	57,99%	40,11%	22,26%	32,28%	12,85%	26,83%	3,45%	28,21%	3,45%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	42		60		28		10		7		147
		14,89%	28,57%	33,90%	40,82%	22,05%	19,05%	24,39%	6,80%	17,95%	4,76%	100,00%
	Kararsızım	24		24		30		1		5		84
		8,51%	28,57%	13,56%	28,57%	23,62%	35,71%	2,44%	1,19%	12,82%	5,95%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	12		13		14		15		5		59
		4,26%	20,34%	7,34%	22,03%	11,02%	23,73%	36,59%	25,42%	12,82%	8,47%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	19		9		14		4		11		57
		6,74%	33,33%	5,08%	15,79%	11,02%	24,56%	9,76%	7,02%	28,21%	19,30%	100,00%
	TOPLAM	282		177		127		41		39		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 16’ da “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 292 kişiden 191’ i “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 191 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %65,41’ ini oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %59,87’ sini oluşturmaktadır.

Tablo 16: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlaki Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.

		Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	191		74		30		8		16		319
		65,41%	59,87%	42,77%	23,20%	27,52%	9,40%	17,78%	2,51%	34,04%	5,02%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	45		59		27		10		6		147
		15,41%	30,61%	34,10%	40,14%	24,77%	18,37%	22,22%	6,80%	12,77%	4,08%	100,00%
	Kararsızım	24		23		26		7		4		84
		8,22%	28,57%	13,29%	27,38%	23,85%	30,95%	15,56%	8,33%	8,51%	4,76%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	14		9		15		12		9		59
		4,79%	23,73%	5,20%	15,25%	13,76%	25,42%	26,67%	20,34%	19,15%	15,25%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	18		8		11		8		12		57
		6,16%	31,58%	4,62%	14,04%	10,09%	19,30%	17,78%	14,04%	25,53%	21,05%	100,00%
	TOPLAM	292		173		109		45		47		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Ahlakı Bir Görevidir. * Günümüzde Toplular Devletsiz De Yaşayabilirler.

		Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.										TOPLAM
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	41		22		38		54		164		319
		43,62%	12,85%	25,88%	6,90%	33,93%	11,91%	48,65%	16,93%	62,12%	51,41%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	16		23		34		30		44		147
		17,02%	10,88%	27,06%	15,65%	30,36%	23,13%	27,03%	20,41%	16,67%	29,93%	100,00%
	Kararsızım	12		16		17		17		22		84
		12,77%	14,29%	18,82%	19,05%	15,18%	20,24%	15,32%	20,24%	8,33%	26,19%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	17		10		9		6		17		59
		18,09%	28,81%	11,76%	16,95%	8,04%	15,25%	5,41%	10,17%	6,44%	28,81%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	8		14		14		4		17		57
		8,51%	14,04%	16,47%	24,56%	12,50%	24,56%	3,60%	7,02%	6,44%	29,82%	100,00%
TOPLAM	94		85		112		111		264			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17’ de “Vergi 6demek her vatandaşın ahlaki bir g6revidir.” ifadesi ve “G6n6m6zde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesi incelenmektedir. “G6n6m6zde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 94 kişiden 41’ i “Vergi 6demek her vatandaşın ahlaki bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. B6ylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 41 kişi; “G6n6m6zde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %43,62’ sini oluştururken “Vergi 6demek her vatandaşın ahlaki bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 319 kişinin %12,85’ ini oluşturmaktadır.

Tablo 18: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.

		Devlet, benim için kutsaldır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	242		43		26		18		19		348
		62,86%	69,54%	38,05%	12,36%	43,33%	7,47%	35,29%	5,17%	33,33%	5,46%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	84		48		15		11		7		165
		21,82%	50,91%	42,48%	29,09%	25,00%	9,09%	21,57%	6,67%	12,28%	4,24%	100,00%
	Kararsızım	27		10		9		3		5		54
		7,01%	50,00%	8,85%	18,52%	15,00%	16,67%	5,88%	5,56%	8,77%	9,26%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	18		9		8		12		6		53
		4,68%	33,96%	7,96%	16,98%	13,33%	15,09%	23,53%	22,64%	10,53%	11,32%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	14		3		2		7		20		46
		3,64%	30,43%	2,65%	6,52%	3,33%	4,35%	13,73%	15,22%	35,09%	43,48%	100,00%
	TOPLAM	385		113		60		51		57		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 18’ de “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 385 kişiden 242’ si “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 41 kişi; “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %62,86’ sını oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %69,54’ ünü oluşturmaktadır.

Tablo 19’ da “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 383 kişiden 260’ ı “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 260 kişi; “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %67,89’ unu oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %74,71’ ini oluşturmaktadır.

Tablo 19: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşaması İçin Zorunlu Bir Organdır.

		Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	260		51		14		12		11		348	
		67,89%	74,71%	37,50%	14,66%	26,42%	4,02%	27,27%	3,45%	22,00%	3,16%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	81		58		18		6		2		152	
		21,15%	53,29%	42,65%	38,16%	33,96%	11,84%	13,64%	3,95%	4,00%	1,32%	108,55%	
	Kararsızım	22		15		6		5		6		54	
		5,74%	40,74%	11,03%	27,78%	11,32%	11,11%	11,36%	9,26%	12,00%	11,11%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	12		7		10		10		14		53	
		3,13%	22,64%	5,15%	13,21%	18,87%	18,87%	22,73%	18,87%	28,00%	26,42%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	8		5		5		11		17		46	
		2,09%	17,39%	3,68%	10,87%	9,43%	10,87%	25,00%	23,91%	34,00%	36,96%	100,00%	
	TOPLAM	383		136		53		44		50			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 20’ de “Vergi 6demek her vatandaşın kanuni bir g6revidir.” ifadesi ve “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesi incelenmektedir. “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 347 kişiden 223’ 6 “Vergi 6demek her vatandaşın kanuni bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. B6ylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 223 kişi; “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %64,27’ sini oluştururken “Vergi 6demek her vatandaşın kanuni bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %64,08’ ini oluşturmaktadır.

Tablo 20: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.

		Devletin varlığı, insana huzur verir.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	223		65		33		16		11		348
		64,27%	64,08%	47,10%	18,68%	37,93%	9,48%	39,02%	4,60%	20,75%	3,16%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	71		49		27		10		8		165
		20,46%	43,03%	35,51%	29,70%	31,03%	16,36%	24,39%	6,06%	15,09%	4,85%	100,00%
	Kararsızım	23		12		7		6		6		54
		6,63%	42,59%	8,70%	22,22%	8,05%	12,96%	14,63%	11,11%	11,32%	11,11%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	19		8		10		6		10		53
		5,48%	35,85%	5,80%	15,09%	11,49%	18,87%	14,63%	11,32%	18,87%	18,87%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	11		4		10		3		18		46
		3,17%	23,91%	2,90%	8,70%	11,49%	21,74%	7,32%	6,52%	33,96%	39,13%	100,00%
TOPLAM	347		138		87		41		53			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 21: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.

		Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	49		27		87		42		143		348
		47,57%	14,08%	39,71%	7,76%	47,80%	25,00%	41,58%	12,07%	67,45%	41,09%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	21		25		48		34		37		165
		20,39%	12,73%	36,76%	15,15%	26,37%	29,09%	33,66%	20,61%	17,45%	22,42%	100,00%
	Kararsızım	9		6		19		11		9		54
		8,74%	16,67%	8,82%	11,11%	10,44%	35,19%	10,89%	20,37%	4,25%	16,67%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	8		6		12		10		17		53
		7,77%	15,09%	8,82%	11,32%	6,59%	22,64%	9,90%	18,87%	8,02%	32,08%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	16		4		16		4		6		46
		15,53%	34,78%	5,88%	8,70%	8,79%	34,78%	3,96%	8,70%	2,83%	13,04%	100,00%
TOPLAM	103		68		182		101		212			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 21’ de “Vergi 6demek her vatandaşın kanuni bir g6revidir.” ifadesi ve “G6n6m6zde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesi incelenmektedir. “G6n6m6zde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 103 kişiden 49’ u “Vergi 6demek her vatandaşın kanuni bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. B6ylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 49 kişi; “G6n6m6zde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %47,57’ sini oluştururken “Vergi 6demek her vatandaşın kanuni bir g6revidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %14,08’ ini oluşturmaktadır.

Tablo 22: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.

		Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	198		84		46		10		10		348
		70,21%	56,90%	47,46%	24,14%	36,22%	13,22%	24,39%	2,87%	25,64%	2,87%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	54		62		37		8		4		165
		19,15%	32,73%	35,03%	37,58%	29,13%	22,42%	19,51%	4,85%	10,26%	2,42%	100,00%
	Kararsızım	10		16		15		9		4		54
		3,55%	18,52%	9,04%	29,63%	11,81%	27,78%	21,95%	16,67%	10,26%	7,41%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	12		8		16		9		8		53
		4,26%	22,64%	4,52%	15,09%	12,60%	30,19%	21,95%	16,98%	20,51%	15,09%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	8		7		13		5		13		46
		2,84%	17,39%	3,95%	15,22%	10,24%	28,26%	12,20%	10,87%	33,33%	28,26%	100,00%
	TOPLAM	282		177		127		41		39		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 22’ de “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 282 kişiden 198’ i “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 198 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %70,21’ ini oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %56,90’ ını oluşturmaktadır.

Tablo 23’ te “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 292 kişiden 198’ i “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 198 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %67,81’ ini oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %56,90’ ını oluşturmaktadır.

Tablo 23: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.

		Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	198		88		39		9		14		348	
		67,81%	56,90%	50,87%	25,29%	35,78%	11,21%	20,00%	2,59%	29,79%	4,02%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	60		53		36		8		8		165	
		20,55%	36,36%	30,64%	32,12%	33,03%	21,82%	17,78%	4,85%	17,02%	4,85%	100,00%	
	Kararsızım	17		12		11		10		4		54	
		5,82%	31,48%	6,94%	22,22%	10,09%	20,37%	22,22%	18,52%	8,51%	7,41%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	10		17		10		10		6		53	
		3,42%	18,87%	9,83%	32,08%	9,17%	18,87%	22,22%	18,87%	12,77%	11,32%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	7		3		13		8		15		46	
		2,40%	15,22%	1,73%	6,52%	11,93%	28,26%	17,78%	17,39%	31,91%	32,61%	100,00%	
	TOPLAM	292		173		109		45		47			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 24’ te “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesi ve “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 94 kişiden 48’ i “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 48 kişi; “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %51,06’ sını oluştururken “Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 348 kişinin %13,79’ unu oluşturmaktadır.

Tablo 24: Vergi Ödemek Her Vatandaşın Kanuni Bir Görevidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.

		Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	Tamamen Katılıyorum	48		25		43		58		174		348
		51,06%	13,79%	29,41%	7,18%	38,39%	12,36%	52,25%	16,67%	65,91%	50,00%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	14		31		41		30		49		165
		14,89%	8,48%	36,47%	18,79%	36,61%	24,85%	27,03%	18,18%	18,56%	29,70%	100,00%
	Kararsızım	6		11		14		7		16		54
		6,38%	11,11%	12,94%	20,37%	12,50%	25,93%	6,31%	12,96%	6,06%	29,63%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	13		7		4		11		18		53
		13,83%	24,53%	8,24%	13,21%	3,57%	7,55%	9,91%	20,75%	6,82%	33,96%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	13		11		10		5		7		46
		13,83%	28,26%	12,94%	23,91%	8,93%	21,74%	4,50%	10,87%	2,65%	15,22%	100,00%
	TOPLAM	94		85		112		111		264		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 25: Vergi Kaçırnak Hırsızlık Gibidir. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.

		Devlet, benim için kutsaldır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi kaçırnak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	243		53		27		18		17		358
		62,63%	67,88%	46,90%	14,80%	45,00%	7,54%	35,29%	5,03%	29,82%	4,75%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	53		25		6		7		5		96
		13,66%	55,21%	22,12%	26,04%	10,00%	6,25%	13,73%	7,29%	8,77%	5,21%	100,00%
	Kararsızım	43		13		15		8		7		86
		11,08%	50,00%	11,50%	15,12%	25,00%	17,44%	15,69%	9,30%	12,28%	8,14%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	15		15		3		6		9		48
		3,87%	31,25%	13,27%	31,25%	5,00%	6,25%	11,76%	12,50%	15,79%	18,75%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	34		7		9		12		19		81
		8,76%	41,98%	6,19%	8,64%	15,00%	11,11%	23,53%	14,81%	33,33%	23,46%	100,00%
	TOPLAM	388		113		60		51		57		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 25’ te “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 388 kişiden 243’ ü “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 243 kişi; “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %62,63’ ünü oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 358 kişinin %67,88’ ini oluşturmaktadır.

Tablo 26’ da “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 383 kişiden 254’ ü “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 254 kişi; “Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %66,32’ sini oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 355 kişinin %71,55’ ini oluşturmaktadır.

Tablo 26: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşaması İçin Zorunlu Bir Organdır.

		Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
Vergi kaçırarak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	254		61		18		11		11		355	
		66,32%	71,55%	44,85%	17,18%	33,96%	5,07%	25,00%	3,10%	22,00%	3,10%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	53		28		5		8		2		152	
		13,84%	34,87%	20,59%	18,42%	9,43%	3,29%	18,18%	5,26%	4,00%	1,32%	63,16%	
	Kararsızım	31		23		15		9		8		86	
		8,09%	36,05%	16,91%	26,74%	28,30%	17,44%	20,45%	10,47%	16,00%	9,30%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	12		13		7		5		11		48	
		3,13%	25,00%	9,56%	27,08%	13,21%	14,58%	11,36%	10,42%	22,00%	22,92%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	33		11		8		11		18		81	
		8,62%	40,74%	8,09%	13,58%	15,09%	9,88%	25,00%	13,58%	36,00%	22,22%	100,00%	
	TOPLAM	383		136		53		44		50			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 27’ de “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesi incelenmektedir. “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 347 kişiden 226’ sı “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 226 kişi; “Devletin varlığı, insana huzur verir.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %65,13’ ünü oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 355 kişinin %63,66’ sını oluşturmaktadır.

Tablo 27: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.

		Devletin varlığı, insana huzur verir.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi kaçırarak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	226		67		36		10		16		355
		65,13%	63,66%	48,55%	18,87%	41,38%	10,14%	24,39%	2,82%	30,19%	4,51%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	41		27		15		9		4		96
		11,82%	42,71%	19,57%	28,13%	17,24%	15,63%	21,95%	9,38%	7,55%	4,17%	100,00%
	Kararsızım	39		16		17		7		7		86
		11,24%	45,35%	11,59%	18,60%	19,54%	19,77%	17,07%	8,14%	13,21%	8,14%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	12		17		4		9		6		48
		3,46%	25,00%	12,32%	35,42%	4,60%	8,33%	21,95%	18,75%	11,32%	12,50%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	29		11		15		6		20		81
		8,36%	35,80%	7,97%	13,58%	17,24%	18,52%	14,63%	7,41%	37,74%	24,69%	100,00%
	TOPLAM	347		138		87		41		53		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 28: Vergi Kaçırmak Hırsızlık Gibidir. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.

		Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi kaçırarak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	39		28		95		51		142		355
		37,86%	10,99%	41,18%	7,89%	52,20%	26,76%	50,50%	14,37%	66,98%	40,00%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	18		17		17		22		22		96
		17,48%	18,75%	25,00%	17,71%	9,34%	17,71%	21,78%	22,92%	10,38%	22,92%	100,00%
	Kararsızım	26		7		31		9		13		86
		25,24%	30,23%	10,29%	8,14%	17,03%	36,05%	8,91%	10,47%	6,13%	15,12%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	5		7		15		10		11		48
		4,85%	10,42%	10,29%	14,58%	8,24%	31,25%	9,90%	20,83%	5,19%	22,92%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	15		9		24		9		24		81
		14,56%	18,52%	13,24%	11,11%	13,19%	29,63%	8,91%	11,11%	11,32%	29,63%	100,00%
	TOPLAM	103		68		182		101		212		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 28’ de “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 103 kişiden 39’ u “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 39 kişi; “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %37,86’ sını oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 355 kişinin %10,99’ unu oluşturmaktadır.

Tablo 29: Vergi Kaçırnak Hırsızlık Gibidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.

		Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
Vergi kaçırnak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	186		94		49		16		10		355	
		65,96%	52,39%	53,11%	26,48%	38,58%	13,80%	39,02%	4,51%	25,64%	2,82%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	27		31		29		6		3		96	
		9,57%	28,13%	17,51%	32,29%	22,83%	30,21%	14,63%	6,25%	7,69%	3,13%	100,00%	
	Kararsızım	30		26		18		6		6		86	
		10,64%	34,88%	14,69%	30,23%	14,17%	20,93%	14,63%	6,98%	15,38%	6,98%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	10		16		12		6		4		48	
		3,55%	20,83%	9,04%	33,33%	9,45%	25,00%	14,63%	12,50%	10,26%	8,33%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	29		10		19		7		16		81	
		10,28%	35,80%	5,65%	12,35%	14,96%	23,46%	17,07%	8,64%	41,03%	19,75%	100,00%	
	TOPLAM	282		177		127		41		39			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 29’ da “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 282 kişiden 186’ sı “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 186 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %65,96’ sını oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 355 kişinin %52,39’ unu oluşturmaktadır.

Tablo 30’ da “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 292 kişiden 188’ i “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 188 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %64,38’ ini oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 355 kişinin %52,96’ sını oluşturmaktadır.

Tablo 30: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.

		Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi kaçırarak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	188		96		48		11		12		355
		64,38%	52,96%	55,49%	27,04%	44,04%	13,52%	24,44%	3,10%	25,53%	3,38%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	29		33		20		8		6		96
		9,93%	30,21%	19,08%	34,38%	18,35%	20,83%	17,78%	8,33%	12,77%	6,25%	100,00%
	Kararsızım	30		20		17		9		10		86
		10,27%	34,88%	11,56%	23,26%	15,60%	19,77%	20,00%	10,47%	21,28%	11,63%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	14		15		6		10		3		48
		4,79%	29,17%	8,67%	31,25%	5,50%	12,50%	22,22%	20,83%	6,38%	6,25%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	31		9		18		7		16		81
		10,62%	38,27%	5,20%	11,11%	16,51%	22,22%	15,56%	8,64%	34,04%	19,75%	100,00%
	TOPLAM	292		173		109		45		47		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 31’ de “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesi ve “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 94 kişiden 46’ sı “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 46 kişi; “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %48,94’ ünü oluştururken “Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 355 kişinin %12,96’ sını oluşturmaktadır.

Tablo 31: Vergi Kaçırarak Hırsızlık Gibidir. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.

		Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi kaçırarak hırsızlık gibidir.	Tamamen Katılıyorum	46		31		51		66		161		355
		48,94%	12,96%	36,47%	8,73%	45,54%	14,37%	59,46%	18,59%	60,98%	45,35%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	12		15		24		16		29		96
		12,77%	12,50%	17,65%	15,63%	21,43%	25,00%	14,41%	16,67%	10,98%	30,21%	100,00%
	Kararsızım	9		17		20		15		25		86
		9,57%	10,47%	20,00%	19,77%	17,86%	23,26%	13,51%	17,44%	9,47%	29,07%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	10		7		4		6		21		48
		10,64%	20,83%	8,24%	14,58%	3,57%	8,33%	5,41%	12,50%	7,95%	43,75%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	17		15		13		8		28		81
		18,09%	20,99%	17,65%	18,52%	11,61%	16,05%	7,21%	9,88%	10,61%	34,57%	100,00%
	TOPLAM	94		85		112		111		264		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 32: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet, Benim İçin Kutsaldır.

		Devlet, benim için kutsaldır.										TOPLAM
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	78		16		4		8		16		122
		20,26%	63,93%	14,16%	13,11%	6,67%	3,28%	15,69%	6,56%	28,07%	13,11%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	82		26		9		4		3		124
		21,30%	66,13%	23,01%	20,97%	15,00%	7,26%	7,84%	3,23%	5,26%	2,42%	100,00%
	Kararsızım	96		33		24		15		13		181
		24,94%	53,04%	29,20%	18,23%	40,00%	13,26%	29,41%	8,29%	22,81%	7,18%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	50		20		9		11		10		100
		12,99%	50,00%	17,70%	20,00%	15,00%	9,00%	21,57%	11,00%	17,54%	10,00%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	79		18		14		13		15		139
		20,52%	56,83%	15,93%	12,95%	23,33%	10,07%	25,49%	9,35%	26,32%	10,79%	100,00%
TOPLAM	385		113		60		51		57			
	100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 32’ de “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesi ve “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 385 kişiden 78’ i “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 78 kişi; “Devlet, benim için kutsaldır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %20,26’ sını oluştururken “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 122 kişinin %63,93’ ünü oluşturmaktadır.

Tablo 33: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet, Bireylerin Birlikte Yaşaması İçin Zorunlu Bir Organdır.

		Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	66		16		17		4		19		122
		17,23%	54,10%	11,76%	13,11%	32,08%	13,93%	9,09%	3,28%	38,00%	15,57%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	69		35		5		12		3		152
		18,02%	45,39%	25,74%	23,03%	9,43%	3,29%	27,27%	7,89%	6,00%	1,97%	81,58%
	Kararsızım	98		41		15		15		12		181
		25,59%	54,14%	30,15%	22,65%	28,30%	8,29%	34,09%	8,29%	24,00%	6,63%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	57		22		11		5		5		100
		14,88%	57,00%	16,18%	22,00%	20,75%	11,00%	11,36%	5,00%	10,00%	5,00%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	93		22		5		8		11		139
		24,28%	66,91%	16,18%	15,83%	9,43%	3,60%	18,18%	5,76%	22,00%	7,91%	100,00%
	TOPLAM	383		136		53		44		50		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 33' te "Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır." ifadesi ve "Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır." ifadesi incelenmektedir. "Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır." ifadesine "tamamen katılıyorum" cevabını veren 383 kişiden 66' sı "Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır." ifadesine "tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir. Böylece "tamamen katılıyorum" ifadesine ortak cevap veren 66 kişi; "Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır." ifadesine bu yanıtı verenlerin %17,23' ünü oluştururken "Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır." ifadesine "tamamen katılıyorum" yanıtını veren 122 kişinin %54,10' unu oluşturmaktadır.

Tablo 34' te "Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır." ifadesi ve "Devletin varlığı, insana huzur verir." ifadesi incelenmektedir. "Devletin varlığı, insana huzur verir." ifadesine "tamamen katılıyorum" cevabını veren 347 kişiden 67' si "Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır." ifadesine "tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir. Böylece "tamamen katılıyorum" ifadesine ortak cevap veren 67 kişi; "Devletin varlığı, insana huzur verir." ifadesine bu yanıtı verenlerin %19,31' ini oluştururken "Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır." ifadesine "tamamen katılıyorum" yanıtını veren 122 kişinin %54,92' sini oluşturmaktadır.

Tablo 34: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devletin Varlığı, İnsana Huzur Verir.

		Devletin varlığı, insana huzur verir.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	67		17		18		5		15		122
		19,31%	54,92%	12,32%	13,93%	20,69%	14,75%	12,20%	4,10%	28,30%	12,30%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	65		28		17		9		5		124
		18,73%	52,42%	20,29%	22,58%	19,54%	13,71%	21,95%	7,26%	9,43%	4,03%	100,00%
	Kararsızım	87		34		29		15		16		181
		25,07%	48,07%	24,64%	18,78%	33,33%	16,02%	36,59%	8,29%	30,19%	8,84%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	41		27		17		5		10		100
		11,82%	41,00%	19,57%	27,00%	19,54%	17,00%	12,20%	5,00%	18,87%	10,00%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	87		32		6		7		7		139
		25,07%	62,59%	23,19%	23,02%	6,90%	4,32%	17,07%	5,04%	13,21%	5,04%	100,00%
	TOPLAM	347		138		87		41		53		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 35’ te “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesi ve “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 103 kişiden 29’ u “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 29 kişi; “Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %28,16’ sını oluştururken “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 122 kişinin %23,77’ sini oluşturmaktadır.

Tablo 35: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Günümüzde Ulus Devletler Olmasa Da Olur.

		Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	29		11		27		14		41		122
		28,16%	23,77%	16,18%	9,02%	14,84%	22,13%	13,86%	11,48%	19,34%	33,61%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	19		22		38		15		30		124
		18,45%	15,32%	32,35%	17,74%	20,88%	30,65%	14,85%	12,10%	14,15%	24,19%	100,00%
	Kararsızım	25		12		57		37		50		181
		24,27%	13,81%	17,65%	6,63%	31,32%	31,49%	36,63%	20,44%	23,58%	27,62%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	15		8		28		22		27		100
		14,56%	15,00%	11,76%	8,00%	15,38%	28,00%	21,78%	22,00%	12,74%	27,00%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	15		15		32		13		64		139
		14,56%	10,79%	22,06%	10,79%	17,58%	23,02%	12,87%	9,35%	30,19%	46,04%	100,00%
	TOPLAM	103		68		182		101		212		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 36: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet Mekanizması Olmazsa Toplumun Ortak İhtiyaçları Karşılanamaz.

		Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum			
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	62		22		21		5		12		122	
		21,99%	50,82%	12,43%	18,03%	16,54%	17,21%	12,20%	4,10%	30,77%	9,84%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	41		46		22		9		6		124	
		14,54%	33,06%	25,99%	37,10%	17,32%	17,74%	21,95%	7,26%	15,38%	4,84%	100,00%	
	Kararsızım	71		49		39		16		6		181	
		25,18%	39,23%	27,68%	27,07%	30,71%	21,55%	39,02%	8,84%	15,38%	3,31%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	31		32		23		5		9		100	
		10,99%	31,00%	18,08%	32,00%	18,11%	23,00%	12,20%	5,00%	23,08%	9,00%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	77		28		22		6		6		139	
		27,30%	55,40%	15,82%	20,14%	17,32%	15,83%	14,63%	4,32%	15,38%	4,32%	100,00%	
	TOPLAM	282		177		127		41		39			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 36’ da “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 282 kişiden 62’ si “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 62 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %21,99’ unu oluştururken “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 122 kişinin %50,82’ sini oluşturmaktadır.

Tablo 37: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Devlet Mekanizması Olmazsa Ortak İhtiyaçların Giderilmesinde Adaletsizlik Yaşanır.

		Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.											
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM	
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	67		15		19		7		14		122	
		22,95%	54,92%	8,67%	12,30%	17,43%	15,57%	15,56%	5,74%	29,79%	11,48%	100,00%	
	Kısmen Katılıyorum	41		45		15		13		10		124	
		14,04%	33,06%	26,01%	36,29%	13,76%	12,10%	28,89%	10,48%	21,28%	8,06%	100,00%	
	Kararsızım	74		47		39		13		8		181	
		25,34%	40,88%	27,17%	25,97%	35,78%	21,55%	28,89%	7,18%	17,02%	4,42%	100,00%	
	Kısmen Katılmıyorum	33		34		15		9		9		100	
		11,30%	33,00%	19,65%	34,00%	13,76%	15,00%	20,00%	9,00%	19,15%	9,00%	100,00%	
	Kesinlikle Katılmıyorum	77		32		21		3		6		139	
		26,37%	55,40%	18,50%	23,02%	19,27%	15,11%	6,67%	2,16%	12,77%	4,32%	100,00%	
	TOPLAM	292		173		109		45		47			
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%			

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 37’ de “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesi ve “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesi incelenmektedir. “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 292 kişiden 67’ si “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 67 kişi; “Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %22,95’ ini oluştururken “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 122 kişinin %54,92’ sini oluşturmaktadır.

Tablo 38: Vergi Bireyleri Kontrol Altında Tutmak İçin Var Olan Bir Cezadır. * Günümüzde Toplumlar Devletsiz De Yaşayabilirler.

		Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.										
		Tamamen Katılıyorum		Kısmen Katılıyorum		Kararsızım		Kısmen Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		TOPLAM
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	Tamamen Katılıyorum	30		17		24		9		42		122
		31,91%	24,59%	20,00%	13,93%	21,43%	19,67%	8,11%	7,38%	15,91%	34,43%	100,00%
	Kısmen Katılıyorum	16		26		17		24		41		124
		17,02%	12,90%	30,59%	20,97%	15,18%	13,71%	21,62%	19,35%	15,53%	33,06%	100,00%
	Kararsızım	23		25		35		34		64		181
		24,47%	12,71%	29,41%	13,81%	31,25%	19,34%	30,63%	18,78%	24,24%	35,36%	100,00%
	Kısmen Katılmıyorum	11		11		22		27		29		100
		11,70%	11,00%	12,94%	11,00%	19,64%	22,00%	24,32%	27,00%	10,98%	29,00%	100,00%
	Kesinlikle Katılmıyorum	14		6		14		17		88		139
		14,89%	10,07%	7,06%	4,32%	12,50%	10,07%	15,32%	12,23%	33,33%	63,31%	100,00%
	TOPLAM	94		85		112		111		264		
		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		100,00%		

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 38’ de “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesi ve “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesi incelenmektedir. “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını veren 94 kişiden 30’ u “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Böylece “tamamen katılıyorum” ifadesine ortak cevap veren 30 kişi; “Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.” ifadesine bu yanıtı verenlerin %31,91’ ini oluştururken “Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.” ifadesine “tamamen katılıyorum” yanıtını veren 122 kişinin %24,59’ unu oluşturmaktadır.

SONUÇ

Devletin egemenlik yetkisine dayanarak elde ettiği vergi, tarih boyunca devletlerin en önemli gelir kaynağı olmuştur. Sosyal hayatından gelişimiyle vergiler sadece gelir olmaktan çıkmış aynı zamanda bir politika aracı olmuştur. Devletler gelir dağılımını düzeltmede, enflasyonla mücadelede, ithalatı kısıtlamada, ihracatı teşvik etmede vergileri kullanmaktadır.

Bununla birlikte vergi, doğrudan doğruya mülkiyet hakkı ile ilişkili olduğu için politika aracı olarak kullanımında dikkatli olmak gerekmektedir. Gelir elde etmek amacıyla yada politika aracı olarak kullanıldığı fark etmeksizin egemenlik hakkının aşırı kullanımı mükelleflerin tutum ve davranışlarını etkileyecektir.

Nitekim tarihin akışına yön veren bazı olaylar vergi toplama yetkisinin aşırı kullanımının sonucunda vukuu bulmuştur. İngiltere’de kralın vergilendirme yetkisini aşırı kullanımı derebeyleri ile kralı karşı karşıya getirmiş ve tarihteki ilk anayasal belge olan “Magna Carta Libertatum” ortaya çıkmıştır. Britanya’dan Boston Limanı’na gelen yüksek vergi içeren çayların Amerika’daki koloniler tarafından denize dökülmesi Amerikan Bağımsızlık Savaşı’nı başlatan sebeplerden birisi olmuştur. Yeni Çağ’ın bitip Yakın Çağ’ın başlamasına sebep olan, düşünsel sonuçlarıyla Dünya Savaşları’na sebep olmuş Fransız İhtilali’nin ekonomik sebeplerinden birisi fakir halkın üzerine getirilen yüksek oranlı vergiler olmuştur.

Görüldüğü gibi devlet otoritesi vergiler üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Aynı zamanda da vergilerde meydana gelen değişiklik mükelleflerin devlete olan algısını etkilemektedir. Bunlara ek olarak mükelleflerin karakter yapılarının bu iki kavram arasındaki ilişkiyi etkileyebileceği düşünülmüştür. Bu karakter yapısı, jenerasyon olarak adlandırılmıştır.

Jenerasyonların incelenmesi İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki döneme denk gelir ve dünyaya gelen bireyleri yaşadıkları dönemin kendi şartları içinde ele alır. Çalışmalarda genel olarak 6 kuşak ele alınmaktadır; Sessiz Kuşak, Baby Boomers, X Jenerasyonu, Y Jenerasyonu, Z Jenerasyonu ve Alfa Kuşak.

Halihazırda Z Jenerasyonu’nun sosyal hayata her anlamda girmiş olması bu bireylerin vergiye ve devlete yaklaşımını merak konusu yapmaktadır. Dönem şartları nedeniyle

otoriteye karşı olması beklenen bu bireylerin algılarının incelenmesi çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

Bireylerin algılarının ölçülebilmesi için alan araştırması yöntemlerinden anket yöntemi kullanılmıştır. Anket metninde demografik sorular ve likert ölçeğine göre hazırlanmış algıya ilişkin sorular yer almaktadır.

Katılımcıların yanıtlarının frekans yüzdelere bakılmış ve Çapraz Tablo yöntemi ile incelenmiştir. Bulgulara göre çalışmaya katılan 666 Z Jenerasyonu birey devlet ve vergi kavramlarını ayrı ayrı gerekli görmektedir. Çapraz tablolar incelendiğinde devlet kavramının var olması gerektiğini düşünen bireyler aynı zamanda vergi kavramının da gerekli olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla çalışmanın giriş kısmında belirtilen “*H1: Devlet organını gerekli gören bireylerin vergi algısı yüksektir.*” kabul edilmiştir.

Bununla birlikte katılımcılar, vergilerin harcanmasına ilişkin olan 3 soruda tek bir cevapta yoğunluk göstermemektedir. Devletin yapacağı reklam kampanyalarıyla bireyleri bu konuda bilinçlendirmesinin vergi algısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. (2016). *Kamu Maliyesi* (17. baskı). Gazi Kitabevi.
- Aktan, C. C., Ay, H., ve Çoban, H. (2007). Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Grupları. İçinde C. C. Aktan ve D. Dileyici (Ed.), *Modern Politik İktisat: Kamu Tercihi* (ss. 1–22). Seçkin Yayınları.
- Aktan, C. C., ve Çoban, H. (2006). *Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi Perspektifinden Vergiye Karşı Tutum ve Davranışları Belirleyen Faktörler*. Seçkin Yayıncılık.
- Aktan, C. C., Dileyici, D., ve Saraç, Ö. (2006). Vergilere Karşı Tepkiler ve Vergilerin Ahlaki ve Sosyo-Psikolojik Sınırları. İçinde C. C. Aktan, D. Dileyici, ve İ. Vural (Ed.), *Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi*. Seçkin Yayıncılık.
- Ay, H. (2008). *Vergi Politikaları ve Baskı Grupları* (2. baskı). Maliye ve HUKuk Yayınları.
- Bağdigen, M., ve Erdoğan, A. (2010). Vergi Uygulamaları Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışlarının Tespiti: Zonguldak İli Örneği. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 47(548), 105–121.
- Bassiouni, D., ve Hackley, C. (2014). Generation Z'Children's Adaptation to Digital Consumer Culture: A Critical Literature Review. *Journal of Customer Behaviour*, 13(2), 113–133.
- Bayraklı, H. H., Saruç, N. T., ve Sağbaş, İ. (2004). Vergi Kaçırma Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Vergi Kaçakçılığının Önlenmesi: Anket Çalışmasının Bulguları. 19. *Türkiye Maliye Sempozyumu*, 224–279.
- Bejtkovský, J. (2016). The Current Generations The Baby Boomers, X, Y and Z in the Context of Human Capital Management of the 21st Century in Selected Corporations in the Czech Republic. *Littera Scripta*, 9(2), 25–45.
- Bencsik, A., ve Machova, R. (2016). Knowledge Sharing Problems from the Viewpoint of Intergeneration Management. *The 4th International Conference on Management, Leadership and Governance*, 42–50.
- Çataloluk, C. (2008). Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 213–228. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/364/346>
- Çelebi, A. K., Mıynat, M., Canbay, T., Bulut, Z. A., Master Özcan, P., Akyol Bulut, Ö., ve Tunçay, B. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Vergi Bilinci ve Vergi Algılarının Ölçülmesine Yönelik Ampirik Bir Araştırma: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Örneği*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları.
- Çelikkaya, A., ve Gürbüz, H. (2006). Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bir Alan Çalışması. *İktisat, İşletme ve Finans*, 21(247), 122–

- Çiçek, H. (2006). *Psikolojik ve Sosyal Yönden Yükümlülerin Vergiye Karşı Tutum ve Tepkileri*. İstanbul Üniversitesi.
- Csobanka, Z. E. (2016). The Z Generation. *Acta Technologica Dubnicae*, 6(2), 63–76. <https://doi.org/10.1515/atd-2016-0012>
- Demir, H. İ. (2018). Kültür, Vergi Kültürü, Vergi Anlayışı. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 99–111.
- Demir, İ. C. (2016). Katlanılabilir Vergi Yüğü ve Belirleyicileri: Türkiye Üzerine Bir Araştırma. *AKÜ İİBF Dergisi*, 18(2), 79–87.
- Demir, M. (2009). Toplumun Vergiye Karşı Tutum Ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 18, 1–10. <http://akademikbakis.org/18/10toplum.htm>
- Demirtaş Aydoğan, S. (2017). *Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergiye Karşı Davranışları Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi*. 2017(03), 14–22.
- DeVaney, S. (2015). Understanding the Millenial Generation. *Journal of Financial Service Professionals*, 69(6), 11–14.
- Dileyici, D. (2006). *Vergileme, Algılama ve Mali Aldanma* (C. C. Aktan, D. Dileyici, ve İ. Vural (ed.)). Seçkin Yayıncılık.
- Dökmen, G., ve Ova, C. (2016). Vergilerin Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi: Sakarya İli Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 7(15), 20–37.
- Edizdoğan, N., ve Çelikkaya, A. (2022). *Vergilerin Ekonomik Analizi* (3. baskı). Ekin Basım Yayın.
- Edizdoğan, N., ve Gümüş, E. (2013). Vergi Afları ve Türkiye’de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, 164, 99–119.
- Erginay, A. (1998). *Kamu Maliyesi* (16. baskı). Savaş Yayınları.
- Erol, A. (2011). *Vergi Felsefesi (Devlet Ve Vergi)* (1. baskı). İSMMMO Yayınları.
- Gergerlioğlu, U. (2012). Vergi İsyanlarının Psikolojik ve Sosyolojik Açından Değerlendirilmesi: “Poujade Hareketi”, “Viski İsyanı” ve “Erzurum Vergi İsyanları” Örnekleri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 2, 95–108.
- Giray, F. (2022). Osmanlı ve Batı Toplumu Özelinde Vergi İsyanlarının Karşılaştırılması. İçinde Ö. Saraç ve G. Y. Şeren (Ed.), *İlkesiz Vergilere Tepkiler: Vergi İsyanları* (1. baskı, ss. 603–619). Efeakademi Yayınları.
- Göde, B. (2022). Mali Anestezi ve Mali Aldanma Bağlamında Kamu Harcamalarının Finansmanının Vergi Bileşenleri Açısından Analizi. *Tarsus Üniversitesi Uygulamalı*

Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 12–27.

- Gomes Carneir, C., De Melo Bezerra, F., Oste, G., Cremonezi, G., Dos Reis, T. A., ve Oste Graziano, G. (2018). Study on The Alpha Generation and The Reflections of Its Behavior in The Organizational Environment. *Journal of Research in Humanities and Social Science*, 6(1), 9–19. <http://www.questjournals.org/jrhss/papers/vol6-issue1/C610919.pdf>
- Gorrell. (2008, Mayıs 15). *When Marketing Tourism, Age Matters, Expert Says*. <https://eturbonews.com/when-marketing-tourism-age-matters-expert-say/>
- Grencikova, A., Spankova, J., ve Kordos, M. (2016). Entry of a New Generation “Millenians” on The Labor Market. *3rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts*.
- Henger, B., ve Henger, J. (2012). *The Silent Generation, 1925-1945*. AuthorHouse.
- Howe, N., ve Strauss, W. (2000). *Millennials Rising: The Next Great Generation*.
- İzgi Şahpaz, K., ve Saruç, N. T. (2011). Vergi Ahlakını Etkileyen Faktörler: Sakarya Üniversitesi Örneği. *Sakarya İktisat Dergisi*, 57–81.
- Kağıtçıbaşı, Ç., ve Cemalcılar, Z. (2019). *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar, Sosyal Psikolojiye Giriş* (22. baskı). Evrim Yayınevi.
- Kargı, V., ve Yüksel, C. (2010). Türkiye’de Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerine Etkileri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 54, 23–44. <http://dergipark.gov.tr/iumamk/issue/793/8659>
- Kaynar Bilgin, H. (2011). Vergi Ahlakının Teorik Çerçevesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 259–278. <http://www.ainfo.inia.uy/digital/bitstream/item/7130/1/LUZARDO-BUIATRIA-2017.pdf>
- Kitapcı, İ. (2017). Vergiye Psikolojik Bir Bakış: Gelir İdaresi Başkanlığı Tarafından Yayınlanan Vergi Afişlerinin Vergi Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, 173, 439–466.
- Kitapcı, İ. (2021). *Vergi Etiği ve Vergi Psikolojisi* (4. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Kılıç, S. (2004). Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *Vergi Raporu*, 68, 81–90.
- Koç, Ö. E. (2019a). Vergi Denetiminin Vergiye Gönüllü Uyum Üzerindeki Etkisi. İçinde M. Taytak ve İ. Cığerci (Ed.), *Kamu Mali Yönetimi Kapsamında Mali Denetim Üzerine Seçme Yazılar* (ss. 267–290). Savaş Yayınevi.
- Koç, Ö. E. (2019b). Vergilemenin Mükellefler Üzerindeki Psikolojik Etkileri: Vergiden Kaçınma ve Vergi Kaçırma Üzerine Bir Alan Araştırması. *Business and Economics Research Journal*, 10(4), 1015–1027. <https://doi.org/10.20409/berj.2019.217>

- Levickaite, R. (2010). Generations X, Y, Z: How Social Networks form the Concept of the World without Borders (The Case of Lithuania). *Limes: Cultural Regionalistics*, 3(2), 170–183.
- Lippincott, J. (2005). Net Generation Students and Libraries. İçinde D. Oblinger ve J. Oblinger (Ed.), *Education the Net Generation*. <https://doi.org/10.1016/j.scijus.2008.03.007>
- Lyons, S., ve Kuron, L. (2014). Generational Differences in the Workplace: A Review of the Evidence and Directions for Future Research. *Journal of Organizational Behavior*, 35, 139–157.
- McCrindle, M., ve Wolfinger, E. (2010). Generations Defined. *Ethos*, 18(1), 8–13.
- Musico, C. (2008). The Boomer Boom. *Customer Relationship Management*, 12(11), 34–39.
- Nerré, B. (2001). The Concept of Tax Culture. *Annual Conference on Taxation*, 94, 288–295.
- Nerré, B. (2004). *Modeling Tax Culture*.
- Orhaner, E. (2007). *Kamu Maliyesi* (1. baskı). Siyasal Kitabevi.
- Özevin, O. (2020). Türkiye’de Ücretler Üzerindeki Bireysel Vergi Yüğü. *Mali Çözüm*, 30(161), 221–244.
- Özgüven, A. V. (2018). Vergi Etiğı Açısından Vergi Afları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 34–46. <https://doi.org/10.21547/jss.452690>
- Öztürk, N. (2019). Vergi Bilincini Şekillendiren En Etkili İç ve Dış Faktörler. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 792–802. <https://doi.org/10.33905/bseusbed.604848>
- Öztürk, S., ve Ülger, Ö. (2016). Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 237–254.
- Pürsünerli Çakar, E. (2013). Vergiye Karşı Direnme Şekilleri ve Vergi İnzivası. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1–2), 1293–1313.
- Puybaraud, M. (2010). *Generation Y an the Workplace: Annual Report 2010*.
- Queiri, A., Yusoff, W. F. W., ve Dwaikat, N. (2014). Generation-Y Employees’ Turnover: Work-values Fit Perspective. *International Journal of Businnessand Management*, 9(11), 199–213.
- Sağbaşı, İ., ve Saruç, N. T. (2010). *Vergi Teorisi*.
- Şahin, M. (2016). Mükellef Psikolojisi: Teorik Bir İnceleme. *Küresel İktisat ve İşletme*

Çalışmaları Dergisi, 5(10), 52–65.

Saraçoğlu, F. (2006). Katma Değer Vergisinde Oransal Yapı ve Vergi Oranlarında Yapılan Değişikliklerin Tüketim ve Tasarruflar Üzerindeki Etkisi. *Sayıştay Dergisi*, 62, 67–81.

Savaşan, F. (2006). Vergi Afları: Teori ve Türkiye Uygulamaları (“Vergi Barışı” Uygulama Sonuçları). *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 41–65.

Savaşan, F. (2011). *Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Kayıt Dışılıkla Mücadelenin Serancamı*.

Şen, H., ve Sağbaş, İ. (2020). *Vergi Teorisi ve Politikası* (4. baskı). Arıkan Yayınları.

Şenyüz, D. (1995). *Vergilendirmede Yükümlü Psikolojisi*.

Sofracı, İ. E., ve Güney, G. (2017). Vergiye Gönüllü Uyumu Etkileyen Faktörlerin Psikolojik ve Sosyolojik Yönleriyle İncelenmesi: Mersin İli Örneği. *Toplum ve Demokrasi*, 11(23), 157–182.

Tabakan, G., ve Avcı, O. (2021). Vergiye Gönüllü Uyumu Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi ile Belirlenmesi. *Sosyoekonomi*, 29(48), 541–561. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2021.02.25>

Temel, R. (2019). Poujade ve Sarı Yelekliler Hareketlerinin Vergi Grevi/ Verginin Reddi Olguları Etrafında Analizi. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 2(1), 77–104.

Tootell, H., Freeman, M., ve Freeman, A. (2014). Generation Alpha at The Intersection of Technology, Play and Motivation. *Proceedings of the Annual Hawaii International Conference on System Sciences*, 82–90. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2014.19>

Toruntay, H. (2011). *Takım Rollerini Çalışması: X ve Y Kuşağı Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. İstanbul Üniversitesi.

Tosun, C., ve Uçar, O. (2015). Türkiye ’ de Vergi Cennetleriyle Mücadele Politikasında Mevzuat ve Uygulama Tezatlığı. *Vergi Sorunları*, 326, 169–177.

Tosuner, M., ve Demir, İ. C. (2009). Vergi Ahlakının Sosyal ve Kültürel Belirleyenleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 1–15.

Tuay, E., ve Güvenç, İ. (2007). *Türkiye’de Mükelleflerin Vergiye Bakışı* (C. 51).

Tulgan, B. (2009). *Managing Generation X*.

Tuncer, İ., ve Yüksel, C. (2011). Kamu Harcamalarının Ekonomik Analizi. İçinde A. Kökocak (Ed.), *Kamu Ekonomisi* (ss. 213–275). Ekin Yayınevi.

Tunçer, M. (2002). Vergilemeye Yaklaşım ve Türkiye. *Vergi Dünyası*, 249.

- Turan, E., Aydılek, E., ve Taban, H. (2017). Vatandaşların Güven Algılarının ve Vatandaşla Devlet Arasındaki Psikolojik Sözleşmenin Kamu Yönetimine Etkisine Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13, 25–44.
- Türk, İ. (2015). *Kamu Maliyesi* (10. baskı). Turhan Kitabevi.
- Uğurluoğlu, B. (2020). *Kişisel Özelliklere Göre Jenerasyon Belirlenmesi ve İş Beklentilerinin Karşılaştırılması*. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Uruş, A. F. (2017). *Optimal Vergileme İlkeleri ile Vergilere Karşı Gösterilen Tepkiler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi*. Ekin Yayınevi.
- User, İ. (1992). *Vergilemenin Sosyal Psikolojik Sınırı*. Marmara Üniversitesi.
- Üstün, Ü. S. (2003). Vergi Hukuku ile İlgili Anayasal İlkeler. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1–2), 251–271.
- Yeniçeri, H. (2005). Vergi Yükümlülerinin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 31, 279–299. <http://dergipark.gov.tr/iusoskon/issue/9510/118890>
- Yeşilyurt, Ş. (2015). Vergi Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Maliye ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 36–56. <http://sbed.mku.edu.tr/article/view/5000109566>
- Zemke, R., Raines, C., ve Filipczak, B. (1999). Generation Gaps in the Classroom. *American Management Association*, 36(11), 52–54.

EK

Ek 1: Anket Metni

Z JENERASYONU BİREYLERİN DEVLET VE VERGİ ALGISI

Değerli Katılımcı, “Z Jenerasyonu Bireylerde Devlet ve Vergi Algısı: Sakarya Üniversitesi Örneği” başlıklı akademik çalışma için hazırlanan bu anket, vergi algılaması alanında yapılacak çalışma ve uygulamalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ankete katılanların kimlikleri ve değerlendirmeleri kesinlikle gizli tutulacak ve elde edilen veriler bilimsel amaçlar dışında kullanılmayacaktır. Sorulara verilen cevapların doğrusu veya yanlışı bulunmadığından sizce en uygun cevabı işaretlemeniz önemlidir.

Yaklaşık 10 dakikanızı alabilecek olan bu ankete katılımınızdan dolayı teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Furkan FAYDALI – Sakarya Üniversitesi SBE Mali Hukuk Programı

D1- Doğum Yılıınız: _____

D2- Cinsiyetiniz? () Kadın () Erkek

D3- Medeni durumunuz? () Evli () Bekar

D4. Çalışıyor musunuz? () Tam zamanlı çalışıyorum. () Yarı zamanlı çalışıyorum. () Çalışmıyorum

D5- Çekirdek ailenizdeki bireylerin aylık toplam geliri yaklaşık olarak ne kadardır?

- ☐ 0-500 arası
- ☐ 501-1000 arası
- ☐ 1001-2000 arası
- ☐ 2001-3000 arası
- ☐ 3001-4000 arası
- ☐ 4001-5000 arası
- ☐ 5001-6000 arası
- ☐ 6001-7000 arası
- ☐ Diğer (belirtiniz).....

D6- Hangi sıklıkta fiş alıyorsunuz?

- ☐ Hiçbir zaman
- ☐ Nadiren
- ☐ Sıklıkla
- ☐ Her zaman

D7. Okuduğunuz Fakülte?

(1) SBF	(2) Mühendislik Fakültesi	(3) İşletme Fakültesi	(4) İletişim Fakültesi
(5) Hukuk Fakültesi	(6) İlahiyat Fakültesi	(7) Bilgisayar ve Bilişim Bilimleri Fakültesi	

D8. Okuduğunuz Bölüm?

D9. Okuduğunuz sınıf? ()1 ()2 ()3 ()4

D10. Öğrenim Türünüz? ()1. Öğretim ()2. Öğretim

D11. Hangi KYK imkan/imkanlarından faydalaniyorsunuz? (Birden fazla imkandan faydalanma durumunda faydalandığınız imkanlarınız hepsini belirtiniz.) ()Burs ()Kredi ()Yurt ()Faydalanmıyorum

Aşağıda “VERGİ ALGISI” ve “DEVLET ALGISI” kavramlarına yönelik ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin DOĞRU yada YANLIŞ cevapları yoktur. İfadeleri okuduktan sonra sizin için en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. Seçenekler: Tamamen Katılıyorum(1), Kısmen Katılıyorum(2), Kararsızım(3), Kısmen Katılmıyorum(4), Kesinlikle Katılmıyorum(5)	Tamamen katılıyorum(1)	Kısmen Katılıyorum(2)	Kararsızım(3)	Kısmen Katılmıyorum(4)	Kesinlikle katılmıyorum(5)
ÖĞRENCİLERİN VERGİ ALGISI					
Vergi bir vatandaşlık görevidir.	1	2	3	4	5
Vergi ödemek her vatandaşın ahlaki bir görevidir.	1	2	3	4	5
Vergi ödemek her vatandaşın kanuni bir görevidir.	1	2	3	4	5
Vergi kaçırmak hırsızlık gibidir.	1	2	3	4	5
Vergi bireyleri kontrol altında tutmak için var olan bir cezadır.	1	2	3	4	5
Ödediğim vergilerin nerelere harcandığını bilmek, vergi ödememi olumlu yönde etkiler.	1	2	3	4	5
Toplanan vergilerin kamu hizmeti olarak geri döndüğünü düşünmekteyim.	1	2	3	4	5
Toplanan vergilerin devlet tarafından doğru yerlere harcandığına inanıyorum.	1	2	3	4	5
Türkiye’de toplanan vergi gelirleri etkin kullanılmaktadır.	1	2	3	4	5
Vergi kaçırmak yaygınsa vergi ödememek ahlaksızlık değildir.	1	2	3	4	5
Mükellefin küçük miktarda vergi kaçırması normaldir.	1	2	3	4	5
Fırsatını bulursam vergi ödemem.	1	2	3	4	5
Topluma karşı sorumluluğu olan biri vergisini tam olarak ödemelidir.	1	2	3	4	5
Gelir elde eden herkes gelir vergisini tam olarak ödemelidir.	1	2	3	4	5
DEVLET ALGISI					
Devlet, benim için kutsaldır.	1	2	3	4	5
Devlet, bireylerin birlikte yaşaması için zorunlu bir organdır.	1	2	3	4	5
Devletin varlığı, insana huzur verir.	1	2	3	4	5
Günümüzde ulus devletler olmasa da olur.					

Devlet mekanizması olmazsa toplumun ortak ihtiyaçları karşılanamaz.	1	2	3	4	5
Devlet mekanizması olmazsa ortak ihtiyaçların giderilmesinde adaletsizlik yaşanır.	1	2	3	4	5
Günümüzde toplumlar devletsiz de yaşayabilirler.	1	2	3	4	5
DEVLET VE VERGİ ALGISI					
Devlet egemen güç olduğu için vergi toplar.	1	2	3	4	5
Devlet vatandaşlarını cezalandırmak için vergi toplar.	1	2	3	4	5
Devlet daha iyi hizmetler sunabilmek için vergi toplar.	1	2	3	4	5
Devlet daha iyi bir gelecek için vergi toplar.	1	2	3	4	5
Toplumda bana ayrımcılık yapıldığını düşünürsem vergimi ödemem.	1	2	3	4	5
Devletin adil olmadığını düşünürsem vergimi ödemem.	1	2	3	4	5
Devletin sağladığı tüm imkanlardan (Eğitim, Sağlık, Güvenlik) eşit faydalandığımı düşündüğüm için vergimi eksiksiz ödemek isterim.	1	2	3	4	5
Ayrımcılığa ve dışlanmaya maruz kalmam devlete vergi ödememi engeller.	1	2	3	4	5
Vergi veriyor olmak bana vatandaş olarak devletten hesap sorma hakkını verir.					
Vergi ödemek devlete duyulan bağlılığın bir göstergesidir.	1	2	3	4	5
Devletin varlığı için vergi ödenmelidir.	1	2	3	4	5
Ekleme istediğiniz bir konu varsa burada belirtebilirsiniz.					

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Furkan FAYDALI	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Yıldız Teknik Üniversitesi
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Bölümü	İşletme
Makale ve Bildiriler	
1. Çakar, Arif, ve Furkan Faydalı. 2019. “Vergi Teşviği Kavramı: İhracat, GSYH ve Bir Vergi Teşviği Olarak Katma Değer Vergisinde Yapılan Vergi İadesi Verilerinin İncelenmesi (1998-2018)”. Ss. 135–46 içinde 1. Ulusal Sakarya Mezunlar Grubu Fen ve Sosyal Bilimler Sempozyumu. Sakarya.	